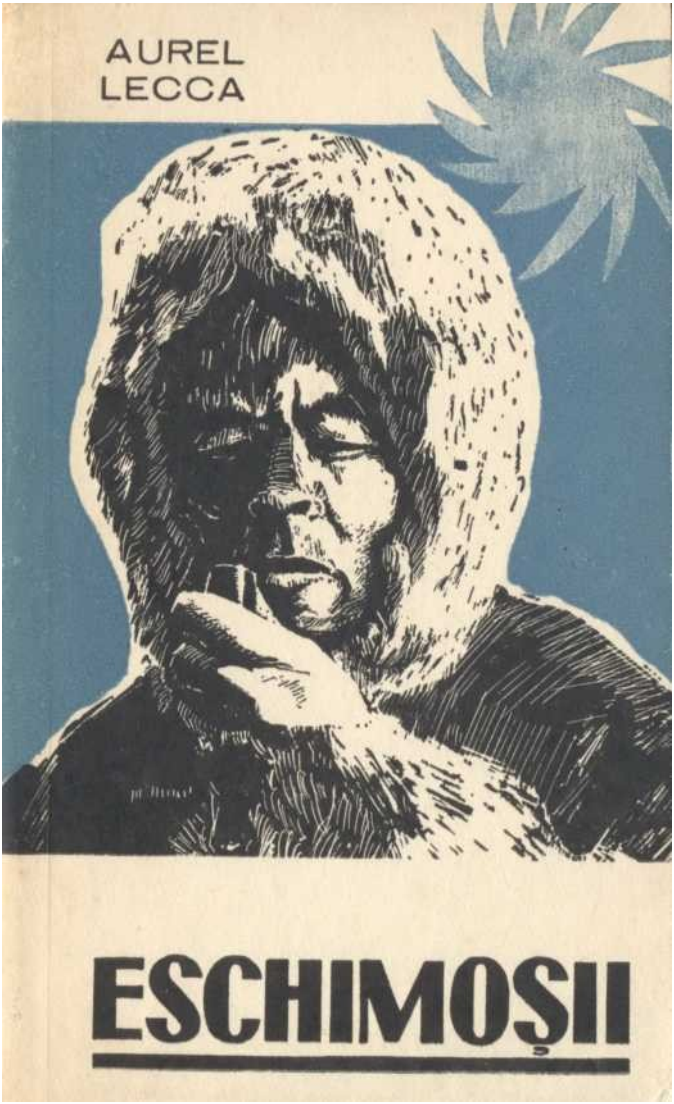

AUREL LECCA
ESCHIMOŞII
COPERTA DE C. GULUJĂ
EDITURA TINERETULUI

Dintre toate populaţiile care locuiesc în regiunile

polare arctice (eschimoşi, iacuţi, laponi, tunguşi, samoezi, koreaci, mansii, ciukci) cea mai importantă şi mai interesantă este populaţia eschimoşilor.

Cu mii de ani înaintea erei noastre, acolo unde astăzi se află strâmtoarea Bering, uscatul unea cele două continente: Asia şi America. Se pare că în acele timpuri îndepărtate eschimoşii au plecat din regiunea lacului Baikal şi au ajuns până în Alaskq. În perioada ultimei epoci glaciare, istmul care lega cele două continente, apăsat de greutatea gheţurilor s-a scufundat, iar mult mai târziu, când zăpezile s-au retras spre nord, a luat naştere strâmtoarea de azi. Eschimoşii rămaşi în America, s-au răspândit încetul cu încetul spre nord-vest şi probabil au atins coastele Groenlandei pe la începutul erei noastre. Se crede că eschimoşii au coborât de-a lungul ţărmului spre sud, în căutarea vânatului şi au ajuns abia prin secolul al XIII-lea pe coasta estică a Groenlandei unde s-au întâlnit cu normanzii care se stabiliseră acolo venind din Islanda cu trei secole în urmă. Dar în vreme ce normanzii nu au suportat clima aspră şi au pierit cu toţii, eschimoşii au supravieţuit şi, învingând natura vitregă a acestor regiuni de dincolo de cercul polar, au reuşit să-şi asigure hrana, locuinţa, îmbrăcămintea, armele şi diferitele unelte din ceea ce le oferea marea şi uscatul acoperit de zăpezi veşnice.

Eschimoşii au rămas astfel stăpânii mărilor îngheţate, ai aisbergurilor strălucitoare şi ai aurorelor boreale.

În paginile ce urmează, cititorul va cunoaşte câteva aspecte din viaţa eschimoşilor, precum şi unele din obiceiurile şi legendele lor.

REPARTIŢIA GEOGRAFICA

Aproape jumătate din lungimea calotei polare arctice şi anume regiunea cuprinsă între Groenlanda şi peninsula

Ciukotsk, de o parte şi de alta a Cercului Polar, este locuită de eschimoşi, cea mai nordică populaţie a lumii.

Eschimoşii au pătruns în unele locuri până în tundra arctică, fără însă a depăşi marginile împădurite ale regiunii subarctice.

După datele statistice, alcătuite între anii 1959 – 1964, populaţia eschimosă numără aproape 50.000 de locuitori.

Este necesar să specificăm de la început, că o importantă caracteristică a acestui popor, care trăieşte pe două continente, este unitatea lui, dar nu o unitate din punct de vedere politic sau social. Diferitele grupuri de eschimoşi, distribuite variat pe pământul îngheţat al Arcticei, păstrează o mare omogenitate a costumelor, legendelor, tradiţiilor, ocupaţiilor şi în special a limbii.

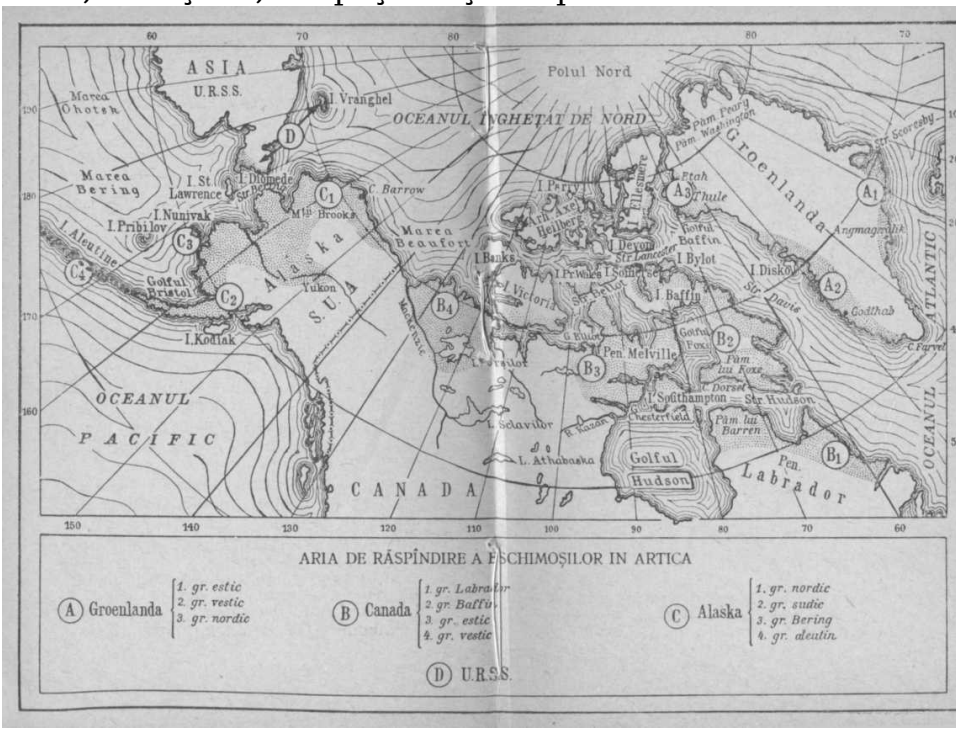

Astfel un eschimos de pe coasta răsăriteană a Groenlandei se poate înţelege perfect cu un altul din nord-vestul Canadei, cu toate că-i despart 15.000 km şi s-au scurs aproape 15 secole de când au migrat. Bineînţeles, vom vedea că există şi o serie de deosebiri.

Din această cauză împărţirea populaţiei eschimose s-a făcut ţinându-se seama numai de regiunile geografice în care se află. Majoritatea cercetătorilor au adoptat clasificarea lor în 12 grupe, aşa cum a fost făcută de geograful englez Edward Moffat Weyer. Aceeaşi clasificare o întrebuinţează în lucrările lui şi Knut Rasmussen, explorator şi prieten al eschimoşilor.

Primele trei grupe sunt situate în Groenlanda, insulă dependentă de Danemarca, următoarele patru populează ţărmul nordic al Canadei şi al arhipelagului arctic canadian, alte patru sunt răspândite în Alaska şi în insulele Aleutine, care sunt posesiunea Statelor Unite ale Americii, iar ultima grupă pe teritoriul U.R.S.S., în peninsula Ciukotsk şi în insulele Komandor (vezi harta de la pag. 8 – 9).

ESCHIMOŞII DIN GROENLANDA

1. Grupul oriental cuprinde mai multe aşezări în care trăiesc cam 1 400 de oameni. Ele sunt întâlnite în fiordul Angmagssalik la 66° latitudine nordică. Aşezările de vară ale acestui grup sunt împrăştiate până în golful Scoresby, la 70° latitudine nordică.

2. Grupul occidental este cel mai numeros, având aproape 20.000 de oameni, care populează aşezările situate de-a lungul litoralului strâmtorii Davis, de la capul Farvel până în golful Baffin.

3. Grupul nordic, cel mai important din punct de vedere etnologic, numără aproximativ 500 de eschimoşi, răspândiţi de-a lungul golfului Melville şi strâmtorii Schmit până la paralela de 80°, lângă marele gheţar Humboldt din

strâmtoarea Kennedy. Sunt nomazi; în timpul verii vânătorii se deplasează până în insula Ellesmere în căutarea vânatului, ajungând chiar în arhipelagul Axei Heilberg. Eschimoşii din acest grup sunt cunoscuţi şi sub denumirea de eschimoşi thule, deoarece au centrul în orăşelul cu acelaşi nume. Lemnul lipseşte aici cu desăvârşire – în tot lungul coastei, curentul marin nu aduce nicio bucată. Săniile sunt construite din oase de balenă unite cu chingi de piele. Când merg la vânătoare, unde întrebuinţează de regulă cângi cu vârf foarte ascuţit, ei se ajută unul pe altul pentru ca vânatul să nu le scape.

ESCHIMOŞII DIN CANADA

1. Grupul Labrador: numără aproape 2.500 de eschimoşi care, alături de albi şi indieni, locuiesc în peninsula Labrador. Ei sunt răspândiţi de-a lungul litoralului nordic şi vestic al acestei peninsule, din golful St. Lawrence până la râul Balenelor (Whale River) care se varsă în golful Hudson. Eschimoşii din Labrador trăiesc numai din vânătoare.

Ei se divid în trei subgrupuri: seqinermiut: pe coasta atlantică; tarrarmiut: pe coasta meridio. –nală a strâmtorii Hudson; itivermiut: de-a lungul coastei orientale a golfului Hudson.

2. Grupul Baffin: cuprinde 2 400 de eschimoşi care populează insulele Baffin şi Bylot. În timpul lunilor de vară, vânătorii arctici se duc până în insulele Somerset, Devon şi Ellesmere.

3. Grupul estic cunoscut şi sub numele de eschimoşii netsilik, este răspândit din peninsulele Melville şi Boothia până în tundra canadiană, între canalul Chesterfield şi râul Marilor Peşti. Această populaţie numără 1 200 de oameni. Netsilikii constituie un grup nomad; iarna trăiesc în igluuri, iar vara pleacă în tundră în căutarea vânatului. Procură greu lemnul – de aceea ei întrebuinţează rar sania,

înlocuind-o adesea cu o simplă piele de urs.

Sunt divizaţi în următoarele subgrupuri: ilivilermiut în peninsula Adelaida; utkuhigja-lingmiut: în partea inferioară a fluviului Back; qeqertarmiut: în insula regelui William; netsilingmiut: în istmul peninsulei Boothia; avertdrmiul: în strâmtoarea Bellot; arviligjarmiu în Pelly Bay.

Din acest grup estic canadian s-a desprins o subgrupă aparte, stabilită în interiorul tundrei la nord de canalul c'hesterfield şi la apus de golful Hudson. Această subgrupă totalizează câteva sute de indivizi şi este cunoscută sub numele de eschimoşii caribu. Locuind departe de mare, în lipsa peştelui şi a vânatului marin, hrana lor este constituită din carne de ren caribu de la care au luat şi numele.

Eschimoşii caribu au o importanţă etnologică mare, deoarece, după afirmaţia cercetătorului Gessain, ei reprezintă „o perioadă foarte veche a civilizaţiei eschimose". În lipsa focilor, deci şi a preţiosului ulei ce serveşte la iluminatul şi încălzirea locuinţelor, ei apelează la lemnul rarilor arbuşti ai tundrei. Fac economie de acest produs şi fiindcă nu pot topi des zăpada pentru a obţine apa, eschimoşii caribu s-au stabilit de regulă pe malurile râurilor şi a lacurilor foarte abundente în această regiune. Ei confecţionează din pieile renului îmbrăcăminţi foarte frumoase, ornate cu grijă şi terminate cu o coadă ce aminteşte fracul.

Eschimoşii caribu au fost divizaţi, după Knud Rasmussen, astfel: qaemmiut: stabiliţi între lacul Baker şi canalul Chesterfield; hauneqtârmiut: în zona canalului Rankin – acum aproape dispăruţi; harvaqtormiut în partea inferioară a râului Kazan; pădlimiut: la sud de limita vegetaţiei arborescente.

4. Grupul vestic: populează coastele nordice ale

Canadei de la gura râului Marilor Peşti, la nord de lacul Urşilor, până dincolo de fluviul Mackenzie, la graniţa cu Alaska. Aceşti eschimoşi sunt în număr de peste 1600. Cei din apropiere de râul Cupferminen au fost numiţi în anul 1771 de către exploratorul englez Samuel Hearne eschimoşii cuprului, deoarece pentru fabricarea uneltelor şi a armelor ei folosesc arama pe care o prelucrează prin ciocănire la rece. Indienii atapaşci i-au numit, pentru acelaşi motiv, cuţite galbene. Eschimoşii cuprului au fost studiaţi în 1907 de Stefansson şi în 1910 de Jennes. Iarna ei vânează morse şi foci, primăvara reni caribu, care slăbiţi emigrează către păşunile din insula Victoria, iar toamna caribu graşi care se întorc aici; din apa fluviilor capturează peşti pe care-i usucă pentru iarnă. Câteva aşezări ale eschimoşilor cuprului se întâlnesc de-a lungul ţărmului de sud al insulei Victoria.

Eschimoşii grupului vestic canadian aflaţi în jurul fluviului Mackenzie poartă denumirea de eschimoşii mackenzie. Aceştia folosesc lemnul adus din abundenţă de apele fluviului, din care construiesc sănii minunate.

ESCHIMOŞII DIN ALASKA

1. Grupul nordic: seminomad, populează litoralul mărilor Beaufort şi Ciukotsk până în strâmtoarea Bering. Cei peste 8.500 de es chimoşi alcătuiesc numeroase aşezări răspândite până la poalele munţilor Brooks.

2. Grupul sudic: cuprinde cam 600 de eschimoşi, care locuiesc între fluviul Yukon, peninsula Steward şi Alaska, până în insula Kodiak. Dintre aceştia, cei stabiliţi în interior poartă denumirea de eschimoşii nunamiut, cuvânt care în eschimosă înseamnă „poporul pământului”. Nunamiuţii se consideră superiori indienilor cu care au avut dese conflicte. La aceşti eschimoşi curajoşi, rezervaţi cu străinii, foarte expansivi între ei, care vânează caribu cu arcul şi săgeţile, unitatea familiei este foarte puternică.

Din cauza puţinelor contacte cu albii, eschimoşii nunamiut îşi păstrează una din caracteristicele generale ale poporului eschimos şi anume onestitatea; de asemenea, spre deosebire de grupurile canadiene de pe coastă, această subgrupă din interior nu este decimată de tuberculoză, boală întâlnită cel mai frecvent la popoarele arctice lipsite de imunitate înnăscută din cauza condiţiilor de temperatură foarte scăzută.

3. Grupul Bering: este răspândit în insulele Nunivak, St. Matthew, St. Lawrence şi Pribylov. El se compune din aproape 400 de eschimoşi.

4. Grupul aleutin: este alcătuit din vreo 400 de oameni împrăştiaţi în lanţul insulelor Aleutine.

ESCHIMOŞII DIN U.R.S.S.

De-a lungul litoralului peninsulei Ciukotsk, scăldat de apele mărilor Bering şi Ciukotsk, locuiesc peste 1.000 de eschimoşi. De asemenea, alte câteva sute s-au stabilit în insulele Komandor, situate în marea Bering, la răsăritul peninsulei Kamceatka.

OBÂRŞIA ESCHIMOŞILOR

Numele de eschimos derivă din cuvântul Wiyaskimowok, ceea ce înseamnă „mâncător de carne crudă”; acest nume a fost dat eschimoşilor, în sens umilitor, de către algonkini. Eschimoşii totuşi sunt mândri de numele lor. Ei îşi mai spun inuit – om prin excelenţă, fiinţă superioară (la singular inuk). Prin aceasta eschimoşii înţelegeau să se deosebească de animalele în mijlocul cărora trăiau, conştienţi fiind de faptul că sunt singurii oameni ai regiunilor acoperite cu gheţuri.

S-au scurs aproape zece secole de când „oamenii nordului” – normanzii – stabiliţi în Islanda, au pornit spre apus. Navigând vreme de două săptămâni ei au ajuns în faţa unui ţărm stâncos şi plin de fiorduri acoperite cu zăpadă şi gheţuri. De-a lungul acestui pământ neospitalier,

exista însă mult mai spre nord o câmpie întinsă acoperită cu ierburi. Atraşi de câmpul verde ei au ancorat într-un golf adăpostit şi au luat hotărârea să se stabilească aici. Deoarece noua lor patrie, pe care au numit-o Groenlanda – „Ţara verde” – era lipsită de lemn pentru construcţie, normanzii s-au hotărât să sacrifice două dintre corăbii. Acestea au servit la clădirea câtorva locuinţe şi grajduri pentru vitele aduse cu ei.

Primul contact al normanzilor cu eschimoşii se pare că a avut loc mult mai târziu, în timp ce se găseau la vânătoare de reni şi urşi albi. Normanzii au fost surprinşi de statura lor mică, de bordeiele în care puteau intra numai târându-se, precum şi de obiceiurile lor curioase. Amintindu-şi de legendele nordice în care se vorbeşte despre nişte oameni de statură mică, cărora li se spune skerlingi, normanzii au dat eschimoşilor acest nume.

Cel de-al doilea contact cu europenii l-au avut spre sfârşitul secolului al XVI-lea, când exploratorul englez Martin Frobischer, plecat să descopere un drum spre mările Sudului, a întâlnit în dreptul unui fiord din sud-estul insulei Baffin un filon de pirită. Strălucirea filonului l-a făcut pe Frobischer să creadă că se află în faţa unui munte de aur. El a transportat pe corabie câţiva bulgări din stâncile uriaşe şi s-a grăbit să se reîntoarcă în Anglia. Un alchimist italian, aflat la curtea reginei Elisabeta, examinând roca a declarat că, într-adevăr, este aur. Atunci aristocraţia engleză a finanţat de îndată o expediţie spre „Meta incognita”, cum a numit regina Elisabeta peninsula întâlnită de Frobischer. Ajuns în ţara Baffin, Frobischer s-a grăbit să încarce cu „aur” cele 15 corăbii. Atraşi de zgomotul făcut de ciocanele englezilor, care au zdrobit o parte din „muntele de aur”, câţiva eschimoşi mai curioşi s-au apropiat de corăbiile engleze care se găseau gata de plecare. Prin vicleşug, doi eschimoşi fură convinşi să se

urce pe bordul unei corăbii care şi-a ridicat îndată ancora. Ei au fost duşi reginei în dar, împreună cu bolovanii de aur. Între timp s-a constatat adevărul şi întreaga încărcătură din cele 15 corăbii a fost aruncată în mare. Cei doi eschimoşi, îmbrăcaţi în costumele lor de piele de focă şi de ren, au fost expuşi în faţa nobililor strânşi la curtea engleză. Când blănurile lor călduroase au fost înlocuite cu haine europene, eschimoşii n-au mai putut suporta frigul şi au murit de pneumonie.

Cu toate că încă de la începutul secolului al XVII-lea balenierele olandeze şi daneze acostau în dese rânduri la ţărmurile vestice ale Groenlandei, cunoştinţele etnografice privitoare la eschimoşii de aici erau aproape inexistente. Expunerile asupra acestei părţi a lumii au fost însoţite de basmele cele mai fantastice, până când norvegianul Hans Egede a făcut primele cercetări într-adevăr ştiinţifice.

El debarcă în Groenlanda în ziua de 3 iulie

1721, într-un loc care a fost numit Godthab, adică „Buna speranţă”, şi ridică acolo o căsuţă de piatră. Eschimoşii s-au arătat binevoitori şi au participat cu multă însufleţire la această lucrare. Exploratorul a trăit vreme de 15 ani în mijlocul lor, şi nu a găsit alt mijloc de a le învăţa limba decât mutându-se chiar într-una din locuinţele lor. El a lăsat o descriere foarte amănunţită a acestor case, care de altfel nu se deosebeau de cele ce se mai văd şi astăzi în Groenlanda occidentală; povestea de asemenea despre bunul caracter al eschimoşilor, ce nu-şi adresau niciodată cuvinte urâte. Egede descrie mirarea pe care au manifestat-o băştinaşii, care au asistat din întâmplare la încăierarea unor marinari norvegieni.

Într-una din primele nopţi, petrecute de explorator în tovărăşia eschimoşilor, a fost trezit de un zgomot infernal, produs de strigătele şi cântecele oamenilor ce întovărăşeau pe vrăjitorul grupului. Egede avea să afle mai

târziu că acest vacarm se născuse din pricina lui. Vrăjitorul căuta prin tot felul de mijloace să invoce spiritele pentru ca ele să-l lămurească de ce a venit acest venetic printre ei şi ce gânduri are. Ceva mai târziu, norvegianul şi-a construit o casă personală şi a luat pe lângă el doi tineri eschimoşi pe care s-a străduit să-i înveţe să citească.

Hans Egede a întreprins lungi călătorii de-a lungul coastei, vizitând multe regiuni locuite odinioară de norvegieni. Descoperi şi câteva locuinţe de piatră. Eschimoşilor însă nu le plăce-au să-l vadă cercetând printre ruine, deoarece, după credinţa lor, se temeau ca duhurile celor morţi să nu se supere. Exploratorul a dus o luptă aprigă contra vrăjitorilor, dar n-a reuşit să facă pe eschimoşi să înţeleagă că aceştia nu dispuneau de vreo putere supranaturală.

Din însemnările lui Egede se desprind multe cunoştinţe referitoare la faună şi floră. Cercetătorii remarcă că pe atunci fauna era cu mult mai bogată decât în zilele noastre. Pe la începutul secolului al XVIII-lea, balenele se găseau din abundenţă în apele strâmtorii Davis. Vânătorile de urşi albi erau şi ele destul de frecvente în acel timp, iar vara vânătorii împresurau în fundul fiordurilor numeroase cete de reni sălbatici. Femeile şi copiii participau la urmărirea lor şi îndreptau animalele către defileuri, unde eschimoşii îi aşteptau înarmaţi cu arcuri. Iepurii, vulpile, focile şi morsele, care în trecut se găseau peste tot locul, nu se mai întâlnesc astăzi decât în părţile nordice ale Groenlandei.

Două sute patruzeci de ani au trecut de când Hans Egede a cercetat Groenlanda. În acest timp sute de oameni de ştiinţă au luat contact cu eschimoşii, rămânând chiar multă vreme în mijlocul lor pentru a le studia viaţa şi obiceiurile. Totuşi, în ceea ce priveşte trecutul istoric al eschimoşilor, există şi azi divergenţe de păreri.

Vestigiile găsite în ultimii ani în Alaska şi în peninsula Ciukotsk, de către arheologii americani şi sovietici, au atras atenţia oamenilor de ştiinţă din întreaga lume. Explorarea din punct de vedere arheologic a unui întins teritoriu presărat cu numeroase golfuri, fiorduri şi insule, în care se pare că s-ar afla vechi aşezări părăsite, va necesita încă timp îndelungat, în trecut eschimoşii au populat atât Groenlanda, cât şi insulele arctice canadiene până la paralela de 81°. Astăzi aşezările lor din Groenlanda, care în prezent sunt cele mai apropiate de Pol, nu depăşesc latitudinea nordică de 79°.

Geologii au constatat că în Arctica centrală canadiană, de-a lungul secolelor care s-au scurs, pământul s-a ridicat treptat, ceea ce a făcut, ca numeroase lacuri în care trăiau focile să sece, fapt care i-a determinat pe eschimoşi să părăsească aceste locuri.

Până astăzi nu se cunosc prea multe elemente cu privire la modul şi data când a apărut cultura materială eschimosă1. Unele aşezări descoperite de arheologi nu pot fi puse în concordantă cu culturile materiale cunoscute de istorie, iar urmele aflate în Siberia nu pot fi considerate cu certitudine ca fiind ale precursorilor eschimoşilor din zilele noastre. Cum din tundră şi până dincolo de Cercul Polar nordic există o mare asemănare între culturile găsite, s-a tras concluzia că eschimoşii ar avea origine comună cu anumite grupări de indieni

1 Prin cultura materială se înţelege totalitatea mijloacelor de producţie şi a celorlalte valori materiale de care dispune societatea pe fiecare treaptă istorică a dezvoltării sale.

din America de Nord. Cu toate că în Alaska, în valea râului Yukon, arheologii au descoperit unele vestigii datând de vreo 10.000 de ani, totuşi, din lipsa unor date comparative şi din cauza materialului incomplet, problema

nu este elucidată.

În ciuda cercetărilor amănunţite efectuate de exploratorul Knud Rasmussen – fiu de eschimosă – nici astăzi nu se poate afirma cu precizie că este exact ipoteza care presupune că centrul de origine al eschimoşilor a fost în partea de vest şi nord-vest a golfului Hudson.

Unii etnologi, plecând de la impresionanta asemănare existentă între instrumentele de piatră şi de os ale eschimoşilor şi cele lăsate de omul preistoric în Franţa şi în alte regiuni ale Europei, nu exclud posibilitatea ca eschimoşii să descindă dintr-o populaţie paleolitică rămasă un timp în Europa.

Încercările ce s-au făcut pentru a lega materialul descoperit de vechile culturi materiale din Siberia şi din nordul Chinei nu au dat rezultate sigure până în prezent. Totuşi, lăncile, cuţitele, harpoanele, bărcile şi alte diferite obiecte executate din oase de ren sau balenă, se aseamănă cu cele găsite de către arheologii sovietici în Siberia. Presupunerea că eschimoşii au ajuns în America emigrând din Siberia şi traversând actuala strâmtoare Bering este cea mai convingătoare. Se pare că în apropierea acestei strâmtori s-a stabilit la începutul erei noastre un masiv grup de eschimoşi cu un oarecare grad de civilizaţie. Nevoile grupului depăşind posibilităţile solului, acesta s-a împrăştiat în mai multe familii care, continuându-şi migraţia către răsărit, au constituit mai târziu variate subgrupuri. Respinşi însă de indieni, eschimoşii au fost obligaţi să se stabilească pe coastele arctice, de unde înaintând peste Barren Land sau „pământ steril”, au ajuns până pe coastele Newfoundland (Terra Nova) şi ale golfului St. Lawrence. Alte familii n-au urmat aceeaşi direcţie, ci au plecat spre nord, ocupând insulele arhipelagului arctic canadian, insula Ellesmere şi coasta septentrională a Groenlandei, care a fost în mod cert locuită de familii

provenite din insula Baffin. În sprijinul acestei afirmaţii vin urmele descoperite de săpăturile arheologice în insulele Ellesmere, Baffin şi în nord-vestul Groenlandei. Nicio urmă asemănătoare cu acestea nu a fost găsită de-a lungul coastei de nord-est a Groenlandei, iar cele descoperite pe întreaga coastă orientală sunt rare şi needificatoare. Se presupune că eschimoşii au coborât în Groenlanda răsăriteană plecând din nord-vestul insulei.

Dacă în ceea ce priveşte preistoria eschimoşilor părerile oamenilor de ştiinţă sunt astăzi diferite, în privinţa provenienţei din punct de vedere rasial aproape toţi sunt de acord că eschimoşii fac parte din marea rasă mongoloidă şi anume din grupul de tip arctic, considerat puntea de legătură între mongoloizii nordici şi cei sudici.

Asemănători mongolilor ca tip facial (indicele cefalic mediu 76), eschimoşii au părul negru cu firul tare, fruntea îngustă, pometii şi lobul urechii proeminenţi, nasul îngust, sprâncenele stufoase, pleoapele groase şi o piele de nuanţă gălbuie. Statura lor este mică (maximum 163 cm. La bărbaţi), braţele sunt scurte, picioarele zvelte, puternice.

Din punct de vedere fizic, nunamiuţii, grupul de interior din sudul Alaskăi, se deosebesc de eschimoşii de pe coastă. Ei sunt mai înalţi, au feţele mai subţiri şi nasul mai mic. În general caracteristicile lor faciale sunt mai puţin mongole ca acelea ale eschimoşilor de pe coastă şi nu este imposibil ca ei să aibă în vinele lor mult sânge indian. Cercetătorii H. Larsen şi F. Rainey afirmă că aceste caractere nu au fost determinate însă de încrucişarea cu indienii şi că nunamiuţii ar fi de la origine astfel construiţi – lucru care i-a diferenţiat de triburile de coastă.

Din punct de vedere lingvistic, eschimoşii aparţin familiei eschimanan, cu o ramură secundară aleută. Din peninsula Ciukotsk şi până la coasta de est a Groenlandei,

predomină o uniformitate lingvistică surprinzătoare, iar diferenţele existente – cum sunt cele de la sudul fluviului Yukon, în Alaska – trebuie să fie considerate drept dialecte locale.

CE SPUN CERCETĂRILE ARHEOLOGICE

Arheologul Th. Mathiassen, membru al expediţiilor lui Knud Rasmussen în Arctica, efectuează în 1922 – 1923 primele săpături arheologice sistematice în regiunile unde fuseseră ridicate vechile sate eschimose. Explorând locurile din nord şi nord-vestul golfului Hudson, el descoperă preistorica „cultură din Thule". Civilizaţia din Thule era mai aproape de aceea din Alaska şi Groenlanda decât de cultura oricăror eschimoşi centrali. Din această cauză Mathiassen stabileşte că grupurile din cultura Thule veniseră cu mii de ani înainte din vest, din Siberia sau din Alaska, îndreptându-se către Arctica centrală. Săpăturile arheologice au scos la iveală resturi de locuinţe construite din oase de balenă. Oasele erau aşezate pe locuri ridicate, fapt pentru care presupunem că datau dintr-o epocă când nivelul mării era mult mai înalt. Nu este imposibil, afirmă exploratorul italian Zavatti, ca eschimoşii din insula Southampton (golful Hudson) să fie ultimii descendenţi ai nucleului central.

În anul 1925, D. Jenness descoperi o altă cultură preistorică, aceea din Dorset. Centrul acestei culturi a fost în strâmtoarea Hudson şi de acolo s-a extins la sud până la New-foundland şi la nord în partea nord-vestică a Groenlandei. Cultura Dorset este foarte veche şi deosebită de aceea din Thule, deoarece prezintă influenţa indiană.

Un an mai târziu Jenness, continuându-şi săpăturile în regiunea strâmtorii Bering (insulele Diomede), scoase la iveală primele urme ale „culturii de la Marea Bering" – cea mai veche cultură eschimosă cunoscută până atunci.

Cercetările ulterioare din insula St. Lawrence au

dovedit că originea culturii eschimose este mai mult asiatică şi euro-asiatică decât americană. Din alte săpături au fost scoase la iveală probe că primele trepte ale culturii din Alaska erau mai mult influenţate de cultura eschimosă decât de cea canadiană.

În insulele bazinului Fox (la nord de golful Hudson) au fost descoperite resturi de case asemănătoare cu cele aparţinând culturii Dorset, iar pe coasta orientală a peninsulei Melville s-au găsit o serie de obiecte care demonstrează legătura culturii Dorset cu cea din Thule. Exploratorul Zavatti consideră că aceste obiecte dovedesc antecedenţa culturii Dorset fată de cea din Thule, iar grupurile culturii Thule fie că s-au întâlnit cu acelea de cultură Dorset, fie că au ajuns în locurile unde aceasta era deja prezentă.

Migraţia eschimoşilor a fost în parte lămurită de explorările arheologice din ultimele trei decenii. În 1948 – 1949, o expediţie daneză condusă de Eigil Knuth a cercetat „Pământul lui Peary" (Groenlanda de nord-vest). Cu această ocazie au fost descoperite urme antice de locuinţe eschimose, foarte asemănătoare celor descoperite în timpul celei de a doua expediţii din Thule condusă de Knud Rasmussen la nord-vestul golfului Hudson. În timpul aceleiaşi expediţii au fost descoperite pe o terasă eliberată de zăpadă resturile unui umiak construit din lemne prinse cu un fel de cuie din oase de balenă.

Antropologul sovietic S.I. Radenko, care s-a ocupat cu studiul culturilor vechi ale popoarelor nordice, a descoperit în apropiere de Uelen (Peninsula Ciukotsk) un mormânt antic în care se aflau diferite obiecte de vânătoare: harpoane, topoare de piatră, arcuri de os, cuţite de os, vârfuri de săgeţi şi statuete de os. După cum se vede, cam tot ceea ce vechii eschimoşi considerau absolut necesar pentru a-şi putea continua viaţa şi dincolo de

moarte.

În anul 1961, aproape de Ehven, o aşezare a eschimoşilor, s-au descoperit 105 morminte. Arheologii au scos de acolo cuţite care aveau forme de diferite animale: broaşte, vulpi, urşi, lupi, morse, foci şi balene, precum şi harpoane de os împodobite cu fel de fel de gravuri. Se crede că harponul, care se întrebuinţează şi astăzi la vânătoarea animalelor marine, îşi are obârşia în această regiune şi a fost realizat pentru prima dată cam acum 3.000 de ani. Tot lângă Ehven s-a găsit şi un caiac în miniatură, lucrat din os de morsă, împreună cu o serie de amulete legate de diferite sărbători rituale. De altfel, amintirea acestor sărbători este şi în prezent vie printre locuitorii acestei regiuni. Pe una din amuletele descoperite aici, un sculptor talentat a prezentat întreaga faună arctică. Unele sculpturi, care reprezintă capete de oameni cu fete turtite, cu fălci accentuate şi deschideri înguste ale ochilor, confirmă chipul antropologic reconstituit de specialişti pe baza oaselor din morminte. În mormintele bărbaţilor se puneau de obicei plăcile de os ale „ochelarilor" ce le aparţinuseră, plăci prevăzute cu tăieturi înguste pentru a apăra ochii de strălucirea orbitoare a zăpezilor.

O neobişnuită descoperire a fost făcută în cursul anului 1962. Este vorba despre o figurină din os, care înfăţişa pe un om gol şezând cu picioarele încrucişate, capul ridicat spre cer şi cu mâna dreaptă acoperindu-şi ochii. O astfel de sculptură nu a mai fost găsită în peninsula Ciukotsk şi nu poate fi comparată decât cu o figurină foarte asemănătoare scoasă cu ocazia săpăturilor din Mexic. S-ar putea ca strămoşii eschimoşilor din Ciukotsk să fi găsit pe acest ţărm resturile unui popor care să fi plecat cu multe secole înainte către America, iar această figurină să fie numai o porţiune din firul care ar

putea să ducă cercetările spre o nouă sursă.

Într-un mormânt au fost văzute – spre surpriza arheologilor – numeroase cioburi de vase şi fragmente de argilă. Se ştie că eschimoşii nu cunoşteau olăritul. Este posibil ca aceste vase să fi fost lăsate aici de indienii nord americani, care se pare că au trecut prin aceste locuri înaintea eschimoşilor.

În luna mai a anului 1963 cercetătorul Silvio Zavatti a descoperit lângă coasta de sud-est a Groenlandei în insula Kutdlek (61° 30 N – 40° 30 V) o bucată de grafit, reprezentând un câine în cursă. Delicata formă a capului era foarte expresivă. La început exploratorul a crezut că amuleta aparţine unei culturi premergătoare celei din Thule, dar minuţioase examene ulterioare l-au convins pe Zavatti că aparţine tot culturii Thule şi probabil a fost adusă în insulă de eschimoşii care s-au stabilit pe coasta de răsărit a Groenlandei.

Cercetătorii sovietici S.I. Rudenko şi D.A. Sergheev susţin că eschimoşii au migrat din Asia prin strâmtoarea Bering şi de acolo s-au răspândit până în Groenlanda, unde au ajuns mult mai târziu, prin secolul al X-lea al erei noastre. Arheologul danez H. Larsen care a cercetat în Alaska, la Ipiutak, peste 500 de morminte vechi, a ajuns la concluzia că leagănul eschimoşilor s-ar afla prin aceste părţi şi că de aici au migrat spre vest şi est. Este drept că vestigiile găsite la Ipiutak sunt mai vechi decât cele din peninsula Ciukotsk, dar arheologii sovietici au descoperit în regiunea lacului Baikal şi vestigii mai vechi decât acelea de la Ipiutak. Părerea lor, precum şi aceea a etnografului A.B. Collins, este că ele ar aparţine unor oameni din epoca paleolitică care ar fi fost strămoşii eschimoşilor.

Recent, cunoscutul savant norvegian Thor Heyerdahl, care de ani de zile se ocupă cu problema migraţiilor în insulele Pacificului, susţine că eschimoşii ar fi „rude”

foarte apropiate cu băştinaşii (polinezienii) din insulele Oceaniei. Pentru acest motiv, Heyerdahl s-a alăturat în anul 1964 cercetătorilor canadieni şi sovietici. Se nădăjduieşte ca această problemă a originii eschimoşilor să fie dezlegată în curând.

Cultura materială a eschimoşilor, influenţată într-o oarecare măsură de condiţiile climatice şi de distanta mare între grupe, a dat loc la tipuri variate. Majoritatea cercetătorilor împart această cultură în trei mari forme fundamentale, independente între ele şi bazate pe ocupaţia comună – vânătoarea: arctică, subaictică şi arctică superioară.

1. Cultura arctică este cea mai răspândită şi îmbrăţişează teritoriul de la coasta vestică a Groenlandei, la nord de Cercul Polar arctic, până la partea septentrională a Alaskăi. Iarna, gheaţa mării este compactă, săniile alunecă uşor, iar vânătoarea de foci este unica activtate posibilă. Vara, când apele sunt libere, se vânează cu ajutorul caiacelor şi a umiakurilor balene şi foci. Toamna se vânează reni sau se pescuieşte.

2. Cultura subarctică se întâlneşte în Groenlanda, în Alaska meridională şi în insulele Aleutine, unde furtunile frecvente şi temperatura destul de blândă împiedică gheţurile să fie compacte. Din acest motiv nu se poate întrebuinţa sania, – eschimoşii vânează foci, servindu-se de caiace.

3. Cultura arctică superioară se întâlneşte numai în districtul Thule din Groenlanda septentrională, unde apele golfului Melville nu îngheaţă decât o lună în timpul iernii polare. Eschimoşii vânează foci cu ajutorul unor găuri speciale în gheaţă.

Afară de aceste trei culturi, există şi o cultură orientală, aparţinând altor grupe. O astfel de cultură este aceea a eschimoşilor din grupul canadian caribu.

organizarea socială.

OBICEIURI ŞI LEGENDE

Unitatea socială a eschimoşilor este reprezentată prin familie. Mai multe familii formează o gospodărie şi o comunitate de vânătoare. În fiecare comunitate, bărbatul cel mai capabil şi cu o mai îndelungată experienţă, dă sfaturi ce sunt urmate de totf membrii gospodăriei. Mai multe comunităţi alcătuiesc o grupă, deosebită de celelalte prin dialect, obiceiuri şi legături de rudenie. Denumirea localităţilor său. A ocupaţiilor specifice joacă un anumit rol în denumirea grupelor, de exemplu ihalmiut (oameni ai renilor) sau netsilikmiut (oameni ai focilor). Între grupe învecinate se stabilesc relaţii de prietenie bazate pe schimburi de produse şi se organizează sărbători comune.

Căsătoria la eschimoşi este foarte simplă. De obicei ea se pune la cale de către părinţii copiilor, în dorinţa de a-şi întări legăturile de prietenie. Ceremonia căsătoriei are loc numai atunci când tânărul este în stare să-şi întreţină familia, iar fata cunoaşte rostul gospodăriei. Aceasta se întâmplă în momentul în care băiatul devine un vânător suficient de priceput şi când fata, ajunsă la vârsta pubertăţii, este în stare să coasă haine din piele şi să facă faţă tuturor nevoilor aşezării. Bărbatul cumpără femeia oferind socrilor cât mai multe daruri. Părinţii acceptă, fata devine soţia lui, iar tânăra pereche se mută într-un alt iglu sau cort. Femeia aduce întotdeauna ca zestre opaiţul, oalele de piatră şi uneltele de cusut.

Dacă cei doi căsătoriţi nu se înţeleg, ei au toată libertatea să se despartă şi să se recăsătorească. Rareori eschimoşii au practicat poligamia. În general ei erau bigami, dar azi se căsătoresc cu o singură femeie, deoarece flora şi fauna se răreşte vizibil, motiv pentru care le este greu să întreţină mai multe femei.

Ataşamentul de familie este extrem de profund;

eschimoşii ţin mult la fidelitatea conjugală. Albii au fost atraşi întotdeauna de virtuţile femeilor eschimose, iar mulţi dintre ei s-au căsătorit cu fetele eschimose.

Căutând să dovedească cât de ataşat de soţia sa este un eschimos, cercetătorul Knud Rasmussen a tradus un cântec netsilik din Pally Bay, cules de el în timpul celei de a cincea expediţie în Thule. Eschimosul care l-a compus se numea Opringelik şi la acea dată eră grav bolnav şi preocupat de soarta soţiei sale. Versurile sunt acestea:

…" Voi cânta un cântec, un mic cântec despre mine însumi.

Sunt bolnav de la sfârşitul toamnei şi sunt slăbit ca un copil.

Unaya, unaya…

Trist, aş vrea ca femeia mea să se fi dus în altă casă, lângă un alt om care să fi fost refugiul său sigur şi adevărat, aşa cum iarna există gheaţă.

Trist, aş vrea ca ea să fi plecat la un protector mai bun, acum când eu nu mai am putere să cobor din patul meu.

Unaya, unaya…

Cunoşti destinul tău?

Acum mă simt lipsit de vlagă şi nu pot să mă înalţ, iar puternice sunt numai amintirile mele.

Naşterea unui copil, indiferent de sex, este întâmpinată cu mare bucurie. Copiii sunt consideraţi averea şi frumuseţea casei, iar o văduvă cu mulţi copii va găsi întotdeauna un vânător priceput care să o ceară de soţie. Îndată ce s-a născut, mama înţeapă nasul copilului cu o pană arsă pentru a-i provoca o durere şi a-l face să scoată ţipete. Astfel ea vrea să-şi dea seama dacă micuţul nu s-a născut cumva mut.

Imediat după naştere copilul primeşte numele unei rude moarte de curând, deoarece eschimoşii au credinţa

că noul născut va moşteni caracterul celui dispărut, asigurându-se în acelaşi timp o pace deplină sufletului mortului. Alteori se recurge la fenomenele meteorologice din acel moment (numele aksaosak înseamnă aurora borealã) sau la o altă întâmplare. Se întâlnesc şi nume derivate din părţile anatomice umane.

În ceea ce priveşte numele propriu, acesta are o importanţă foarte mare pentru eschimoşi, importanţă pe care ei o înţeleg într-un fel aparte. La ei „numele este suflet şi sufletul este nume”. Importanţa lui este astfel definită: numele este spiritul vieţii, deoarece este dat atâta timp cât există viaţă – fără viaţă nu există nume, deci fără nume nu există om; numele este sufletul, prieten reîncarnat, deoarece reprezintă sufletul celui care a decedat de curând; în sfârşit, numele este cel care ajută să deosebeşti un om de altul.

Numele eschimos nu are gen, acelaşi nume putând fi dat şi unui băieţel şi unei fetiţe. Din această cauză, înainte vreme în registrele administraţiei canadiene fiecare nume era urmat de un număr ce servea la distingerea sexului şi de un altul ce semnifica însuşi numele noului născut. Se proceda astfel fiindcă transcrierea lor însemna o muncă foarte dificilă. De altfel, dacă nu cunoşti limba este foarte greu să pronunţi numele eschimoşilor, mai ales că aceştia sunt foarte indignaţi şi le produci un puternic resentiment dacă stâlceşti silabele. Chiar şi în zilele noastre, cu toate să eschimoşii dau copiilor nume proprii albilor, ca: Yves, Anthony, Robert, John sau Eduard, nimeni din sat nu-i cunoaşte sub această denumire, pentru părinţi şi rude valorând numai vechile nume eschimose.

Copiii născuţi în zilele unor anumite sărbători sau cei a căror naştere a coincis cu vreo întâmplare neobişnuită, ca de pildă ivirea pe neaşteptate a unei balene tocmai când întreaga comunitate era ameninţată să piară de foame,

sunt declaraţi „consacraţi”. Pentru a-i deosebi de ceilalţi copii, aceştia vor purta îmbrăcăminte de o croială specială, cu un cordon împletit din cozi de câine, împrejurul mijlocului. Copiii „consacraţi” vor deveni mai târziu angakoki (vrăjitori). De aceea ei sunt daţi de mici în grija vrăjitorului, care-i supune la diferite probe, după care începe să-i iniţieze în tainele îndeletnicirii lor.

În primele luni după naştere, mama poartă pruncul agăţat de spate, într-un sac confecţionat din piei şi blănuri călduroase. De gâtul pruncului îi agaţă o punguliţă, în care îi pune unul din obiectele care au aparţinut mortului şi al cărui nume copilul îl poartă, socotind că acest talisman îl va apăra de „duhurile rele”. Purtându-şi întotdeauna cu ea copilul, atârnat astfel la spate, femeia nu este împiedicată de a munci. Alăptarea durează 3 – 4 ani sau chiar mai mult. Dacă în cest interval se naşte un alt copil, acesta din urmă este dat în grija rudelor mai apropiate.

Copilaşului i se dă curând să mănânce panerkitaka, un fel de mămăligă amestecată cu ulei de focă; este tot timpul legănat cu duioşie, în timp ce mama îi cântă cântece de leagăn compuse de ea însăşi. Iată un cântec de leagăn al unei mame:

„Este frumos micuţul meu grăsun, pe care-l port în capişonul meu.

Oh, ce greu el

Când îl privesc el îmi surâde.

Bine ascuns în capişon.

Oh, ce greu el

Cu dinţii lui de mică morsă, el aşteaptă să-l hrănesc.

Este frumos micuţul meu grăsun…”

În timp ce sub ochii grijulii ai mamelor copiii se dezvoltă cu repeziciune, bărbaţii se ocupă cu vânătoarea sau cu pescuitul, precum şi cu construirea caselor, fabricarea armelor, a uneltelor, a bărcilor şi a săniilor. În

timpul iernii şi în zilele de vară, când nu sunt plecaţi la vânătoare, eschimoşii îşi învaţă, copiii cum să mânuiască un harpon – armă indispensabilă unui vânător – cum să-şi menţină echilibrul într-un caiac şi să se strecoare printre sloiurile de gheaţă şi cum să-şi aleagă pieile animalelor pentru îmbrăcăminte, încălţăminte sau curele şi bice pentru câini.

Când băieţii au împlinit vârsta de 14 ani încep să conducă singuri caiacul şi să plece la vânătoare împreună cu tatăl lor, primind la început sarcini mai uşoare, apoi din ce în ce mai grele. Iar când băiatul, ajutându-şi tatăl, înfruntă împreună pe ursul alb – nanukul, „regele singurătăţii polare" – părintele consideră iniţierea în tainele vânătorii încheiată şi îi rezervă fiului onoarea de a da lovitura decisivă animalului. De acum înainte tânărul este considerat vânător în adevăratul sens al cuvântului şi poate lua parte la discuţiile şi dansurile celor mari.

Cei mai îndemânateci părinţi în sculptura în fildeş sau în piatră arată copiilor arta confecţionării amuletelor şi statuetelor din oase şi dinţi de narval; împreună, ei sculptează diferite figuri sau scene din viaţa de fiecare zi.

Femeile au atribuţia de a confecţiona îmbrăcămintea, de a păstra şi prepara alimentele, de a întreţine lămpile de ulei şi de a îngriji şi supraveghea educaţia copiilor, în special a fetelor. Mamele arată fetelor cum să întreţină opaiţul pentru a da lumină şi căldură fără să facă fum, cum să cureţe pieile de păr, cum să le înmoaie pentru a le face mlădioase, cum să croiască hainele etc. Tot ele deprind pe fete să gătească carnea de focă, arătându-le câtă apă de mare – care înlocuieşte sarea – să pună în fiertură.

În zilele călduroase femeile îmbarcă copiii în umiakuri şi-i învaţă cum să vâslească. Ele opresc ambarcaţiunile de-a lungul falezelor şi-i lasă pe copii să se caţere pe stânci pentru a strânge ouăle pescăruşilor şi ale

ratelor sălbatice. La eschimoşii din nord-vestul Groenlandei femeile sparg ouăle chiar pe locul unde se găsesc şi după ce mestecă conţinutul în gură, umplu cu ele intestinele de morsă; acestea sunt consumate în timpul iernii ca un aliment foarte delicat şi apreciat.

La grupele din Groenlanda occidentală femeile şi copiii culeg un fruct asemănător cu afinele şi care amestecat cu sângele de focă constituie un preţios preparat culinar numit pukukel. De asemenea, femeile şi copiii eschimoşilor canadieni strâng fructele unui măceş numit kuoanoi, tare sunt introduse drept condiment în burdufurile cu grăsime de focă.

Tânărul eschimos – mândru, primitiv, copilăros şi taciturn – se deprinde repede cu toate aspectele materiale şi spirituale ale vieţii. La 40 – 50 de ani eschimosul este deja bătrân şi încetează de a mai merge la vânătoare. El îşi aşteaptă moartea în linişte, odihnindu-se în locuinţa sa, iglu sau cort. La moartea sa, locuinţa este abandonată şi golită de toate obiectele pe care le conţine, iar cadavrul, cusut într-o piele de ren, este îngropat şi acoperit cu pietre, scoase de multe ori din dărâmăturile locuinţei. Alături de cadavru se aşază pipa şi tutunul. Nu se face nici cel mai mic zgomot, deoarece spiritul nu trebuie tulburat. Doar în locuinţa rudelor se cântă faptele şi meritele celui decedat. Astăzi, trupurile eschimoşilor se odihnesc în cimitire libere şi neîmprejmuite, în mijlocul tundrei sau a gheţurilor, mormintele fiind străjuite de cruci albe.

În concluzie, principiul fundamental în educaţia copiilor este libertatea – tinerii nu sunt obligaţi, ci trebuie să înveţe din propria lor dorinţă. Ei sunt rareori pedepsiţi, pentru că viaţa aspră a nordului i-a învăţat că în mijlocul gheţurilor veşnice orice minut de trândăvie poate avea urmări nefericite.

Alternanţa anotimpului întunecos şi rece cu

anotimpul luminos şi cald influenţează modul de viaţă al acestei populaţii, care are în spate un pământ acoperit de zăpezi eterne şi în faţă o mare liberă de gheţuri numai în perioada scurtei veri polare. Această întindere de apă

— Căreia eschimoşii îi spun imak – joacă în viaţa lor un rol mult mai mare decât uscatul. Mijloacele pe care aceştia le întrebuinţează în lupta pentru existenţă sunt aproape aceleaşi pentru toată populaţia eschimosă. Ceea ce realizează sania la vânătoarea care se desfăşoară pe întinderile albe ale uscatului, este înfăptuit cu mai mult spor de către caiac şi umiak pe mare. Totuşi la unele grupări din nordul Canadei se întâmplă câteodată, din cauza unei variaţii bruşte de temperatură a apei, să dispară planctonul – hrana de căpetenie a animalelor marine. Atunci populaţia părăseşte aşezările plecând spre alte locuri, unde nădăjduieşte ca vânătoarea să fie mai spornică, în aceste cazuri există obiceiul ca bătrânii din grupul migrator să rămână pe loc.

În lungile nopţi polare, când afară zăpada viscolită biciuie solul, dacă rezervele de hrană sunt îndestulătoare, vânătorii îşi petrec vremea mai mult în casă, în mijlocul familiei. Atunci au loc dese adunări la care se cântă, se compun poezii şi se dansează, executându-se diferite pantomime cu cântece şi măşti. Dansatorii produc în asistentă veselie, emoţie sau tristeţe prin îndemânarea pe care o posedă în întrebuinţarea cuvintelor şi prin jocul lor comic sau dramatic.

Una din distracţiile eschimoşilor din Alaska o constituie „jocul cu peştele”. În sunetul unei tobe – numită krida – dansatorul se învârteşte încercând să prindă în gură un peşte agăţat de o sfoară, pe care un tânăr aşezat pe o scară înaltă îl face să balanseze. Strigătele şi râsetele nu mai contenesc atunci când dansatorul, care este cât pe-aici să prindă momeala, rămâne cu gura căscată, deoarece

sfoara este repede retrasă. Femeile îmbrăcate în costume de sărbătoare iau şi ele parte la această veselie, însoţind bătăile tobei cu cântece comice.

Eschimoşii posedă o interesantă producţie artistică orală, păstrată din generaţie în generaţie şi memorată în special de dansatori şi vrăjitori. Ea se compune nu numai din cântece, ci şi din legende care sunt povestite în timpul acestor adevărate şezători. De pildă, legenda Soarelui şi Lunii, în care se vorbeşte despre o fată ce primea deseori pe un băiat în coliba ei unde domnea întunericul. Neputând să-l vadă bine la faţă, dar temându-se ca iubitul să nu fie chiar fratele ei, fata îşi înnegri într-o zi degetele cu funingine şi le trecu peste obrazul băiatului. Apoi aprinse o tortă şi la lumina ei văzu că faţa mânjită era într-adevăr a fratelui ei. Îngrozită, tânăra fată o luă la fugă în bezna nopţii polare. Băiatul găsi şi el o tortă şi plecă în urmărirea fetei, dar în timpul goanei torta îi căzu din mână şi flacăra ei se stinse. El o ridică îndată şi văzând că mai este încă înroşită, băiatul îşi continuă fuga. În cursa lor nebunească cei doi s-au desprins de pe Pământ, ridicându-se din ce în ce mai sus. Niciodată însă fratele nu şi-a ajuns sora. Tânăra fată caldă şi strălucitoare deveni Soarele, iar fratele său rece şi întunecat se transformă în Lună. De atunci ei se urmăresc neîncetat unul pe altul, fata ţinând în mână făclia aprinsă, în timp ce aceea din mâna fratelui său este ca un tăciune gata să se stingă.

În legendele eschimoşilor se mai descriu isprăvile uriaşului Narmikinak, care omora balenele cu o singură lovitură de harpon, apoi le arunca cu mâna pe mal. Povestea spune că deseori acesta îi ajuta pe copiii mici sau îi salva de la înec, fiind totodată şi un fel de intermediar între oameni şi divinităţile care

— După credinţa eschimoşilor – conduc lumea supranaturală.

Natura pământului arctic este extrem de aspră, iar condiţiile de viaţă sunt foarte grele. Totuşi această populaţie nordică s-a îndrăgostit de locurile unde s-a născut.

În nenumărate legende se vorbeşte despre afecţiunea pentru pământul natal. Astfel într-o veche legendă a eschimoşilor din Groenlanda occidentală se povesteşte despre un bătrân, numit Terignak, care locuia cu copiii săi într-o mică insulă de lângă coastă. El îşi iubea insula de unde privea cu bucurie discul roşu al soarelui polar. În timpul verii, copiii săi îl părăseau şi plecau spre sud pe „pământul mare”, unde se găseau din belşug reni şi vulpi, iar el rămânea singur pe insulă. Unul dintre fiii săi îl convinse însă să meargă şi el pe acel „pământ mare”. Dar acolo soarele nu părea să răsară din mare, aşa cum se deprinsese bătrânul să vadă în insula lui „Ayor… ayor! ce tristeţe… ce tristeţe!” – exclama deseori acesta. Într-o bună zi, bătrânul le spuse hotărât copiilor: „Arglarpunga, arglarpunga!” – ceea ce în limba eschimosă înseamnă „eu plec acasă!” Atunci aceştia l-au dus înapoi. Ajuns acasă bătrânul a îngenuncheat şi sărutând pământul a ridicat mâinile către cer, adresând soarelui cuvinte de mulţumire.

Eschimoşii sunt prietenoşi şi ospitalieri. Când vreun european – krasluna – cum îl numesc ei, se abate prin satele lor, îi ies în întâmpinare spunându-i „nuaniguyu, nuaniguyu”, adică „ce plăcere îmi face vizita ta”. Femeia gazdei aşază degrabă în faţa musafirului castronul plin cu carne de ren sau de focă, şi îi aşterne cea mai călduroasă blană din locuinţă, pentru ca să se odihnească. În timpul somnului ea curăţă şi repară hainele oaspetelui. Nuffiâi după ce s-a odihnit, gâzda îl întreabă de unde vine, cum se simte cu sănătatea şi care este motivul vizitei.

Între vânătorii eschimoşi se stabileşte o prietenie strânsă şi acolo unde nu există legături de rudenie,

asociaţia este întărită prin frăţie de sânge. Neînţelegerile şi conflictele sunt extrem de rare şi, de obicei, ele sunt rezolvate de faţă cu toţi membrii grupului, cu ocazia vreunei sărbători, când cel vinovat este luat în râs.

Când noaptea polară este pe sfârşite, vânătorii se adună şi sărbătoresc apariţia soarelui prin cântece şi dansuri. Iată un cântec al eschimoşilor din regiunea fiordului Angmagsaalik, închinat uneltelor de vânătoare:

„Aja, aja, ja, ja…

Frumos este caiacul care alunecă fără zgomot pe apa întinsă.

Frumos este caiacul care alunecă şi uşor harponul care zboară.

Aja, aja, ja, ja…

Este moartă foca, foca cea curioasă, cu capul mic şi rotund.

Grăsimea ei se topeşte în gură.

Aja, aja, ja, ja…

Unele grupe din Alaska şi Canada mai posedă aşa-numite case ale bărbaţilor, care, în Canada, poartă numele de kazgi, iar în Alaska kakim şi se deosebesc prin mărimea lor de

Celelalte locuinţe din sat. Casa bărbaţilor este centrul de întrunire a vânătorilor. Are camere pentru bărbaţii neînsuraţi şi este înzestrată cu sală de baie, de dans şi de jocuri. Una din cele mai interesante serbări ce au loc în casa bărbaţilor este aceea dată în onoarea sufletelor animalelor ucise. Cu această ocazie, băşicile focilor vânate în cursul anului, şi care au stat atârnate de grinzile din tavan, sunt aduse pe ţărm de către vânători şi aruncate cu mare ceremonie în apa mării.

Cântecele eschimoşilor dovedesc că vânătorii arctici sunt capabili de creaţii literare, cu toate că mulţi dintre ei nu cunosc scrisul. Astfel, când doi vânători se ceartă,

neînţelegerea este rezolvată prin „lupta cu cântece”. Toţi vânătorii urmăresc cu încordare sfârşitul acestei dispute cântate. Cel ofensat intonează un cântec satiric adresat adversarului său. Iată unul din aceste cântece:

„Tu care te legi de femeia altuia, fii mândru de femeia ta, care însă nu prea are păr.

locul său de femeie frumoasă îl umple cu o veche piele de focă! în cizmele ei de sărbătoare ar putea intra mulţi peşti.

Fii mândru de femeia ta, de frumoasa ta femeie!”

Cel provocat ripostează cu un cântec asemănător. Acest duel este de regulă acompaniat şi de tobe. Sunt dese cazurile când cei doi ad versari neîmpăcaţi continua timp de ani dă zile aceste cântece satirice. Asistenta îşi exprimă părerea cu privire la felul cum şi-au formulat apărarea cei doi rivali. Sfârşitul unor asemenea dispute constă în batjocorirea celui învins, iar când învinuirea este gravă, vinovatul este exclus din comunitate.

„Jocul cu sfoara” este caracteristic tinerilor eschimoşi din Alaska de sud-vest, dar se întâlneşte şi la celelalte grupuri. El este executat chiar şi de bătrâni şi se numeşte în eschimosă ajaratu. Jocul constă în a reuşi să execuţi diferite figuri geometrice cu ajutorul unei sfori pe care o ţii între dinţi şi degetele de la mâini şi de la picioare. Figurile obţinute astfel pot reprezenta un aisberg, o sanie, o lampă sau un urs. Jocul este însoţit de cântece executate de ceilalţi tineri care stau îngrămădiţi de jur-împrejur. Este de remarcat că acest joc se mai practică şi de către polinezieni, precum şi de indienii din nordul Americii de Sud. Unii etnologi susţin că atât eschimoşii cât şi polinezienii au învăţat jocul de la indienii din America de Sud.

Un alt joc îndrăgit de tinerii eschimoşi din grupele orientale şi occidentale ale Groenlandei este acela cu

mingea, confecţionată din craniul unei foci pe care-l umplu cu resturi de curele. Ei îl joacă după reguli oarecum asemănătoare cu ale fotbalului. Printre obiectele descoperite în vechile aşezări de acum 2000 de ani în Groenlanda de nord-vest de către exploratorul danez Knud Rasmussen se afla şi o astfel de minge. Cercetătorii sunt de părere că jocul de fotbal şi-ar avea originea la eschimoşi şi ar fi fost adus în Anglia, probabil, pe la începutul secolului al XIX-lea, de către vânătorii de balene.

Albii au adus printre eschimoşi distracţii noi pentru copiii acestora. Cercetătorul Silvio Zavatti a observat în timpul şederii lui printre eschimoşi că aceştia practică din ce în ce mai rar sau abia îşi mai amintesc de jocurile tradiţionale. Astfel, la Rankin Inlet, în toată aşezarea numai doi copii practicau jocul cu sfoara. Relatând aceste lucruri, Zavatti citează cuvintele exprimate de exploratorul francez Paul Emil Victor, într-un volum special dedicat „Jocurilor de sforicele", cunoscute în districtul groenlandez Angmagssalik: „E important să le strângem cât mai repede, deoarece jocurile dispar văzând cu ochii".

Strigătul de alarmă lansat de Paul Emil Victor este bine venit deoarece studierea jocurilor practicate de copii şi adulţi ajută pe etnografi să cunoască originea acestei populaţii răspândite din Groenlanda până la strâmtoarea Bering.

Astfel italianul Zavatti a descoperit, în timpul studiilor etnologice efectuate în nord-vestul Groenlandei, un fapt de o importanţă deosebită şi anume identitatea a doua jocuri practicate la mare distanţă din punct de vedere geografic. Lucrurile acestea fuseseră deja menţionate cu mult mai înainte de etnologul canadian Damont Jenness şi ilustrate într-un vo lum din rapoartele asupra Expediţiei Arctice Canadiene 1913 – 1918. Unul dintre jocuri este numit „cuib de piarmmigan" (plantă ce trăieşte în regiunile

reci) şi a fost remarcat de Jenness într-una din insulele arhipelagului arctic canadian (grupul Baffin); cel de al doilea poartă numele de „un câine cu urechi mari” şi a fost văzut la eschimoşii ce aparţin grupului estic canadian (caribu).

Cunoştinţele astronomice ale eschimoşilor sunt foarte dezvoltate. În regiunea polară bolta cerească este acoperită de stele timp de şase luni pe an şi este lesne de închipuit ce atracţie exercită ele asupra eschimoşilor. Ei văd în „Cloşca cu pui” o haită de lupi care urmăreşte ursul şi în „Carul mare” o turmă de reni. În fecunda lor imaginaţie „Pollux şi Castor” reprezintă cele două pietre pe care sunt aşezate opaiţele din interiorul unui iglu.

CONSTRUCŢIA CASELOR DE LOCUIT

Cu toate că igluul – casa de zăpadă – este socotit ca o caracteristică a culturii eschimoşilor, totuşi această părere nu corespunde adevărului. În general, grupele de pe coastă folosesc case şi bordeie construite din pietre şi oase, iar lemnul este întrebuinţat numai acolo unde el este adus de ape. La grupele din Canada, igluul reprezintă adăpostul de iarnă, în vreme ce la cele din Alaska de nord el constituie numai o locuinţă, temporară pentru perioada în care au loc vânătorile. La celelalte grupe construcţia igluurilor a fost părăsită.

În regiunile de coastă din nordul Canadei, unde fiordurile şi golfurile se află îngheţate vreme de aproape cinci luni de zile, casele de zăpadă se construiesc chiar lângă ţărmul mării. Eschimoşii sunt foarte prevăzători în alegerea locului pentru construirea caselor de zăpadă.

În preajma igluului este necesar să se găsească zăpadă suficientă care urmează să fie transformată în apă potabilă, în cazul când în apropiere nu există vreun lac sau râu cu apă dulce. Este de remarcat că eschimoşii întrebuinţează mari cantităţi de apă, necesară

organismului în vederea eliminării reziduurilor provenite din cauza consumului mare de carne şi grăsimi. În afară de aceasta, construcţiile trebuie să ţie plasate într-un loc adăpostit, ferit de curenţi şi vânturi care dau naştere la nămeţi de zăpadă. Se caută, de asemenea, ca atât apa cât şi uscatul din vecinătate să fie populate cu un număr cât mai mare de animale care vor putea fi vânate. Apoi trebuie ca în apele din regiunea înconjurătoare caiacul să poată naviga cu uşurinţă. Intrarea în iglu este întotdeauna aşezată cu spatele la vânturi. Unica unealtă specială care se foloseşte la construirea unui iglu este un cuţit de os, pentru tăierea blocurilor de zăpadă. Nici în timpul celor mai puternice geruri zăpada nu se lipeşte de acest cuţit. Casa are o fundaţie ovală şi pentru a împiedica ieşirea în afară a căldurii din interiorul igluului, intrarea se află mai jos decât podeaua clădirii propriu-zise. Cu cuţitul, eschimoşii taie blocuri de zăpadă de un metru lăţime şi o jumătate de metru înălţime. Toate aceste „cărămizi” sunt aşezate în cerc şi puse una lângă alta, cap lângă cap, în spirală şi înclinate spre interior, astfel ca locuinţa să ia forma unui dom. În vârful acestui dom se află un bloc găurit, numit kri-QMk, adică nasul, pe unde se face aerisirea. Tunelul de la intrarea în locuinţă are o lungime de 3 – 4 metri. În faţa intrării se ridică un zid de zăpadă care apără locuinţa atunci când viscoleşte. În interior, pe o banchetă de zăpadă se pun două piei de focă şi peste ele o piele de caribu sau de urs. Acesta va fi patul numit eegla, care ocupă o mare parte din iglu. Într-o firidă se găseşte primusul, iar lângă uşă se înfige în zăpadă un cuţit de lemn, numit tilugtut folosit la curăţitul veşmintelor de zăpadă. Tot din zăpadă se face postamentul pentru vatră. Pereţii acestei locuinţe sunt de obicei acoperiţi cu blănuri, fapt care măreşte capacitatea de izolare. În afară de o mică „fereastră” acoperită cu un sac membranos,

interiorul construcţiei mai primeşte lumină şi de la opaiţul cu seu care arde fără întrerupere în vatră.

Eschimoşii caribu din tundra canadiană sapă în jurul igluului „magazii” pentru provizii în care ei depozitează peştii prinşi în timpul verii, cu undiţa sau plasa, precum şi carnea de caribu, pe care o consumă numai crudă, din lipsă de ulei pentru a o fierbe. Ei sunt nevoiţi să întrebuinţeze mărăcini ca să se încălzească în timpul iernii. În igluurile eschimoşilor caribu nu se poate păstra o mare cantitate de apă, din pricină că acestea nefiind încălzite suficient, când vântul bate puternic, apa îngheaţă. Pentru acest motiv ei îşi aşază igluul în imediata apropiere a lacurilor, unde se duc de câteva ori pe zi şi sparg gheaţa ca să-şi scoată apă de băut. Cu toate aceste condiţii grele de trai, eschimoşii caribu nu se plâng niciodată şi, atunci când au suficiente provizii de carne, igluurile lor răsună de râsete şi cântece. În timpul verii eschimoşii canadieni trăiesc în corturi făcute din piele de ren de o formă conică, asemănătoare cu cele indiene.

La eschimoşii din Alaska de nord, casele sunt construite din pietre, pământ şi oase de balenă. Igluul de zăpadă nu reprezintă decât o locuinţă temporară pentru vânători. În regiunea de sud şi sud-vest din Alaska, igluul este necunoscut. Acolo, grupul sudic al eschimoşilor din Alaska – nunamiuţii – locuiesc în adăposturi numite itchelik sau kalukvik, construite din piei de caribu susţinute de un schelet de lemn. Sunt necesare aproape 20 de piei de caribu pentru a acoperi un astfel de adăpost. În delta mlăştinoasă a Yukonului locuiesc grupele de eschimoşi care, în timpul verii, trăiesc în colibe construite pe piloţi. Ocupându-se numai cu pescuitul, aceşti eschimoşi îşi petrec o mare parte din viaţă în caiace.

Eschimoşii din Groenlanda au case construite din ziduri de piatră şi grinzi de lemn, cu acoperişul învelit cu

ierburi. Cele două ferestre, îndreptate spre sud, sunt făcute din intestine de balenă, cusute unele lângă altele, în chip de perdele. Culoarul de acces în casă este orientat cu faţa spre litoralul mării şi nu se poate pătrunde înăuntru decât mergând de-a buşilea prin acest culoar. Copiii dorm într-o cameră separată printr-o draperie din piei de focă şi legată de plafon prin curele. Opaiţul, oalele de piatră necesare gospodăriei şi uneltele de cusut se aşază în mijlocul camerei. Două lăzi constituie, de obicei, singurele mobile din această casă. În prima ladă sunt păstrate veşmintele familiei. În cutii de lemn, încrustate cu fildeş, femeia îşi ţine colierele de pietre, cerceii şi celelalte podoabe ale sale. Lângă intrare se află un butoi care se umple în fiecare dimineaţă cu zăpadă curată. Alături de el se pune o ţeavă făcută dintr-un os găurit şi care serveşte la băutul apei şi la spartul ghetei ce se formează deasupra apei, când temperatura în casă este mai scăzută. Într-un alt colţ al casei se atârnă un vas mic. În el se strânge urina, care fermentată foloseşte la spălat, în loc de sodă. În gropile din jurul casei este introdusă carnea uscată, stomacurile şi intestinele de balenă sau de focă, umplute cu sânge, alături de burdufurile pline cu grăsime. Gropile se acoperă cu pietre, pentru ca hrana să fie pusă la adăpost de câini, vulpi şi urşi. Deseori focile, care au fost vânate spre toamnă, sunt în întregime îngropate şi spre sfârşitul iernii carnea lor este mâncată crudă.

Eschimoşii din Groenlanda locuiesc în timpul verii în corturi. Ei au obiceiul ca atunci când părăsesc locuinţele de iarnă să le desfacă complet, deoarece există credinţa că spiritele rele ar putea să se adăpostească acolo în lipsa lor. La întocmirea corturilor de vară ei întrebuinţează ţăruşii aduşi de ape. Cei din nordul Groenlandei folosesc de multe ori, în loc de lemne, coastele de balenă. Peste ţăruşi se întind pieile de focă. Tot cu piei de focă, cărora li s-a

păstrat părul, este căptuşit şi interiorul cortului, unde, în fund, pe o platformă acoperită cu blănuri, se găseşte patul comun. Femeile cos din intestine de focă benzi din care fac perdele la intrarea în cort. În interiorul cortului se găseşte nelipsitul opaiţ, căruia drept fitil îi servesc lichenii îmbibaţi cu grăsime de focă.

CUM SE ÎMBRACĂ ESCHIMOŞII

Îmbrăcămintea eschimoşilor este cea mai călduroasă de pe tot globul. Hainele lor sunt confecţionate astfel încât să mărească capacitatea de izolare, împiedicând aerul de afară să pătrundă direct până la piele. Această îmbrăcăminte, care nu stânjeneşte mişcările celui ce o poartă, rămâne călduroasă şi uscată chiar şi în timpul celor mai grele munci. Îmbrăcămintea constă din haină, pantalon şi încălţăminte care sunt aproape la fel pentru bărbaţi cât şi pentru femei. Haina de iarnă este făcută de obicei din piele de ren, cu blana în afară, la care se adaugă un capişon. Îmbrăcămintea de dedesubt se confecţionează din piele de păsări şi este foarte moale. Pantalonii sunt lungi şi executaţi din piele de focă sau de ren. Încălţămintea este compusă din ciorapi şi cizmele propriu-zise. Ciorapii se fac din pielea de pe abdomenul renului, deoarece este mai subţire, iar cizmele tot din piele de ren, dar mai rezistentă, au tălpile din piele de morsă. Mănuşile lor au un singur deget şi sunt de asemenea din piele de ren sau de focă. De obicei ele se leagă cu o curea de gulerul hainei.

Costumul de vânătoare al eschimoşilor din nord-vestul Groenlandei este, în mod obişnuit, făcut din blană de urs şi are o glugă din piele de vulpe. Când viscoleşte ei îmbracă pe deasupra o scurtă de piele, numită anorak. Acest termen a devenit universal şi derivă de la cuvântul eschimos anoie, care înseamnă „vânt”. Drept încălţăminte, numită în general kamik, eschimoşii nordici poartă un fel

de ciorapi din piele de urs căptuşiţi în interior cu piele de pasăre. Această încălţăminte este astfel lucrată încât laba animalului, care este lăsată cu gheare cu tot, formează talpa.

Se mai întâlnesc cizme mari care acoperă în întregime membrele inferioare până la şold şi pantofi de odihnă sau jumătăţi de cizme, folosite în special vara. Cusătura motivelor decorative aplicate pe pielea cizmelor este astfel făcută încât apa nu pătrunde în interior. Nicio femeie, în afară de cea eschimosă, nu reuşeşte să coasă încălţămintea în aşa fel încât să o facă impermeabilă. Echipamentul vânătorilor este completat cu aceleaşi mănuşi fără deget făcute din blană de vulpe. În faţa gurii şi a nasului ei îşi leagă o coadă de vulpe, care-i apără de vântul glaciar, ce adeseori provoacă degerături.

În timpul verii eschimosul poartă îmbrăcăminte mai subţire: bluze şi haine confecţionate din piele de focă, sau rămâne numai în „lenjeria" din timpul iernii.

Veşmintele femeieşti sunt ceva mai largi decât ale bărbaţilor. Spatele bluzelor lor este croit foarte mare, astfel încât copiii mici pot fi puşi ca într-un sac direct pe spate. Bluzele sunt însă mult mai lungi, ajungând până aproape de genunchi. De asemenea şi lungimea cizmelor femeieşti este cu mult mai mare decât a acelora pe care le poartă bărbaţii.

Copiii mici, purtaţi pe spatele mamei, au drept îmbrăcăminte o simplă capă. Numai atunci când încep să meargă de-a buşilea, li se confecţionează primul costum îmblănit, croit ca pentru adulţi.

Garniturile şi ornamentele de piele de pe îmbrăcămintea eschimoşilor diferă de la grup la grup. La grupele din Groenlanda şi Alaska se aplică pe piele diferite ornamente şi blănuri de lutru de mare, vulpe sau câine, ca să se obţină un efect decorativ. În trecut, grupele

canadiene foloseau drept podoabe diferite tatuaje, precum şi bucăţi de fildeş pe care le introduceau în buza de jos. Astăzi aceste obiceiuri au dispărut aproape cu desăvârşire.

În Groenlanda se obişnuieşte ca atunci când fetele ajung la vârsta de 12 ani să-şi strângă părul într-un coc, pe care-l leagă cu o curea colorată. Culoarea curelelor are o semnificaţie deosebită. Cele roşii sunt pentru fetele tinere, albastre pentru soţii, negre pentru văduve, cele albe fiind purtate numai de bătrâne. Fetele tinere îşi înfig în coc piepteni lucraţi artistic din oase de balenă şi morsă. Femeile eschimose din nord-vestul Canadei îşi împletesc în păr şuviţe de piele. Cea mai mare pedeapsă pentru o femeie sau fată este tăierea părului. Cele din Alaska, însă, poartă, în general, părul scurt.

Cu prelucrarea pieilor de la animalele vânate se îndeletnicesc numai femeile şi tinerii până la etatea de 15 ani. Tăbăcitul nu este practicat. Pielea este însă mai întâi bine răzuită cu un cuţit special. Partea ei interioară se roade cu dinţii pentru a se îndepărta toate resturile de grăsime şi a o face mai moale. După ce pielea a fost ţinută să se usuce la vânt, se netezeşte şi se croieşte cu mare atenţie. La unele grupe din Canada mai există încă un obicei străvechi, acela ca femeile să obţină fibre din tendoanele focilor, pe care le deşiră cu dinţii. Din acestea ele realizează apoi un fir pe care-l fac cât mai subţire, rulându-l cu palmele pe obraz.

În timpul verii, albeaţa zăpezilor polare şi lumina puternică pot pricinui o boală extrem de dureroasă, numită oftalmia zăpezilor. De aceea vânătorii poartă un fel de ochelari de protecţie, pe care îi leagă de cap cu o curea de piele. Aceştia sunt făcuţi din plăci de os, prevăzute cu două crestături orizontale în dreptul ochilor. Uneori în plăci sunt sculptate diferite figuri de animale. Arheologii au ajuns la concluzia că eschimoşii întrebuinţează „ochelarii” de

foarte mult timp. De altfel, ei au găsit în Alaska „ochelari” vechi de peste 2 800 de ani.

MIJLOACE DE TRANSPORT

Un rol preponderent în viaţa eschimoşilor îl joacă cele două ambarcaţiuni din piei: caiacul şi umiakul, precum şi sania trasă de câini.

Caiacul este o ambarcaţiune destinată pescuitului şi vânătorii. Este foarte uşor de transportat şi pe apă el poate atinge o viteză mare. Eschimoşii îl folosesc şi atunci când marea este peste măsură de agitată. Abilitatea cu care conduc caiacele este demnă de admirat. După ce eschimosul s-a echipat, îşi ridică caiacul într-o singură mână, în timp ce în cealaltă ţine padela şi-l poartă astfel până la malul cel mai apropiat. Pune apoi picioarele în „gaura pentru om” şi-l împinge cu amândouă mâinile în apă.

Spre sfârşitul iernii polare, bărbaţii încep construirea caiacelor sub îndrumarea celor mai bătrâni, mai experimentaţi. Pentru construcţia lor eschimoşii îşi procură materialul din lemnele care plutesc pe mare, împinse de curenţii marini din Siberia sau Norvegia şi care uneori sunt aruncate chiar pe ţărm.

Construcţia acestei ambarcaţiuni este un lucru de precizie, dimensiunile sale trebuind să corespundă măsurii corporale a viitorului posesor. Femeile pregătesc între timp căptuşeala caiacului, tăcută din piele brută. Carcasa caiacului este învelită complet cu piele de focă tânără, vânată de curând. Operaţia de aşezare a pielii pe carcasă o fac numai femeile. Acestea cos pieile cu ajutorul tendoanelor de focă, pe care le trag cu dinţii. Apoi, ung cusăturile cu grăsime, pentru ca apa să nu pătrundă. La mijlocul ambarcaţiei se lasă o deschizătură centrală numită „gaură pentru om” mărginită de un cerc de lemn. Când se urcă în caiac, vânătorul îşi leagă vesta de piele

impermeabilă de cercul de lemn şi formează un singur corp cu ambarcaţia, astfel încât apa să nu se strecoare în interiorul caiacului. Bărbaţii sfârşesc lucrul, întinzând pe caiac diferite curele, prevăzute la capete cu catarame de fildeş pe care se află sculptate chipurile animalelor marine sau diferite semne simbolice. Curelele sunt destinate să susţină numeroasele arme necesare la vânătoare. O şină lucrată din os de narval, aşezată dedesubtul caiacului, îl va feri de muchiile ascuţite ale gheţii.

Caiacul este pus în mişcare cu o singură vâslă (padelă). După forma pe care o are caiacul şi după semnele deosebite pe care eschimoşii le fac pe caiac şi pe padelă se poate determina uşor grupa din care face parte posesorul lui. În general caiacul este construit pentru o singură persoană. În Alaska şi în Groenlanda se construiesc şi caiace cu mai multe locuri.

Echipamentul pentru vânătoare este amplasat în partea din faţă a caiacului. În dreapta se găseşte legat în curele harponul pentru foci, iar în stânga cel pentru păsări. În faţă stau înşirate, prinse în curele, diferite cuţite, precum şi undita. În mijlocul acestui arsenal de arme arhaice există şi o puşcă. Pe un suport, în spatele „găurii pentru om”, este aşezat un flotor executat din băşica umflată a unei foci.

Centrul de greutate al caiacului se deplasează la cea mai mică sforţare a vânătorului, mai ales pe vreme de furtună. Eschimoşii îl repun însă în echilibru cu o mişcare bruscă a mijlocului lor. Exploratorul Nansen, care a petrecut în anul 1888 zece luni în Groenlanda apuseană, vorbeşte despre accidentele pricinuite de răsturnarea caiacului şi care, deseori, sunt mortale. Puterea, cât şi mlădierea coloanei vertebrale a eschimoşilor, atât de necesară pentru conducerea acestei mici ambarcaţiuni, se pare că a constituit un factor de seamă în viaţa lor. În

această privinţă este de remarcat studiul făcut de antropologul englez Charles Dawsohn, care a cercetat ani de zile viaţa şi obiceiurile acestei populaţii. El a constatat existenţa unei a treisprezecea vertebre la aproape toţi vânătorii din regiunile unde caiacul reprezintă cel mai important mijloc de transport. După părerea antropologului englez, existenţa celei de a treisprezecea vertebră determină aptitudinile fizice deosebite ale eschimoşilor.

Umiakul este folosit mai mult de femei. Din această pricină eschimoşii groenlandezi îl numesc corabie de femei. Acestea vâslesc cu aceeaşi îndemânare ca şi bărbaţii. Întreaga osatură a bărcii este lucrată din lemn căptuşit cu piei de focă. Un bun umiak poate îmbarca 12 şi chiar mai multe persoane, precum şi tot atâţia câini. De asemenea şi uneltele gospodăreşti şi pieile care vor servi la ridicarea corturilor de vară. Construcţia umiakurilor este făcută în mod special pentru a primi o încărcătură mare fără a pune accentul pe viteză. Câte opt femei vâslesc în cadenţă cu ajutorul unor pagaie late. Această ambarcaţiune este deosebit de potrivită pentru călătorii de-a lungul coastelor, printre sloiuri de gheaţă.

În timp ce caiacul alunecă pe apă cu repeziciune şi fără zgomot, umiakul înaintează printre sloiuri prin smucituri. Eschimoşii ocolesc cu precauţiune sloiurile şi aisbergurile, temându-se ca acestea să nu se răstoarne tocmai când umiakul s-ar găsi în apropierea lor.

În trecut, când balenele se aflau în număr mare în apele Mării Groenlandei, eschimoşii se foloseau la vânătoare de aceste umiakuri. Eschimoşii din Alaska, care locuiesc de-a lungul litoralului Mării Beaufort, unde se mai găsesc balene, întrebuinţează umiakurile la vânătoarea acestor mamifere marine.

De când au apărut negustorii cu blănuri, au început

să se arate în unele părţi bărci cu motor şi cu pânze, iar umiakul să fie înlăturat treptat şi înlocuit prin aceste ambarcaţiuni.

În timpul iernii, mijlocul principal de transport continuă să fie tot sania trasă de câini. Acest mijloc de transport este întrebuinţat în special de-a lungul coastelor acoperite cu zăpadă. Sania, nefiind prevăzută cu tălpici, nu poate fi folosită în regiuni muntoase, cu zăpadă abundentă.

Părerile sunt împărţite în ceea ce priveşte perioada în care şi-au făcut apariţia primele sănii trase de câini. Se poate însă presupune că atât rasa de câini, cât şi tipul de sanie sunt de provenienţă asiatică.

Acolo unde lemnul lipseşte, eschimoşii îşi construiesc sănii din oase de balenă şi dinţi de morsă. Cu o dibăcie de neînchipuit, ei izbutesc să „coasă" cu ajutorul curelelor bucăţi din aceste oase, iar drept patine, să aşeze dinţii de morsă, pe care îi şlefuiesc cu răbdare. Bicele lor pentru condus câinii sunt prevăzute şi ele cu mânere din os sculptat.

Eschimoşii caribu se servesc de o sanie lungă de 8 – 10 metri şi lată de o jumătate de metru. La ea se înhamă numai 3 – 4 câini, deoarece hrana clinilor se obţine cu greu. Tălpile săniilor se ung cu turbă pentru a le face să alunece mai uşor. De aceea când pleacă la drum mai lung, eschimoşii caribu duc cu ei un săculeţ cu turbă. Acolo unde câinii lipsesc cu desăvârşire, sania este trasă de femei şi copii.

La eschimoşii care locuiesc în delta fluviului Mackenzie şi la cei din Ciukotsk (U.R.S.S.), săniile sunt mai complexe, deoarece ei dispun de cantităţi suficiente de lemn adus de fluviu până la ţărmul mării. Acestea se aseamănă cu săniile populaţiei din Siberia, care locuieşte de-a lungul ţărmurilor mărilor arctice. În regiunea Mackenzie, fiecare familie posedă cel puţin câte o duzină

de câini. Eschimoşii cunosc însemnătatea ajutorului pe care îl dau câinii şi de aceea îi îngrijesc şi se poartă cu ei cu multă afecţiune.

Echipajul unei sănii este alcătuit din 6 – 12 câini, în funcţie de greutatea pe care trebuie s-o tragă, precum şi de lungimea drumului de străbătut.

Eschimoşii înhamă câinii în două feluri: în evantai sau în perechi, una după alta. Cel mai practic mod este cel de-al doilea. În frunte se află câinele conducător care cunoaşte comanda stăpânului. La echipajul în formă de evantai, câinele conducător se află la mijloc şi este încadrat de alţi doi câini cunoscători şi ai comenzilor. Când un câine nu trage, se atinge uşor urechea lui cu un bici lung de opt metri. Uneori, numai prin simplul zgomot al biciului se atrage atenţia câinelui. Când vânătorul strigă kra, kra, câinii pornesc cu urlete de bucurie spre locul unde va avea loc vânătoarea. Când eschimosul strigă iii, iii, aceştia cârmesc spre stânga şi când se aude comanda ion, ion, o iau la dreapta. Adeseori eschimoşii povestesc că aceste animale le-au salvat viaţa atrăgându-le atenţia asupra pericolului care-i ameninţa, prin lătraturi repetate. De pildă, când banchiza pe care se găsesc este aproape să se rupă în bucăţi, câinii încep să dea semne de nervozitate şi oamenii astfel preveniţi înţeleg că trebuie s-o părăsească în grabă. Eschimoşii din nord-vestul Canadei au învăţat câinii să târască pe zăpadă focile vânate, ducându-le până la igluul vânătorului. Ei nu greşesc niciodată locuinţa şi când au ajuns cu prada în dreptul acesteia, încep să latre insistent pentru a da de veste soţiei vânătorului.

Nicăieri, în nicio parte de pe globul pământesc, câinii nu sunt iubiţi şi preţuiţi ca în regiunea arctică. Câinii polari sunt păroşi ca urşii şi au blana de culoare neagră sau cenuşie. Botul lor este ascuţit şi urechile drepte. Trag săniile pe distanţe lungi de zeci şi sute de kilometri.

În perioada lungii ierni, copiii îşi petrec vremea jucându-se cu aceste credincioase animale. Dacă vreun câine a dispărut, eschimosul îl caută fără încetare, prin toate igluurile sau corturile. Dacă a murit, îl plânge toată familia, de la mic la mare, şi vreme îndelungată îşi aduc cu toţii aminte de prietenul de care s-au despărţit, povestind cum se purta acesta la vânătoare, cum îl conducea pe stăpân către casă în timpul nopţii polare pe un viscol cumplit, cum a ocolit odată o prăpastie pe când se afla cu sania pe un gheţar, cum a salvat un copil de la înec şi multe alte fapte demne de amintit. Dacă un câine s-a îmbolnăvit, stăpânul îl ia înăuntru la căldură şi cheamă angakokul pe care-l imploră să invoce spiritele, pentru ca să-l însănătoşească.

În timpul verii, când sania nu poate fi folosită, câinii sunt întrebuinţaţi ca animale de povară. Un câine adult este în stare să suporte o greutate până la o treime din greutatea sa proprie, fără a obosi în timpul transportului, care durează uneori mai mult de 48 de ore.

Eschimoşii canadieni aveau obiceiul ca atunci când murea vreun vânător, câinii acestuia să fie strangulaţi şi înmormântaţi împreună cu el. Exista credinţa că cel mort va avea nevoie în „viaţa viitoare” de credincioasele animale pentru ca să-l apere şi să-l transporte acolo unde va călători sufletul său.

La eschimoşii din peninsula Ciukotsk (U.R.S.S.) renii nordici sunt dresaţi şi întrebuinţaţi la transport. Aceşti eschimoşi se servesc de ei pentru a parcurge distanţele apreciabile din nesfârşita tundră. Renii merg extrem de repede. Bălţile îngheţate şi pline de asperităţi sau tufişurile încâlcite şi acoperite cu zăpadă nu reprezintă pentru ei un obstacol. Blana acestor animale, cărora li se mai spune şi „cămilele Arcticei” sau „cai cu coarne” serveşte la confecţionarea diferitelor articole de

îmbrăcăminte. Din coarnele lor se scoate un fel de clei care se întrebuinţează la îmbinarea scheletelor de lemn ale săniilor şi caiacelor. Carnea şi laptele renilor sunt alimente foarte preţioase. Renii nu sunt pretenţioşi în ceea ce priveşte hrana, mulţumindu-se cu muşchi şi lăstari tineri. Iarna, însă, ei îşi găsesc mai greu de mâncare. Zăpada trebuie spartă cu copitele, pentru ca să poată ajunge la licheni. Se întâmplă uneori ca în mijlocul iernii să vină câte un val neobişnuit de căldură, ca apoi să înceapă vânturi reci. Din această pricină se formează atunci o crustă de gheaţă atât de tare, încât renii nu pot s-o sfărâme cu niciun chip. Începe atunci o perioadă grea pentru eschimoşi, deoarece ei sunt nevoiţi să hrănească renii cu plante uscate. Astăzi, în peninsula Ciukotsk, renii constituie proprietate colhoznică şi ating aproape 12.000 capete.

VÂNĂTOAREA

Spre sfârşitul lunii februarie, zăpada, care acoperă totul de jur-împrejur, începe să se coloreze în gingaşe tonuri trandafirii, iar gheţarii capătă şi ei o culoare de smarald. Peste câteva zile, un soare roşu ţâşneşte pentru prima dată deasupra orizontului. Atunci eschimoşii ies cu toţii afară din colibe şi îşi aruncă în sus mănuşile lor îmblănite. Apoi, după o veche tradiţie, se descoperă, strigând: „sainang sunain sekonok!” ceea ce înseamnă: „salut, ţie, Soare!” Exclamaţiile lor răsună în acest decor de stâncă şi de gheaţă. Munţii îşi înalţă spre cer piscurile albe de zăpadă, mângâiate de razele strălucitoare ale soarelui. Acesta nu are putere să încălzească prea mult. El întârzie însă pe vârfurile albe ale munţilor, alergând pe câmpia de gheaţă şi împrăştie bruma care cu prinsese banchiza şi se agăţase în josul pantelor. Primăvara izbucneşte. Ici-colo, de sub stratul de zăpadă sunt gata să apere saxifragele, cu corola şi frunzele purpurii, clopoţeii

şi trandafirul polar, cu petalele albe, alături de lichenii negri şi de iarba verde şi grasă. Vrabia zăpezilor, numită de eschimoşi kupanuk, de îndată ce a simţit noul aer proaspăt a şi început să sară din stâncă în stâncă, scoţând strigăte ascuţite, care par că adresează soarelui imnuri de laudă. Vremea este însă schimbătoare şi cerul nu rămâne niciodată senin timp mai îndelungat. Pe neaşteptate el se acoperă de nori şi o ceată deasă se înalţă din apă şi cuprinde tot spaţiul. Începe să bată vântul care goneşte înaintea lui furtuni de zăpadă şi fulgii se lipesc de ochi şi de nări. Sunt însă şi multe zile liniştite când pânza albă, care învăluie uniform acest nesfârşit oustiu, se destramă pe alocuri şi calmul nopţii polare este întrerupt de trosnetele de pe mare şi uscat. Se aude murmurul zăpezilor. Apele încep să curgă în râuri şi cascade, ducând cu ele primul mesaj al scurtei primăveri polare. Pe alocuri se zăresc ramurile sălciilor pitice, care, purtând mici muguri, încearcă sfioase să-şi facă loc la lumină. Stâncile apar dezgolite şi negre şi apa întunecată porneşte să bolborosească de-a curmezişul gheţurilor rupte, construind mici canale ce se lărgesc continuu. Apoi gheţurile de pe uscat se pun în mişcare până în fundul fiordului, alunecând cu o viteză de 20 – 30 metri pe zi. În curând se produce unul din cele mai minunate fenomene ale naturii arctice: naşterea aisbergurilor. Ruperea unei bucăţi de gheată din masa gheţarului este anunţată prin bubuituri repetate ce se aseamănă cu o canonadă. Odată format „tânărul” aisberg cade în apă, unde, îmbrăcat cu o strălucitoare armură de argint, pluteşte, depărtându-se încet datorită curentului. Lungimea acestor munţi de gheată poate ajunge până la un kilometru, iar înălţimea lor deasupra apei până la 80 de metri. Adâncimea până la care se găseşte partea scufundată a aisbergului variază după forma şi porozitatea gheţii. De obicei este de 5 – 6 ori mai

mare decât înălţimea gheţarului deasupra apei. Călătorind pe mare, aceşti munţi de gheaţă iau diferite forme, sub acţiunea soarelui, apei şi curenţilor. Astfel ei seamănă fie cu castele medievale sau cu biserici cu zeci de turnuri, fie cu oraşe ruinate sau piramide egiptene, sau cu arcuri de triumf şi de multe ori chiar cu figuri de oameni sau animale. Eschimoşii văd în aceste aisberguri sufletele rătăcitoare ale acelora care, în timpul vieţii, n-au avut parte de nicio bucurie.

În funcţie de felul sau forma gospodăriei lor, eschimoşii se împart în două categorii: vânătorii de coastă şi vânătorii de interior. În timp ce grupele care locuiesc de-a lungul coastelor se hrănesc din vânatul numeroaselor animale marine, cei din interior nu au alt aliment principal de hrană decât renul polar. Lipsa focilor, morselor şi celorlalte animale marine care dau grăsimea necesară atât pentru hrană cât şi pentru încălzit explică sărăcia culturii materiale a eschimoşilor din interior.

Unui eschimos îi sunt necesare pentru hrana zilnică, în medie, 8 kg carne şi grăsime. Pare într-adevăr o cantitate enormă, însă trebuie să ne gândim că, în condiţiile de temperatură foarte scăzute, corpul acestor oameni pierde un număr mare de calorii. Carnea se îni încă în general crudă şi de aceea eschimoşii nu au fost niciodată victimele scorbutului.

Animalele marine vânate de eschimoşi le procură şi materia primă pentru gospodăria lor, astfel că vânătoarea focilor şi morselor joacă un rol hotărâtor în viaţa acestora.

Metodele de vânare a focilor, morselor şi urşilor albi diferă după anotimp şi regiune. Vânătoarea în caiac durează toată perioada de vară, până când gheata de coastă începe să se formeze din nou şi folosirea acestei ambarcaţiuni nu mai este posibilă. Când gheata s-a întărit suficient, începe vânătoarea focilor la găurile pe care

acestea şi le fac pentru a respira, precum şi aceea a urşilor şi vulpilor polare. Vânătorile de iarnă sunt cu mult mai grele din pricina gerului şi întunericului.

Influenţa condiţiilor sociale în care trăiesc eschimoşii s-a făcut simţită şi în ceea ce priveşte metodele lor de vânătoare. De altfel viaţa eschimoşilor din peninsula Ciukotsk, care în trecut nu era mai bună decât a eschimoşilor caribu, astăzi s-a schimbat cu desăvârşire. Ei lo. Cuiesc acum în case de lemn, înzestrate cu lumină electrică şi posedă centre de achiziţio n-are de blănuri, aprovizionate cu alimente şi mărfuri. De asemenea, în arteluri au întinse crescătorii de reni şi vulpi albastre. În aşezările lor există şcoli cu internate pentru copii, precum şi spitale, case de cultură, băi şi cinematografe. Staţiile de pescuit sunt prevăzute cu baleniere, şalupe cu motor şi avioane. Vânătorii eschimoşi aşteaptă în porturi comunicările aviatorilor care depistează animalele marine, îndată ce pe Marea Bering sau Marea Ciukotsk aviatorii zăresc siluetele morselor, comunică la bază şi vasele se îndreaptă în grabă spre locul indicat. Numeroşi tineri eschimoşi lucrează ca meteorologi în insulele Komandor şi Vranghel. De asemenea, câteva sute de aleuţi, care s-au stabilit de curând în insulele Komandor, se ocupă cu creşterea calanului (Latox lutris) numit şi vidra de mare, animal care nu se întâlneşte în altă parte, decât în insulele Aleutine şi în Alaska de nord. Calanul are o blană mătăsoasă, moale, cu firul lung şi trainic. Este una din cele mai scumpe blănuri din lume.

Cu totul altfel se prezintă vânătoarea la eschimoşii din Alaska, Canada şi Groenlanda, unde animalele marine sunt vânate cu mijloace înapoiate din punct de vedere tehnic. Acolo eschimoşii sunt siliţi să vâneze numai în apropierea ţărmului, din pricină că nu au vase moderne de pescuit. Cei din Groenlanda şi Alaska au părăsit în parte

vânătoarea animalelor marine şi lucrează ca mineri la zăcămintele de cărbuni, bauxită şi criolit descoperite în regiunea arctică. Femeile şi fetele sunt muncitoare la fabricile de conserve. În prezent eschimoşii de pe coasta occidentală a Groenlandei au început să întrebuinţeze ţesăturile europene şi să consume alimente de provenienţă străină. Ei posedă cărţi şi jurnale tipărite în limba eschimosă, scrisă fonetic fie cu caractere latine, fie cu ajutorul celor 11 semne silabice speciale (vezi pag. 124). Astăzi, în Groenlanda, numai grupul nordic şi cel oriental au ca îndeletnicire principală vânătoarea.

Spre mijlocul lunii aprilie, soarele pare că se statorniceşte. Lumina lui se face din ce în ce mai intensă şi oamenii sunt cum nu se poate mai veseli. Nici nu le mai vine să mai intre în colibele construite din pietre şi pământ, care, dezbrăcate acum de haina lor albă, au reapărut negricioase şi triste. Săniile înaintează cu greutate prin zăpada moale. În curând eschimoşii le vor părăsi şi locul lor va fi luat de caiace, al căror cadru zvelt, făcut numai din lemn şi piele, seamănă cu un animal marin.

Către sfârşitul lunii aprilie, eschimoşii încep pregătirile de mutare în locuinţele de vară. Umiakul, care în timpul perioadei de îngheţ a stat cu faţa în jos, este acum cercetat cu de-amănuntul şi, dacă este nevoie, reparat fără întârziere. Toţi membrii familiei, bătrâni, femei, copii, împreună cu câinii se instalează în el şi pornesc pe apă, spre părţile unde îşi vor înjgheba locuinţele de vară, stabilite dinainte de vânătorii care au plecat primii.

Vânătoarea focilor. În zilele călduroase, focilor le place să se odihnească la intrarea fior durilor şi la marginea banchizei. Vânătoarea acestor animale se poate face acum fie din caiac, fie de pe banchiza în derivă.

Eschimosul instalat în caiac îşi aşază în faţă o pânză albă, pe care foca o ia drept un sloi de gheată ce pluteşte pe apă. Deseori, vânătorii rătăcesc printre sloiuri ore întregi până să găsească vânatul. Focile ies să respire la suprafaţa apei, din sfert în sfert de oră. De îndată ce se zăreşte o focă, se încetează vâslitul, pentru a nu se mai produce valuri şi se înaintează cu mare băgare de seamă. Ei ţin strâns cu mâna dreaptă harponul, şi când s-au apropiat suficient de focă, îl aruncă printr-o bruscă destindere. Harponul descrie în aer o traiectorie şi derulează după el cureaua ce îi leagă capul de plutitor. Apoi se înfige zdravăn în ceafa focii. Vârful harponului, numit tsoogata, rămas înfipt în focă, este legat prin curea de flotor care rămâne la suprafaţa apei, indicând astfel locul unde a fugit foca. Vânătorul îşi ridică la repezeală coada harponului din apă şi o aşază din nou în propulsor. Rămâne să urmărească flotorul, aşteptând ca foca epuizată să apară la suprafaţă. Când victima se ridică pentru a respira, vânătorul, înarmat cu un cuţit special, îi aplică în coastă lovitura de graţie. Trage apoi foca cu cârligul alături de caiac şi făcându-i o tăietură sub gât, îi introduce o ţeavă, prin care suflă, pentru ca foca, aşa umflată, să poată pluti pe apă. Apoi astupă cu grăsime rana animalului şi-i trece o curea prin caninii inferiori, trăgându-l în felul acesta până la ţărm.

Eschimoşii din Labrador vânează focile într-un fel cu totul caracteristic. Ei aruncă în apele din apropierea ţărmului un fel de plase lungi făcute din curele împletite. Apoi, cu umiakurile, înconjoară focile ce se odihnesc pe banchiza de gheaţă de lângă litoral şi le gonesc spre locul unde se găsesc întinse plasele. Focile se încurcă în curele şi sunt trase la mal şi omorâte.

Insulele Atiuk, din vestul arhipelagului Aleutinelor, deşi sunt de natură vulcanică, au ţărmurile nisipoase. Pe la începutul lunii iunie, mii de foci poposesc acolo pentru

reproducere. Astăzi vânătoarea lor se face după anumite reguli şi numai când puii au crescut mari, spre deosebire de trecut, când nu există niciun fel de restricţie. Bătrânii aleuţi povestesc despre felul rudimentar în care aceste animale erau vânate odinioară. Negustorii americani aduceau aleuţilor numeroase umbrele de culori ţipătoare, pentru care primeau în schimb blănuri şi piei. Deşi în arhipelag peste 200 de zile din an sunt ploioase, eschimoşii nu utilizau totuşi umbrelele ca apărătoare de ploaie, ci drept sperietoare pentru foci. Femeile se înşirau pe plajă şi, deschizând şi închizând continuu umbrelele, aţineau calea focilor la marginea mării. Animalele zăpăcite şi înfricoşate de aceste apariţii nu mai îndrăzneau să se arunce în apă, astfel că vânătorii le puteau omorî pe toate cu uşurinţă.

Insulele Aleutine sunt des zguduite de erupţii vulcanice submarine. Şi astăzi încă aleuţii îşi închipuie că în adâncuri sălăşluiesc spiritele care, atunci când sunt mâniate, fac să se cutremure pământul. De multe ori, în urma erupţiilor, apare câte o insulă nouă la suprafaţa oceanului. Crusta de lavă care acoperă aceste insule este încă fierbinte, iar prin crăpăturile ei jeturile de apă, amestecată cu vapori, dau naştere la mici gheizeri. În timpul iernii, şi mai cu seamă când vânturile bat cu putere, focile se îngrămădesc în jurul acestor „calorifere” şi stau zgribulite pe pământul cald. Vânătorii cunoşteau aceste „case de adăpost” ale focilor. Ei veneau acolo şi le măcelăreau fără nicio socoteală, astfel că numărul animalelor s-a micşorat simţitor. Erau chiar pe punctul de a pieri complet, dacă guvernul american nu ar fi interzis vânătoarea lor. Astăzi numai băştinaşii au dreptul să vâneze foci şi numai pentru nevoile populaţiei.

La ţărmul sudic al insulelor Aleutine, udate de apele mai calde ale Oceanului Pacific, apare uneori un animal

asemănător cu focile. Numele ştiinţific al lui este dugong, dar i se mai spune vaca de mare, deoarece se hrăneşte numai cu plante marine şi în special cu varză de mare. Aceste animale marine sunt căutate pentru grăsimea şi carnea lor. Eschimoşii aleutini însă nu le vânează şi, când întâmplător întâlnesc vaci de mare, fug din calea lor, deoarece cred că vacile de mare ademenesc pe pescarii naivi. Ei îşi închipuie că sufletele dugongilor ar fi aparţinut fetelor pe care înecul le-a smuls de timpuriu vieţii. Este posibil ca această credinţă să se fi născut din pricină că femelele dugongilor nu au glandele mamare aşezate pe abdomen, ci pe piept. Există multe poveşti şi legende în care se vorbeşte despre asemenea „sirene” cu corpul jumătate femeie şi jumătate peşte. Oamenii de ştiinţă au dat grupului din care fac parte dugongii numele de Sirenia.

Dintre toate speciile de foci care trăiesc în apele arctice, cele mai cunoscute şi mai preţuite de eschimoşi sunt ioca cu glugă (Cystophora cristata) care ajunge până la lungimea de trei metri; foca cu şa (Phoca groenlandica) apreciată pentru grăsimea ei; ioca îmblănită (Artocephalus ursinus) care furnizează cea mai căutată piele pentru corturile de vară; ioca cu barbă (Erignathus bărbătuş) a cărei carne este foarte gustoasă şi ioca cu panglică (Histriophoca fasciata) întâlnită mai cu seamă în apele din jurul peninsulei Alaska. Pieile acestor foci se deosebesc nu numai prin culoare, ci şi prin peri. Fiecare din ele are o întrebuinţare specială. Unele piei servesc numai pentru confecţionarea hainelor, altele pentru talpa ghetelor sau pentru curele.

Vânătoarea de morse (Obedenus rosmarus) se face cu aceleaşi arme. Vânătoarea lor este însă mult mai periculoasă decât a focilor şi cere mai multă dibăcie. Morsa trebuie să fie izbită mai întâi cu harponul în cap.

Dacă lovitura nu este izbutită animalul devine extrem de furios şi poate să atace sau chiar să răstoarne caiacul. De obicei, când morsa revine la suprafaţă se trage cu puşca în ea. Uneori când se dă vestea că s-au semnalat turme de morse, eschimoşii se unesc în grupuri pentru a se putea ajuta unii pe alţii, la nevoie.

Modul şi locul de vânătoare depind de anotimp. Vara, morsele se duc spre regiunile mai nordice ale Arcticei, iar toamna migrează spre sud, pe măsură ce frigul şi îngheţul se accentuează. Către mijlocul lunii aprilie morsele din golful Baffin se îndreaptă spre litoralul nordic al Groenlandei. Atunci eschimoşii din regiunea golfului Melville se mută în corturile de vară, în apropiere de falezele şi fiordurile unde sunt întâlnite morsele. În luna mai, morsele ating o lungime de peste trei metri şi o greutate până la 500 kg. În aceste regiuni curenţii marini cu apă oxigenată aduc bancuri de peşti care constituie hrana turmelor de morse. Din când în când ele tulbură liniştea cu vocea lor ce se aseamănă cu mugetul vacilor. Toate aceste sunete se aud la mai mulţi kilometri depărtare de locul unde se găseşte colonia. Când se nasc puii, masculii, înarmaţi cu colţi teribili, îşi apără „familia”. Cei maturi au umerii, spatele şi şoldurile acoperite cu piele îngroşată în formă de noduri şi de aceea ei sunt denumiţi noduroşi. În ceea ce priveşte provenienţa nodurilor, părerile cercetătorilor sunt împărţite. Unii le consideră drept o dovadă secundară a maturităţii sexuale, iar alţii sunt de părere că nodurile nu sunt altceva decât cicatricele care s-au format în urma luptelor dintre masculi.

După ce puii au mai crescut, eschimoşii încep vânătoarea pe uscat. La această vânătoare participă întregul grup. Turma este luată prin surprindere şi vânătorii caută să izoleze mai întâi pe masculi. Apoi sunt

prinse femelele, care, pentru a-şi apăra puii, nu părăsesc plaja. Masculii şi femelele bătrâne sunt loviţi în cap şi înjunghiaţi. Când vânătoarea s-a terminat, eschimoşii strâng victimele într-un singur loc, unde le taie. Carnea şi grăsimea sunt puse deoparte pentru sărat şi afumat, muşchii şi măruntaiele pentru preparat mâncare, iar restul pentru hrana câinilor. Sângele este strâns în cutii de conserve şi împărţit în părţi egale între toţi vânătorii.

Sentimentul turmei la morse este deosebit de dezvoltat. Eschimoşii povestesc nenumărate cazuri în legătură cu aceasta. De pildă, când unul dintre animalele rănite, care a izbutit să fugă în apă, nu mai poate să înoate, două sau chiar trei morse îi sar în ajutor, susţinându-l din ambele părţi. Grijă mamei faţă de puiul ei este demnă de relevat. Oricât de mare ar fi primejdia ce ar ameninţa-o, mama nu se va îndepărta de pe plajă sau de pe sloiul de gheaţă, dacă puiul ei nu poate ajunge în apă. De altfel şi în legendele şi baladele eschimoşilor nordici sunt descrise asemenea scene din viaţa acestor animale marine.

Vânătoarea de balene are loc în prezent numai de-a lungul ţărmului nordic canadian şi de-a lungul litoralului Mării Beaufort. Carnea, împreună cu grăsimea de balenă, numită mactok, constituie hrana de bază a grupelor din regiunea râului Mackenzie. Se conservă într-un lei de gropi săpate în gheaţă, în apropierea igluului. Mactokul se consumă crud sau fiert şi are gust de ficat de morun. Copiilor şi tinerilor le place pielea de balenă şi o mestecă ore întregi în gură, ca şi când ar fi gumă de mestecat. S-a constatat că în timpul iernii eschimoşii Mackenzie nu se satură cu 10 kg de mactok pe zi.

Vânătoarea de balene se face primăvara cu ajutorul umiakului şi durează cam o lună şi jumătate. Spre deosebire de eschimoşii din celelalte grupe, aceşti eschimoşi îşi fac umiakurile din piele de morsă pe care o

întind pe un schelet de lemn. Patru vâslaşi şi un harponier alcătuiesc echipajul unui umiak. Când vânătorii zăresc o balenă, ei împing umiakul în apă şi se îndreaptă cu toată viteza spre cetaceu. Echipajul aflat în frunte beneficiază de dreptul de a ataca balena. Celelalte aşteaptă ca în caz de nevoie să dea ajutor primului echipaj. Se întâmplă câteodată ca balenele harponate să nu apară deasupra apei decât la câteva zile de la data harponării sau să se ridice până sub gheaţa banchizei. Atunci eschimoşii, înarmaţi cu topoare şi răngi, sparg gheaţa şi trag animalele la mal. Înainte de a începe să despice vreun cetaceu, eschimoşii din regiunea fluviului Mackenzie au obiceiul de a picura puţină apă dulce în gura lui, având credinţa că animalele marine sunt foarte dornice de apă dulce. Ei se tem că dacă nu îndeplinesc acest ritual, balenele rămase în viaţă nu s-ar mai lăsa vânate. Spintecarea balenei se face cu ajutorul unor cuţite fixate de bastoane lungi. Mai întâi se taie aripile şi coada, apoi începe desprinderea slăninei. Mactokul este împărţit în bucăţi de câte 50 kg pe care săniile le transportă imediat la igluuri, unde sunt puse la păstrare în gropi. Carnea, de un roşu negricios, va fi întrebuinţată ca hrană pentru ei şi câini. Şase balene sunt suficiente pentru hrana a

1.000 de eschimoşi şi 2000 de câini pe o perioadă de şase luni, cât ţine iarna polară.

Vânătoarea narvalului (Monodon monoceros) se face tot în colectiv. Lungimea caninului superior al acestui animal marin care trăieşte în regiunile arctice poate atinge uneori aproape doi metri. Carnea narvalului este foarte preţuită de eschimoşi şi se mănâncă numai în stare crudă. Ea are o acţiune antiscorbutică. Vânătorul care a aplicat prima lovitură de harpon narvalului primeşte capul împreună cu colţul său. Acesta este păstrat ca trofeu de către vânător. Din el eschimoşii îşi fac bastoane, vârfuri de

harpoane şi tot din el sculptează diferite amulete.

Vânătoarea somonilor. Spre sfârşitul verii polare, cam pe la începutul lunii septembrie, eschimoşii din regiunea Angmagssalik, din Groenlanda orientală, încep vânătoarea de somoni. În limba eschimosă cuvântul angmagssalik înseamnă „locul unde se adună peştii”. În această regiune somonii înoată până în fundul fiordurilor în căutarea apei oxigenate a torentelor. Oamenii nu-i pescuiesc cu undiţa sau plasa, ci cu un fel de harpon special prevăzut cu o coadă lungă de 3 – 4 metri. Vânătorii se aşază la marginea torentului, în apele agitate, pe stânci izolate şi stau la pândă până când trece un somon. Atunci, cu o mare dexteritate, înfig brusc harponul în corpul peştelui. Parte din peşti sunt consumaţi fierţi, parte sunt puşi la uscat pentru perioada de iarnă.

Vânătoarea de reni. Renul sălbatic este vânat astăzi numai în peninsula Labrador, Canada şi Alaska. În Groenlanda renul sălbatic a dispărut aproape cu desăvârşire. Eschimoşii din tundra canadiană, care locuiesc în jurul Cercului Polar nordic, la vest de golful Hudson până în apropiere de Lacul Urşilor, întrebuinţează la vânătoarea de reni laţul din piele, care nu se deosebeşte cu nimic de lasoul indienilor. Ei se ascund sub sălciile pitice şi sub mărăcinii aflaţi prin apropierea turmei şi imită zgomotul făcut de animale când caută licheni sub zăpada îngheţată. Atunci renii tineri se desprind de turmă şi vin spre locul unde se aude bocănitul, închipuindu-şi că acolo scormoneşte în zăpadă vreun alt animal. Vânătorul care stă la pândă aruncă cu dibăcie laţul şi prinde renul de coarne, doborându-l. Apoi îl înjunghie şi îi soarbe cu o mare poftă sângele cald.

Câteodată animalele sunt capturate cu ajutorul unor curse. Se sapă o groapă în pământul îngheţat al tundrei şi se acoperă cu licheni şi zăpadă, amestecată cu urină de

ren. Atraşi de miros, renii vin să mănânce lichenii şi cad în capcană.

Vânătorile cele mai bogate au loc toamna, când turmele de reni, bine hrănite şi îngrăşate în timpul verii, se întorc spre pădurile ce se întind spre părţile de sud ale tundrei canadiene. În faţa lacurilor, femeile întocmesc din grămezi de pietre un fel de ţarc, în formă de V, cu vârful aşezat la marginea unui lac. De multe ori ţarcurile au laturile lungi de aproape un kilometru. Când văd că se apropie vreo turmă de reni, femeile şi copiii care stau la pândă încep să ţipe, imitând urletul lupilor, şi să agite bastoane, la capătul cărora se află agăţate aripi de păsări. Animalele speriate, luând pietrele ţarcului drept oameni şi crezând că sunt urmărite de lupi, gonesc nebuneşte spre lac şi se aruncă înotând în apă. Atunci vânătorii le atacă din caiace şi le omoară cu harponul sau cu puşca.

Câteodată turmele sunt într-adevăr urmărite de haite de lupi canadieni. Aceştia se reped fără nicio teamă asupra primul ren doborât de glonţ şi până să sosească vânătorul, lupii reuşesc să smulgă câteva hălci de carne caldă. După ce vânatul a fost ridicat şi transportat în sănii, apar vulpile, care, cu botul lor lat şi scurt, caută adulmecând zăpada înroşită de sânge şi devorează resturile de intestine împrăştiate pe câmp.

Bătrânii rămaşi în sat întâmpină pe vânători cu strigăte de bucurie şi în curând vântul de toamnă duce până departe în tundră mirosul de friptură.

Turmele de reni sălbatici se întâlnesc şi în nordul peninsulelor Alaska şi Ciukotsk unde sunt vânaţi cu laţul. Este necesară însă o mare dibăcie pentru a captura renul, deoarece odată scăpat cu greu mai poţi pune mâna pe el. După ce a fost omorât, animalul este spălat cu zăpadă şi aşezat pe sanie pentru a fi transportat în sat, unde este împărţit în părţi egale pentru toţi membrii grupei. După o

veche tradiţie, vânătorul care l-a prins are dreptul să-şi însuşească inima şi limba. Renul sălbatic din Alaska nu a putut fi domesticit şi de aceea au fost aduse turme de reni siberieni, care s-au înmulţit, numărând astăzi mai mult de un milion de capete.

Eschimoşii din Canada de nord-vest sunt cei mai iscusiţi vânători de reni sălbatici. Numeroase turme migrează primăvara peste golfurile şi fiordurile îngheţate, spre insula Victoria, unde în timpul verii găsesc păşuni întinse de licheni. Aceste grupuri de eschimoşi nu amestecă niciodată carnea de ren cu carnea de focă şi nici nu o fierb în acelaşi vas cu carnea ursului polar, considerat de ei drept un animal marin. Ei îşi închipuie că spiritele animalelor de uscat se vor certa cu spiritele celor de apă, dacă vor fi aşezate în aceeaşi oală.

În nordul peninsulei Labrador renul canadian migrează în insula Baffin, trecând peste Strâmtoarea Hudson, îngheţată până la sfârşitul lunii mai. Eschimoşii din Baffin şi cei din Labrador vânează renii după un vechi obicei al indienilor. Ei îşi pun pe cap câte o piele de caribu cu coarne cu tot şi îşi ung corpul cu ulei de ren pentru a nu fi trădaţi de miros. Apoi se furişează cu dibăcie până în apropierea turmei, unde prind animalele cu laţul.

Vânătoarea de boi moscaţi are loc spre toamnă în insulele arctice ale arhipelagului canadian. Din pricina înfăţişării lor, care aduce şi a oaie şi a bou, sunt numiţi de oamenii de ştiinţă ovibovinae. Boii moscaţi au o înălţime de peste un metru şi o lungime de 2, 5 metri. Au corpul acoperit cu un păr des şi lung, care-i apără de frigul arctic. Trăiesc în turme şi se hrănesc cu muşchi şi licheni. În prezent eschimoşii vânează boi moscaţi cu puştile procurate de la comptoare, în schimbul blănurilor. De multe ori lupii se ţin după săniile lor. Atunci vânătorii se aşază pe zăpadă, având în faţă un paravan făcut dintr-un

cearşaf, prin care trece numai ţeava puştii. Lupii se apropie fără să dea atenţie paravanului cu aspect de sloi de gheaţă. Când fiarele au ajuns la 20 de metri, vânătorii descarcă armele. Dacă prada este bogată, una din sănii se înapoiază de îndată, pentru ca blana lupilor împuşcaţi să fie imediat jupuită de femeile din aşezarea lor. Caravana plecată mai departe, se opreşte numai când se zăresc turmele de boi moscaţi. În primul rând se dă drumul celor mai isteţi câini, care se grăbesc să înconjure cireada, lătrând neîncetat. Boii se strâng cu toţii la un loc, ţinând capetele în jos şi frecându-şi-le încontinuu de picioarele din faţă pentru a-şi îndepărta gheaţa formată în jurul ochilor prin condensarea vaporilor de la suflu.

Viţeii stau ascunşi sub pieptul mamelor „acolo unde părul acestora este atât de lung încât atârnă până în zăpadă. Fiind preocupaţi să se apere de câini, boii nu dau atenţie vânătorilor ce se apropie nestingheriţi până la câţiva metri de turmă. Ei au astfel posibilitatea să aleagă pentru a fi împuşcaţi numai masculii bătrâni, cruţând femelele şi puii. Animalele împuşcate cad jos, în timp ce celelalte se regrupează în cerc şi devin atât de furioase încât vai de câinele care nu ştie să se ferească. Este luat în coarne, azvârlit în sus şi zdrobit cu copitele. Eschimoşii aruncă apoi bolasul – un fel de lasso

— Şi trag afară din grămadă pe cei morţi. Prada este aşezată pe sănii şi dacă vânatul este bogat, caravana se înapoiază în sat.

Vânătoarea de urşi se face numai când soarele străluceşte pe cer din ce în ce mai puternic. Pe la sfârşitul lunii aprilie, ursoaica iese pentru prima dată din bârlog, pornind în recunoaştere. Apoi, peste câteva zile socoteşte că a sosit vremea să scoată şi pe ursuleţi la plimbare. Micuţii calcă sfioşi în urma mamei, dând cu botul în zăpadă sau ridicându-l în aer la cel mai mic zgomot. Când

îi pare că drumul a fost prea anevoios, ursoaica se opreşte, mârâie şi se culcă. Puii îşi bagă nasul în blana ei deasă şi adorm fericiţi. După ce s-a odihnit, „familia” pleacă mai departe. Din când în când ursuleţii se întrerup din mers şi, plini de vioiciune, încep să se joace între ei. Aceste plimbări devin tot mai lungi pe zi ce trece, şi în cele din urmă ursoaica se hotărăşte să-şi ducă puii la mare. Trebuie să-i deprindă să înoate şi să vâneze. Mama îi împinge în apă şi ursuleţii, care la început scot strigăte de teamă, încep să se simtă în largul lor şi să se bălăcească. Atunci ursoaica se depărtează de mal şi îi lasă singuri, dar ei încearcă să înoate cât mai repede, grăbindu-se s-o ajungă. Cu cât cresc mai mult, puii de urs devin tot mai voinici şi mai curajoşi, mai ales că mama lor i-a învăţat acum să descopere primejdiile.

În acest timp eschimoşii se pregătesc pentru vânătoarea ursoaicelor. Eschimoşii plecaţi la vânătoare iau cu ei, în câteva sănii trase de câini, tot ce le este de absolută necesitate: corturi, saci de dormit, ceai, zahăr, pesmeţi, precum şi cazmale şi cuţite. Acum soarele polar luminează în plin, iar zăpada străluceşte ca şi cum pe jos ar fi aşternute miliarde de briliante. Oamenii sunt nevoiţi să poarte ochelari negri ca să nu se îmbolnăvească de acea boală atât de chinuitoare a ochilor, din cauza zăpezii. Peste văi, în apropiere de ţărm, vânătorii caută bârlogul ursoaicei, cercetând cu atenţie prin preajma lor. Atunci când bârlogul a fost descoperit, ei opresc săniile, apropiindu-se în linişte. Îşi leagă câinii ca să nu fugă şi dau drumul numai celor mai isteţi dintre ei. Câinii o iau la fugă şi încep să se rotească în jurul bârlogului, lătrând insistent şi căutând să întărite ursoaica. Eschimoşii, cu armele în mână, se ţin după ei. O bucată de vreme ursoaica nu le dă nicio atenţie. Dar provocarea continuă, aşa că în cele din urmă ea îşi face apariţia, pregătindu-se să se ia la trintă cu

câinii. Atunci o întâmpină vânătorii. Uneori însă lucrurile iau o altă întorsătură. Ursoaica se bagă înapoi în bârlog mârâind şi n-o mai poţi face cu niciun chip să iasă de acolo. Eschimoşii ştiu cum trebuie să procedeze în această împrejurare. Îşi scot din sanie cazmalele şi încep să dezgroape bârlogul din zăpadă pentru a ajunge astfel la animalul dinăuntru, care, văzându-se încolţit, iese speriat afară, unde este împuşcat pe loc. Când puii aflaţi în bârlog sunt încă prea mici pentru a putea mânca singuri, sunt hrăniţi artificial. Mulţi din aceştia ajung în grădinile zoologice din întreaga lume.

În nordul Canadei eschimoşii fixează între două blocuri de gheaţă puşca încărcată şi pun în gura ţevii o bucată de grăsime legată de trăgaci. Când ursul trage de grăsime, arma se descarcă singură şi îl împuşcă în cap. De multe ori animalul este numai rănit, dar după câteva zile eschimoşii îl găsesc mort. Ursul polar se mai vânează şi cu capcane, puse de obicei în timpul lunii iunie, când urşii se apropie de litoral pentru a ataca focile, Care în acel timp, devenind „mame”, nu-şi părăsesc puii.

Eschimoşii nu dau niciodată câinilor să mănânce carne proaspătă de urs. Aceasta i-ar putea îmbolnăvi. De aceea, ei o îngheaţă mai întâi.

Vânătoarea de păsări. În regiunea arctică eschimoşii vânează raţe, gâşte, fundaci, pescăruşi şi alte păsări polare, cu ajutorul unui dispozitiv asemănător harponului. Acesta este aruncat cu putere în aer, unde se desface ca o umbrelă şi prinde pasărea fără să o rănească, ca într-o cuşcă. Vânătorul o omoară apoi, sucindu-i gâtul, iar femeile aşază păsările nejumulite în gropi acoperite cu pietre. Cu cât carnea păsărilor este mai putrezită, cu atât eschimoşii o preţuiesc mai mult. În Groenlanda occidentală, când bărbaţii sunt plecaţi la vânătoare, femeile se duc să prindă păsările ce populează malurile abrupte ale fiordurilor. Ele

îşi iau pentru această vânătoare o plasă asemănătoare cu plasele noastre de prins fluturi, însă mult mai mare. În medie, cu această plasă se pot prinde într-o oră aproximativ 30 de mici păsări de mărimea unui graur şi semănând ia înfăţişare cu pinguinii şi cărora eschimoşii le spun păsările zăpezii. După ce le-au sucit gâtul, femeile le vâră într-un sac. Acasă, micile păsări sunt jumulite şi înşirate pe o sfoară, unde sunt lăsate să se usuce la vânt. După aceea sunt puse la păstrare pentru la iarnă, când de obicei sunt mâncate crude.

În perioada verii polare, cea mai călduroasă lună este iulie. Temperatura din această lună depăşeşte, în sudul Groenlandei, 10°C. În nordul Groenlandei, la Thule, nu depăşeşte 5°C, iar la Barrow, în Alaska de nord este mai frig şi rareori termometrul atinge 3°C. Din întreaga regiune locuită de eschimoşi, numai în tundra de la estul lacului Urşilor, din Canada, temperatura din timpul verii creşte, în unele zile, până la 15°C. Atunci nori uriaşi de ţânţari năvălesc uneori în corturile eschimoşilor.

Precipitaţiile sunt foarte pronunţate în insulele Aleutine, în tundra canadiană şi în sudul Groenlandei. Cu cât se înaintează spre nord, precipitaţiile scad, dispărând aproape complet la 75° latitudine. Clima aceasta este caracteristică numai în tundră şi pe litoral, unde uscatul nu este acoperit de gheţuri veşnice. La nord de această latitudine, în Groenlanda şi în insulele din arhipelagul canadian, situate la nordul insulei Baffin, clima este asemănătoare cu cea din regiunile antarctice. Temperatura scăzută a aerului se datorează în mare parte gheţarilor, care în multe locuri din Groenlanda ating grosimea de peste

2 km. În această regiune, temperatura în timpul verii nu trece niciodată peste O°C. Din centrul gheţarilor se revarsă spre mare valuri de aer rece care dau naştere la

furtuni violente de zăpadă, în timpul cărora vântul suflă cu 200 km pe oră. În ultimii ani, în regiunea polară arctică cercetătorii au observat o schimbare simţitoare a climei. Cauzele acestei schimbări, care constă într-o încălzire generală, n-au fost încă lămurite. Unii oameni de ştiinţă o pun în legătură cu fenomenele cosmice, iar alţii sunt de părere că ea s-ar datora modificării circulaţiei generale a atmosferei.

În perioada verii polare razele soarelui fac ca totul să strălucească în jur. Aerul este pur şi transparent. Pe stâncile acoperite de muşchi de pe ţărm, păsările se rotesc în stoluri dese deasupra cuiburilor agăţate pe pantele abrupte. Pe povârnişuri se văd covoare de maci polari şi plante alpine, cu flori albe şi galbene şi cu frunzele dispuse în rozetă, pentru ca să folosească cât mai bine căldura pământului. Ceva mai departe de coastă, la marginea banchizei, acolo unde apa caldă abundă în hrană, apar, din când în când, la suprafaţă, capetele lucioase ale focilor. Micile ambarcaţiuni ale eschimoşilor se strecoară cu abilitate printre sloiuri în căutarea vânatului. Când harponul şi-a făcut datoria, vânătorul se grăbeşte să ajungă la ţărm, trăgând după el preţioasa pradă. Din momentul în care foca sau morsa vânată a fost adusă la mal, femeile sunt acelea care taie şi prepară carnea. Ele aşază vânatul cu fata în sus şi, înarmate cu tseki – un fel de satâr – încep să jupoaie pielea animalului, apoi îi împart corpul. Operaţia se face după o anumită rânduială, transmisă din generaţie în generaţie. Membrii grupului primesc bucăţile după o regulă dinainte stabilită, fiecăruia dintre ei distribuindu-i-se şi bucăţi mai grase şi mai slabe. Cele mai tari se dau de obicei copiilor, deoarece ei posedă dinţi mai puternici, în timpul verii se mănâncă vânatul bătrân, iar cel tânăr este păstrat pentru iarnă. Carnea, pentru acea perioadă, este uscată mai întâi la soare.

Intestinele şi stomacurile animalelor tinere sunt umplute cu sânge şi apoi întinse de asemenea la uscat. Acestea constituie, iarna, unul dintre cele mai preţuite feluri de mâncare.

Intestinele animalelor bătrâne sunt spălate şi puse la conservat. Din ele se vor face perdele transparente la colibele ce vor fi construite pentru vremea friguroasă. Stomacurile, după ce sunt zvântate, se întrebuinţează şi ele ca saci pentru depozitat untura topită. Femeile răzuiesc cu atenţie toată grăsimea de pe pielea animalelor, apoi le spală bine şi le întind la soare, fixându-le cu ajutorul unor ţăruşi. Când sunt bine uscate, le fac sul şi astfel le păstrează până la iarnă, când urmează să confecţioneze din ele diferite obiecte de îmbrăcăminte sau încălţăminte.

După ce vânătoarea somonilor s-a sfârşit, perioada luminoasă de vară descreşte treptat, în curând va începe să se aştearnă noaptea polară şi să se arate primele aurore boreale. Eschimoşii au credinţa că acestea s-ar datora spiritelor celor morţi, care se joacă cu mingea. Aurorele boreale pot fi mai întinse sau mai restrânse, mai strălucitoare sau abia perceptibile. De cele mai multe ori, la orizont se iveşte o lumină lăptoasă ce se ridică încet şi se întinde către zenit, ca şi cum o pensulă uriaşă s-ar plimba pe bolta cerului. Uneori penelul se opreşte brusc şi razele rămân neterminate, iar luminaţia continuă într-un alt punct, ca în urmă să se stingă şi acolo. Alteori se văd apărând în aer draperii ce se ondulează, ca şi cum le-ar clătina vântul. Ele se înfăşoară în fel şi chip, iar franjurile lor lungi par ţesute în fire de aur. Acest minunat spectacol nu durează decât puţină vreme „în curând cerul strălucitor păleşte puţin câte puţin, ca în cele din urmă să se întunece la apropierea nopţii polare, vestită prin adierea unui miros de zăpadă. Dimineaţa următoare eschimoşii privesc lung cerul şi exclamă: ukiok, cuvânt care în limba lor înseamnă

„vine iarna”. Păsările îşi iau drumul spre sud, iar orizontul apelor devine alburiu. Începe lupta între apă şi gheaţă. Vântul porneşte să bată din ce în ce mai puternic, făcând ca de data aceasta să învingă gheaţa.

Corturile sunt strânse şi aşezate în umiakuri, la un loc cu proviziile de iarnă. Bărbaţii, femeile, copiii şi câinii se întorc la aşezările lor de iarnă, unde fiecare lucru este pus la adăpost. Începe apoi hrănirea câinilor pentru ca ei să prindă puteri, deoarece urmează să tragă săniile, care, de acum înainte, vor înlocui caiacele şi umiakurile. Iarna de-abia începe. Soarele nu-şi mai face apariţia deasupra orizontului decât câte o oră în cursul dimineţii. Zăpada prinde să cadă cu fulgi mari şi deşi, şi în câteva zile coliba sau igluul este îngropat în întregime într-o pătură albă, din care răsare ca o mică movilă. Marea îngheaţă treptat până la ţărm, astfel că eschimoşii vor putea călători în voie pe ea, în săniile trase de câini. Afară începe să viscolească, dar oricât de cumplit ar fi frigul şi vântul care lipeşte zăpada de obraz, vânătorul pleacă totuşi la vânătoare.

Vânătoarea iocilor în timpul iernii se face fie la găurile unde ele vin să respire, fie pe banchiză.

Vânătorul ajunge cu sania la locul unde ştie că există găuri de respiraţie, numite de eschimoşi aglu, şi se opreşte la o distanţă de 50 – 60 m de acestea. Câinii se culcă liniştiţi în zăpadă, iar vânătorul se apropie încet de marginea găurii şi se aşază pe un scăunel ţinând harponul la îndemână. Este nevoit să stea nemişcat, deoarece foca se sperie la cel mai mic zgomot, astfel că s-ar putea îndepărta, ducându-se să respire la o altă gaură. Când animalul marin scoate capul din apă trebuie să i se înfigă harponul repede în cap, pentru a fi omorât pe loc. De multe ori însă harponul nu îl nimereşte şi atunci aşteptarea este zadarnică. Trebuie să se încerce la o altă spărtură, unde urmează altă oră de veghe. Acest fel de vânătoare a

focilor, numită de eschimoşi maupok, cere multă răbdare şi o disciplină severă, deoarece animalele fricoase sunt înzestrate cu un simţ al auzului foarte dezvoltat.

Spre sfârşitul lunii ianuarie, când în timpul zilei stăruie pe cer din ce în ce mai mult o lumină slabă, ca un amurg, începe perioada de vânătoare pe gheată a focilor. Atunci ele ies la suprafaţă şi rămân ore întregi pe gheaţă. Eschimoşii se apropie încet şi când ajung la o depărtare de la care animalul ar putea să-i simtă, ei se aruncă pe burtă şi se târăsc pe gheaţă, imitând mişcările unei foci. Astfel se poate apropia de pradă, ţinând într-o mână harponul pe care-l aruncă în capul animalului. Apoi, cu o curea legată de harpon, trage vânatul până la sanie. Când vânătorul dispune de puşcă, el ocheşte cu multă grijă, deoarece foca, dacă nu este ucisă pe loc, se azvârle în apă şi dispare sub gheaţă.

Vânătoarea de rechini. Luna februarie este pentru eschimoşi cea mai grea, pentru că proviziile încep să se sfârşească, iar vânatul, de cele mai multe ori este slab. Ca să-şi procure carnea pentru hrana câinilor, eschimoşii din Groenlanda occidentală vânează rechinii arctici (Carchurias glaucus) numiţi de ei piele albastră şi care se găsesc în număr mare în apele reci ale fiordurilor. În acest scop se fac în gheaţa fiordurilor mai multe găuri de diferite dimensiuni şi lângă ele se aşază resturi de carne putrezită, al cărei miros se răspândeşte până la câţiva zeci de metri în apă. Rechinii, atraşi de mirosul cărnii, ies la suprafaţă prin găurile mari. Vânătorii stau lungiţi pe banchiză, îi harponează şi trag enormele lor trupuri, care cântăresc peste 100 de kg pe gheaţă. Eschimoşii au obiceiul să despice capul rechinului şi să-l arunce în apă. Se întâmplă uneori, ca în stomacul unuia din următorii răpitori vânaţi să se găsească capul primului rechin vânat. Carnea este tăiată în bucăţi, uscată la vânt, apoi dată câinilor.

Vânătoarea de urşi. Stăpânul Arcticei nu doarme în tot cursul nopţii polare. El cutreieră necontenit gheţurile şi ţărmul mării în goană după hrană. Dacă în drumul său întâlneşte depozitul de alimente al vreunei expediţii, îi distruge lăzile, rupe sacii, zdrobeşte cutiile de conserve şi le suge conţinutul. Înfundându-se în zăpadă, ursul alb, numit de eschimoşi nanuk, stă, ca şi vânătorul, ceasuri întregi în faţa unei găuri de focă. Dacă foca, cu ochii ei somnoroşi şi miopi, scoate capul afară din aglu, pentru a respira, ursul, cu o lovitură fulgerătoare de labă îi sfărâmă capul şi o trage repede afară din apă, târând-o pe banchiză. Acolo, cu ghearele sale ascuţite, o desface în bucăţi şi îmbucă, mormăind cu satisfacţie, numai slănina albă. Nu-i place carnea roşie, şi nici intestinele. Acestea sunt devorate de teriangnak – vulpea – care-l urmează peste tot. Nu acelaşi lucru se petrece cu ursoaica. Spre sfârşitul lunii octombrie ursoaica se grăbeşte să se retragă în bârlogul său de iarnă, unde, prin luna februarie, dă naştere la unul sau doi ursuleţi. Nici în luna martie nu-şi părăseşte culcuşul. Se îndeletniceşte numai cu hrănirea puilor, menţinându-şi forţa numai prin rezerva de grăsime acumulată din hrana abundentă din timpul verii.

La eschimoşi există obiceiul ca atunci când vreun vânător zăreşte un nanuk să ridice de mai multe ori ambele braţe deasupra capului. Aceasta pentru a atrage atenţia celorlalţi vânători care, în două sau trei atelaje, pleacă în grabă în urmărirea ursului. Cursa poate dura ore întregi, ursul fiind un animal ager şi care ştie să se facă nevăzut cu uşurinţă. Câinii însă duc atelajele pe urma vânatului şi când se află în apropierea acestuia încep să latre şi să se smucească în hamuri. Atunci vânătorii dezleagă pe cei dresaţi care ajung ursul şi încep să-l întârâte. De cele mai multe ori animalul se opreşte lângă o stâncă sau un perete de gheaţă, pentru a se apăra de

hărţuitori. El se ridică pe două picioare şi respinge atacul, înfigând ghearele în câinii mai îndrăzneţi. Pentru vânători doborârea ursului cu ajutorul puştii este acum o treabă destul de uşoară. În trecut rolul puştii era împlinit de lance.

În nordul Groenlandei şi în insula Baffin, în lipsa lemnului, eschimoşii atacau ursul cu lănci cioplite din dinţi de narval, proveniţi fie de la un animal vânat cu mare greutate de ei, fie prin schimb. Harpoanele vânătorilor erau făcute din oasele urşilor albi.

Vânătoarea de vulpi polare, a căror blană este atât de căutată, are loc numai în vreme de iarnă. Aceste animale suple şi graţioase aleargă fără încetare pe pământul îngheţat în căutarea vreunei prăzi. Odată cu venirea toamnei, când puii s-au făcut mari, începe pentru ele o viaţă grea, deoarece păsările au plecat spre sud, iar şoarecii s-au ascuns adânc în zăpadă, unde şi-au făcut provizii. De aceea deseori vulpile stau pe ţărm în porţiunile unde marea nu este îngheţată, aşteptând veşnic înfometate ca valurile să aducă la mal cadavrele morselor, focilor sau peştilor morţi, cu care să se hrănească. Vulpea este nevoită uneori să circule peste banchize în urma ursului polar şi să adune resturile rămase de la prânzul acestuia. Când oboseşte, ea îşi sapă în zăpadă o groapă în care se culcă, ascunzându-şi botul sub coadă. Dar foamea nu-i dă pace şi atunci se furişează până la câinii eschimoşilor şi înşfacă câte o bucată de carne sau peşte chiar de sub nasul acestora.

Vânatul vulpilor durează, în nordul Canadei, din luna noiembrie până în martie. În această perioadă blana animalelor este deasă şi frumoasă. Ele sunt prinse deseori cu ajutorul capcanelor, în care se aşază bucăţi de carne de focă sau de ren. Carnea este acoperită cu pietre şi pământ şi accesul la ea este posibil numai printr-o singură parte.

Aceasta pentru ca dispozitivul de prindere să poată da rezultate. Capcanele sunt făcute din metal şi sunt prevăzute cu lanţuri, de care se leagă bolovani grei, pentru ca vulpea să nu fugă cu capcană cu tot.

Eschimoşii mai întrebuinţează încă acel baston special cu care vânătorul stă la pândă, ascuns în apropiere de vizuina vulpii, ca atunci când acesta apare să-i aplice o lovitură puternică în cap.

Un duşman neîmpăcat al vulpii polare este vulpea obişnuită din tundră. Aceasta o goneşte din vizuina ei şi uneori chiar o mănâncă.

ETICA ESCHIMOŞILOR

Misionarul Stefano Danielo din golful Hudson scria că principalele calităţi morale ale eschimosului sunt: caracterul puternic, răbdarea şi tenacitatea în încercări, onestitatea şi simplitatea vieţii.

Într-adevăr, forţa caracterului eschimos este impresionantă. A nu plânge niciodată este o datorie a bărbaţilor. De exemplu, în timpul amputării unei articulaţii, făcută cu mijloace rudimentare şi fără anestezie, eschimosul nu se vaită, nu ţipă, ci din contră râde zgomotos. Dacă lucrurile merg rău, el se limitează să spună: ayornaman, ayornaman (nu e nimic de făcut). După cum afirmă etnograful american G.P. Murdock această comportare nu trebuie interpretată ca fatalism, ci ca o atitudine conştientă a omului care în anumite momente şi împrejurări constată că nu are altceva de făcut decât să aştepte.

Eschimoşii sunt voluntari, tenaci şi inteligenţi. Mulţi exploratori ai Arcticei au apelat la ajutorul lor, afirmând că în lipsa acestuia lucrurile ar fi luat o întorsătură neplăcută sau chiar primejdioasă pentru soarta lor.

Eschimoşii, fără excepţie, sunt observatori foarte atenţi ai mediului înconjurător, natural sau social; nu le

scapă niciun defect al altuia. Trebuie subliniat faptul că un eschimos râde copios atunci când greşeşte altul, dar este gata să râdă la fel şi pentru greşelile sale personale.

Majoritatea eschimoşilor au întâmpinat cu mare ospitalitate şi generozitate pe albii care le cercetau ţinuturile. Darurile acestora au fost primite cu plăcere, dar niciodată pretinse în schimbul diverselor servicii. Eschimoşii se obişnuiesc repede cu viaţa albilor însă, chiar după mulţi ani de trai comun, sunt gata în orice moment să se întoarcă la viaţa lor aspră, plină de greutăţi, şi să renunţe la avantajele civilizaţiei înaintate. Ei nu îi invidiază pe albi pentru bunurile lor. În acest sens, citătm un interesant exemplu remarcat de Zavatti. Un număr de 225 de eschimoşi din Manitoba, spitalizaţi în diferite sanatorii şi staţionare, au fost întrebaţi dacă vor să rămână printre albi sau să se întoarcă acasă. Rezultatul chestionarului a fost că 224 dintre ei au răspuns afirmativ la ultima întrebare, doar unul singur, şi acela un bolnav psihic, a optat pentru prima alternativă.

La eschimoşi există respectul faţă de bunul altuia. Niciun băştinaş nu se gândeşte să ia peştele sau vânatul altuia, deoarece ştie că procedând astfel îl condamnă pe acesta la înfometare. Dacă, traversând o regiune pustie, un eschimos găseşte un depozit de alimente, nu-l atinge; numai atunci când o necesitate extremă îl determină s-o facă, el ia din depozit exact cantitatea de produse care-i permite să supravieţuiască şi nimic mai mult. Cercetătorul Rasmussen, în tot timpul cât s-a aflat pe coasta vestică a golfului Hudson, se îndepărta zile întregi de aşezările în care îşi lăsa cortul deschis; el nu s-a plâns niciodată că i-ar fi dispărut vreun obiect.

O altă caracteristică morală a eschimoşilor este totala lipsă a egoismului. Etnograful american G.P. Murdock povesteşte că a împărţit ciocolată printre copiii

băştinaşilor; mulţi dintre aceştia n-o mâncau, ci o puneau în buzunar, întrebaţi de ce procedau astfel, micii eschimoşi au răspuns: „la noi acasă şi altora le este foame!”

Eschimosul fuge de violenţă. Este bun şi întotdeauna surâzător, lucru care contrastează cu viaţa dură pe care o duce de secole. Eschimoşii nu se ceartă, nu se bat, nu vociferează, nu sunt răzbunători. Nu cunosc războiul şi nutresc un profund respect pentru ceilalţi membri ai grupului, pentru oameni în general. Silvio Zavatti povesteşte că în timpul şederii sale la eschimoşii din regiunea golfului Hudson a remarcat că numai câţiva dintre ei ştiau despre cel de-al doilea război mondial. Ei îşi imaginau războiul doar ca pe o dispută între câţiva oameni. Când au aflat adevărul, eschimoşii au exclamat emoţionaţi: „dar de ce albii îi distrug pe albi? Viaţa este sacră pentru toţi!”

După afirmaţiile lui Zavatti etica eschimoşilor se bazează pe trei principii: a nu fura, a nu te înfuria, a nu omorî. Principalul ei fundament pare a fi stoicismul. Eschimoşii sunt indiferenţi. Ei şi-au afirmat individualitatea determinată de condiţiile de mediu care i-au izolat secole de-a rândul de restul lumii.

Din relatările lui Zavatti, care a chestionat pe eschimoşii din golful Hudson, dacă ştiu ce a însemnat pentru umanitate cel de-al doilea război mondial, rezultă că eschimoşii au un profund respect pentru semenii lor. Acest respect poate fi demonstrat şi prin alt exemplu. Mai înainte ca eschimoşii din nordul Canadei să fi devenit cetăţeni canadieni supuşi legislaţiei statului respectiv, ei îl alungau din mijlocul lor pe acel membru dovedit socialmente periculos, în urma unei fapte ce reprezenta o ameninţare pentru comunitate. Nu înseamnă acest mijloc de pedepsire o grijă profundă pentru buna desfăşurare a relaţiilor dintre locuitorii aşezării?

Eschimosul duce o viaţă grea şi riscantă. De aceea în ziua când vânătoarea s-a terminat cu succes, iar vânatul este abundent, eschi

19Ş

moşul manifestă o mare bucurie, înghiţind cantităţi exagerate de carne.

Un obicei eschimos semnalat şi comentat de mulţi cercetători este sinuciderea, foarte răspândită printre eschimoşi. Bătrânii, invalizii şi toţi cei nevoiţi să trăiască pe spinarea altora preferau să-şi pună capăt zilelor, în special atunci când în aşezare apărea spectrul foamei. Acest gest îşi are desigur rădăcina în condiţiile de viaţă ale eschimoşilor.

CREDINŢE RELIGIOASE

Din Groenlanda şi până în peninsula Ciukotsk, la toate grupările de eschimoşi se întâlnesc concepţii religioase care prezintă o asemănare surprinzătoare, cu excepţia grupelor din Alaska de sud, unde s-au constatat unele influente indiene.

După credinţa eschimoşilor, lumea este condusă de duhuri. Acestea nu pedepsesc numai pe răufăcători în parte, ci uneori întreaga comunitate, de aceea apare foametea sau molima. Deoarece eschimoşii cred că duhurile sunt păzitorii animalelor şi că puterile lor supranaturale pot îndepărta vânatul din calea lor, obişnuiesc să le implore, cerându-le să aibă grijă de ei.

Ideea unui „dumnezeu” suprem este relativ vagă la eschimoşi. În miturile lor se vorbeşte adesea despre Marele corb, considerat zeitate supremă conservatoare a lumii. Credinţa se întâlneşte mai des la eschimoşii din Alaska, cât şi la popoarele nordice din Siberia. De aceea se presupune că duhul Marele corb nu este un spirit original al lumii eschimose, ci derivat de la popoarele siberiene.

Mai des, în centrul închipuirii religioase a

eschimoşilor se află Sedna, stăpâna lumii animale. Legenda spune că, odinioară, Sedna era o fată simplă, pe care o pasăre albă polară şi-a ales-o drept soţie şi a dus-o într-o insulă mică, unde au început să trăiască în singurătate. În fiecare dimineaţă bărbatul pleca la vânătoare, iar femeia se ocupa cu gospodăria. Pasărea purta ochelari, dar într-o dimineaţă uită să-i puie şi fata văzu ochii înspăimântători ai acesteia. Îngrozită, Sedna izbucni în plâns şi cum în aceeaşi zi veniseră părinţii ei s-o vadă, tânăra i-a rugat să o ia acasă. Se spune mai departe în legendă că pe când se înapoiau spre casă, călătorind pe o mare agitată, au văzut că sunt urmăriţi de un cârd de păsări, în fruntea căruia se găsea soţul fetei. Pentru a îmblânzi spiritele înfuriate, tatăl a azvârlit-o pe Sedna în mare. Disperată, ea se agăţă cu mâinile de marginea bărcii, dar tatăl îi tăie degetele cu cuţitul. Căzând în mare, degetele s-au transformat în foci şi morse şi în acel moment valurile mării s-au liniştit. Sedna a coborât la fundul mării şi de atunci ea este stăpâna apelor, ei aparţinându-i toate animalele marine născute din degetele sale.

Zeiţa Sedna, înfăţişată ca o sirenă, mai are şi o denumire comună printre eschimoşi şi anume aceea de Talluelâyuk. Spiritul Lunii se numeşte Aningat, iar cel al Soarelui Malina sau Silagigsortok („cel ce aduce timpul frumos”).

Dintre fiinţele supranaturale mai amintim pe giganţii subpământeni numiţi inquerssuit şi pe mărunţii spiriduşi erkigdlit; ultimii au drept conducător un spiriduş care posedă un bot de câine şi râde tot timpul.

De asemenea, animalelor, lucrurilor şi ideilor li se atribuie un suflet, tornerk, asemănător oamenilor şi de aceea vânătoarea are interesante semnificaţii mistice. De exemplu, eschimoşii cred că după ce au răpus o focă,

sufletul ei a rămas în vârful căngii. Iată motivul pentru care vânătorii îndată ce s-au întors în igluuri aşază arma lângă lampă, pentru ca sufletului animalului respectiv să nu-i fie frig. Nerespectarea acestei reguli înfurie pe zeiţa Sedna, care trebuie imediat împăcată printr-o ceremonie religioasă numită tornadek.

Exploratorul norvegian Hans Egede povesteşte în însemnările sale că eschimoşii aminteau adesea de un spirit numit Tornarsuk, socotit de mulţi exploratori drept zeitate divină. După cum afirmă însă cercetătorii, astăzi se ştie precis că Tornarsuk este unul din spiritele subordonate Sednei, spirit invocat şi consultat de vrăjitori.

Italianul Zavatti s-a reîntors din recentele expediţii efectuate în Arctica cu date noi în legătură cu zeităţile eschimoşilor. El relatează că dintre toate spiritele în care cred eschimoşii, unul din cele mai importante – dacă nu cel mai important – este Sila, o zeitate de care se vorbeşte puţin, dar care este prezentă şi omnipotentă pretutindeni. Rasmussen, întrebând un vrăjitor dacă crede într-o astfel de putere şi cum arată ea, a căpătat următorul răspuns: „Da, o putere pe care noi o numim Sila şi pe care nu e posibil s-o explici în cuvinte simple. Un mare spirit care guvernează lumea, timpul şi toată viaţa de pe Pământ. Un spirit atât de puternic, care nu se exprimă decât în mijlocul furtunilor şi al zăpezilor, în mijlocul ploii şi al furiei mării; toate forţele naturii de care se tem oamenii. Dar Sila se exprimă şi prin strălucirea Soarelui şi calmul mării şi prin micii copii care se joacă cu inocenţă, neînţelegând nimic despre ei înşişi. Copiii aud o voce dulce şi blândă care ajunge la ei în mod misterios; o voce atât de dulce încât lor nu le este frică; o aud numai atunci când îi ameninţă vreun pericol. Copiii povestec despre aceasta ca despre un lucru banal când ajung acasă, apoi nouă, angakokilor, ne revine sarcina să luăm măsuri împotriva pericolului. Când totul se

sfârşeşte bine, Sila nu trimite niciun mesaj, ci se retrage în infinitul său îndepărtat. Puterea rămâne astfel ascunsă, cu condiţia ca oamenii să nu-şi distrugă viaţa şi să trăiască în respectul pentru hrana lor zilnică. Nimeni nu l-a văzut pe Sila. Lunga sa experienţă este un mister".

Există grupuri de eschimoşi care cred în reîncarnare, şi pentru acest motiv, în majoritatea cazurilor, după cum am văzut, copiilor li se dă numele unei rude moarte.

Atunci când murea un om se executau diferite sculpturi care reprezentau chipul lui şi acestor figurine li se atribuiau toate aptitudinile şi însuşirile decedatului. Pentru a face ca sufletul lui să se instaleze în figurine, se făcea o scobitură în care se introduceau câteva fire din părul celui decedat. Aceste statuete purtau chiar numele decedaţilor, ale căror suflete urmau să fie cinstite în permanentă. În concepţiile eschimoşilor, între sufletul omului care se poate detaşa de corp şi numele lui există o legătură indisolubilă, sufletul şi numele alcătuind un singur tot. Din pricina aceasta, figurinelor li se dădea importanta unor amulete şi acestea se transmiteau din generaţie în generaţie.

Au fost găsite o mulţime de statuete de femei, multe din ele datând din epoca paleolitică. Aceasta este o dovadă a cultului spiritelor femeilor, cult cunoscut în credinţele eschimoşilor. Pretutindeni în rămăşiţele vechilor aşezări de eschimoşi se descoperă statuete de femei sculptate din os, ca, de pildă, aceea din colţi de morsă aflată în insula Punuk din Marea Bering.

Dar ce cred ei că se întâmplă după moarte, până la reîncarnare? Eschimoşii au convingerea că, în funcţie de comportarea pe pământ a celui decedat, sufletul acestuia se duce în unul din cele trei regate existente şi anume Angerlartariik, Norqumiut şi Agleqrmiut.

Angerlartarfik înseamnă locul de unde te poţi

reîntoarce oricând. Este un loc aflat oriunde în spaţiu sau în Sila însăşi. Este un loc fericit, unde sufletele nu fac altceva decât să se distreze şi să danseze în jurul locuinţelor aşezate în şiruri lungi. Aici vin vânătorii merituoşi şi femeile care au suferit pentru a deveni frumoase. Ei continuă să vâneze din abundentă, ajutaţi de spiritul Lunii, care trăieşte printre morţi. După unii eschimoşi sufletele morţilor sunt aduse în Angerlartarfik chiar de spiritul Lunii şi de aceea când ele ajung în cer devin stele care trăiesc împreună cu spiritul Lunii. Doar groenlandezii occidentali îşi închipuie că acel loc este rece şi pustiu.

Norqumiut înseamnă locul acelora care sunt totdeauna îngroziţi, cu capetele atârnând în aer. Locul este situat tot în cer şi cuprinde sufletele celor răi şi trândavi, împreună cu cele ale femeilor care n-au suferit. Aici domneşte foamea, deoarece unica hrană este reprezentată de nişte fluturi, pe care morţii, cu mâinile legate la spate, trebuie să îi prindă cu gura.

Agleqrmiut s-ar putea traduce locul celor care trăiesc dedesubt. Este un teritoriu aflat sub pământ, unde se pare că ar trebui să meargă o parte din oamenii destinaţi regatului Angerlartarfik. Aici este plăcut şi cald, iar viaţa continuă aidoma celei de pe pământ.

Deci după cum vedem, eschimoşii aşază „paradisul” aiurea, „infernul” în ceruri, iar „purgatoriul” sub pământ.

Un rol important în religia eschimoşilor îl ocupă vrăjitorul sau angakokul, corespondentul şamanului populaţiilor nordice din Siberia. Acesta are puterea de a îmblânzi duhurile supreme, invocând şi consultându-se cu spiritele.

Când vreun membru al comunităţii este bolnav, sau când vânătoarea a fost slabă, ori atunci când între vânători există o neînţelegere, angakokul stă de vorbă cu spiritele

şi le cere sfatul. Dacă vânătoarea nu dă rezultate sau dacă în timpul acesteia s-a rănit sau a murit cineva, angakokul pretinde că Sedna este supărată pe vânătorii care n-au respectat anumite reguli. De pildă, ei n-au aşezat lângă foc cangea cu care au ucis o focă sau au uitat că este interzis să se confecţioneze instrumente pentru vânătoarea animalelor marine din oasele animalelor de uscat, deoarece sufletele lor nu se înţeleg între ele.

Eschimoşii din insula Baffin văd în aurora boreală sufletele morţilor care dansează, iar în Lună sălaşul unuia din duhurile puternice. Când li se pare că acesta este supărat, ei practică tornadekul, ritul de împăcare, la care iau parte numai vânătorii şi angakokul, care are credinţa că poate sta de vorbă cu duhul Lunii spre a-i potoli mânia. La acest ritual vânătorii leagă bine mâinile angakokului şi-l aşază pe o blană de focă. Apoi sting toate luminile. În III tăcerea care se aşterne, eschimoşii ascultă respiraţia angakokului. După un timp se aude o voce îndepărtată. Între angakok şi acea voce se angajează o discuţie aprinsă, purtată în cuvinte necunoscute membrilor grupului. Apoi vocea devine din ce în ce mai slabă şi când s-a făcut linişte tobele încep să bată puternic, iar angakokul este dezlegat. După ce se aprind opaiţele, vrăjitorul, desfigurat şi obosit ca după o lungă călătorie, se apucă să povestească ce a văzut şi ce a vorbit cu duhul din Lună. De obicei el cere părerea duhului în problemele legate de viaţa grupului, iar duhul propune pedeapsa ce urmează a fi aplicată. Etnografii europeni care au avut posibilitatea să asiste la ritual, spun că vocea ce se aude este a angakokului, acesta fiind ventriloc.

Eschimoşii din Alaska şi cei din Canada de nord-vest folosesc la serbările lor religioase măşti executate din lemn, iar acolo unde lemnul lipseşte, ele sunt confecţionate din piele. Credinţa lor este că prin folosirea măştilor în

timpul dansurilor, spiritele rele pot fi îndepărtate.

Pe lângă cultul angakokului, mai există şi un cult al celor care practică magia şi se ocupă cu invocarea spiritelor în caz de boală. După cum îşi închipuie eschimoşii, aceşti magicieni au posibilitatea să stea de vorbă cu spiritele, puteri mai mici decât duhurile. De exemplu, dacă pe un eschimos îl doare un picior, magicianul caută să-i demonstreze că această stare se datorează faptului că „sufletul" din picior a plecat. El făgăduieşte bolnavului că va încerca să vorbească cu spiritele, pentru ca ele să convingă „sufletul" să se înapoieze în piciorul părăsit.

Noţiunea care încearcă să definească acest „suflet" poartă denumirea de yutir. Exploratorul Rasmussen a întrebat pe un angakok din ce este format corpul omenesc şi acesta i-a răspuns cu seriozitate că la alcătuirea trupului uman participă masa corpului respectiv, numele moştenit de la un mort şi, în sfârşit, ceva mai mult, o putere misterioasă numită yutir – sufletul dătător de viaţă şi formă a tot ceea ce este viu.

Magicienii se întâlnesc şi la eschimoşii din insula Baffin şi în Labrador. Fără a fi încă înlăturaţi complet, se pare că ei şi-au pierdut din însemnătate.

Amuletele – pentru a servi la îndepărtarea răului – şi formulele magice – pentru a ajuta la vânătoare – au o mare importanţă în lumea religioasă a eschimoşilor. Cuvintele formulelo: magice sunt păstrate în mare secret, deoarece dacă sunt cunoscute de mulţi, eficacitatea lor se reduce. Iată un text de formulă magică, cules de cercetătorul Birketh Smith:

„Pentru ce nu sunt mai îndemânatec.
Pentru ce nu pot să ucid?
Ce mă opreşte?
Ce mă opreşte?

Aici, prada mea!
Aici, prada mea!
Aja, aja.

PICTURA ŞI SCULPTURA

Pictura şi desenul, manifestări cu valoaje practică ornamentală, reprezintă ocupaţii frecvente ale femeilor eschimose. Femeile sunt acelea care au timp şi gust pentru o asemenea îndeletnicire, după cum numai ele se ocupă cu confecţionarea îmbrăcămintei şi a încălţămintei. Se întrebuinţează fâşii din piele de focă şi de caribu; acestea sunt ornate cu motive variate, obţinute prin suprapunerea pieilor de alte culori, tăiate după modele ce înfăţişează oameni, animale, scene de vânătoare său" figuri geometrice. Deseori, ornamentele se reduc la garnituri din mici piei de lup arctic, de vulpe argintie sau de alte animale din tundra polară.

În perioada de după cel de-al doilea război mondial, când raporturile dintre albi şi eschimoşi s-au intensificat, în gospodăria familiilor băştinaşe au apărut ustensile moderne ca foarfecele, şi chiar maşinile de cusut. Cu toate acestea femeile eschimose n-au renunţat să taie pieile cu uluul, un cuţit caracteristic cu întrebuinţări multiple, sau să coasă îmbrăcămintea cu ace din os şi aţă de origine animală.

Întreaga încălţăminte, denumită kamik, este ornată. În special căptuşeala încălţămintei este decorată cu motive ornamentale foarte fine din piele de focă – reprezentând urşi, sau motive tăiate din piele de caribu – reprezentând obiecte familiare.

În ceea ce priveşte motivele decorative, cercetătorul Zavatti atrage atenţia asupra compoziţiilor apropiate de tehnica mozaicului. Zavatti afirmă că acestea sunt foarte dezvoltate şi citează câteva exemple în acest sens.

Câteva femei din insula Baffin, unde s-a constituit o

cooperativă de artişti eschimoşi, au executat în anul 1959 compoziţii pe piele albită de caribu, care au fost ulterior vândute în Statele Unite ale Americii cu preţuri foarte mari.

În zona capului Dorset, tot din insula Baffin, unde activează un adevărat cenaclu de artă, tinerii eschimoşi s-au obişnuit repede cu tehnica pictării pe tablouri, în tempera, pe hârtie obişnuită. Producţia acestor tablouri de o mare valoare artistică a atins o astfel de importantă, încât pentru a satisface cererile amatorilor a fost necesară publicarea a doua cataloage.

Copiii eschimoşilor din Chesterfield Inlet au alcătuit un album conţinând desene frumoase, în care au reprezentat toate manifestările vieţii eschimose: locuinţa, îmbrăcămintea, animalele, scenele de vânătoare. În 1965, la doi ani după apariţia sa, albumul a fost epuizat.

În Canada circulă bilete pentru felicitări de sărbători, care reproduc motivele executate pe piele de focă de graficienii eschimoşi, iar la Ottawa, capitala ţării, se publică în limba eschimosă o revistă intitulată Inuktitun (Revista eschimosă) sub direcţia unei eschimoase, Mary Panegooshoo, care o ilustrează cu desenele sale de o înaltă factură artistică.

În general, culoarea predominantă în desenele şi picturile eschimoşilor este negru sau negru combinat cu verde şi ocru. Subiectele sunt scene de vânătoare, sănii, câini şi animale marine.

Exploratorul Zavatti a fost foarte surprins că în oiuda multor misionari anglicani şi catolici, care au vizitat pe eschimoşi, imaginile religioase şi poveştile evanghelice nu au inspirat pe niciun artist. Cele observate de cercetătorul italian nu se datoresc faptului că pictând siluete creştine (eschimoşii canadieni sunt creştinaţi) vânzările ar fi diminuate. Dimpotrivă, vânzarea produselor sale artistice

nu-l preocupă de loc pe eschimos. Adevărul este că creştinismul nu a intrat atât de profund în spiritul eschimoşilor, încât să le inspire manifestări artistice, afirmă însuşi Zavatti.

Cel mai cunoscut desenator al eschimoşilor a fost Kârale Andreassen, născut la Angmagssalik în anul 1890 şi mort în anul 1933. Prieten nedespărţit al exploratorului Rasmussen, pe care l-a însoţit în toate expediţiile sale de cercetare, Kârale Andreassen a ilustrat multe din legendele şi poveştile vechi ale eschimoşilor.

De curând tablourile pictorului eschimos Danielsen Jakob au fost apreciate şi premiate la expoziţiile din Godthab şi Copenhaga.

Sculptura eschimosă reprezintă din cele mai vechi timpuri unul din „luxurile artistice" ale unor oameni care pentru a supravieţui trebuiau să lupte din plin cu forţele naturii. Când eschimoşii au venit în contact cu albii, arta sculpturii ajunsese de acum la un nivel înalt.

Cu ajutorul dălţilor şi al altor unelte rudimentare, piatra cioplită sau fildeşul sculptat au dat naştere unor statuete de câţiva centimetri, reprezentând animale terestre, marine, şi păsări. Aceste statuete au rezistat perfect temperaturilor scăzute ale regiunilor polare. Ele au linii asemănătoare operelor moderne din zilele noastre, şi nu lipsesc din galeriile muzeelor din Ottawa, Copenhaga, Moscova, Londra, Paris sau New York.

Caracteristica sculptorilor la eschimoşi este subtilitatea observaţiei şi spiritul autocritic, înainte de a începe lucrul, sculptorul eschimos observă îndelung, uneori chiar mai multe zile, piatra pe care o ţine în mână, deoarece el „cere" pietrei ideea figurii. Artistul intenţionează numai să elibereze această idee din piatră, ca şi cum piatra ar fi însufleţită de un spirit viu. Fiecare fază a lucrului este supusă unui atent şi riguros control.

Dacă sculptorul nu este satisfăcut din punct de vedere artistic de ceea ce a realizat, opera este imediat distrusă.

În legătură cu sculptura eschimosă, este interesant faptul că eschimoşii atribuie animalelor pe care le dăltuiesc un suflet, precum şi aceleaşi sentimente şi dorinţe ca ale omului. În concepţia eschimoşilor divinitatea supremă, Sedna, stăpâna solitudinii polare şi a vieţuitoarelor, pune întrebări, vorbind omului, şi animalului, atunci când eschimosul vânează un urs sau o focă. Animalul şi omul răspund, iar vânătoarea se lungeşte mult timp, până când dialogul o satisface pe Sedna şi zeiţa face în aşa fel ca disputa dintre vânător şi animal să se termine cu victoria primului.

Această concepţie se răsfrânge asupra expresiilor artistice. Omul „simte” psihologia animalelor şi o transpune în opera sculptată. Delicateţa, respectul pentru senzaţiile animalelor cărora le împrumută stări sufleteşti proprii lui, sunt atât de profunde şi de natural înfăţişate, încât de aici ne putem da seama că eschimosul ucide numai pentru a-şi procura hrana şi nu pentru că animalele i-ar fi duşmane. Cu alte cuvinte, animalul reprezintă pentru eschimos un prieten căruia i se respectă şi în piatră durerea, mânia şi celelalte stări afective.

Sculptând în acest spirit, eschimosul face ca operele lui să fie pătrunse de un profund sentiment umanitar.

Omul care vânează ursul constituie un motiv de inspiraţie foarte frecvent printre sculptorii eschimoşi. Dacă studiem o asemenea operă, la prima vedere animalul pare indiferent, dar privind mai îndelung îţi dai seama că el este foarte atent. Omul exprimă vigilenţă dacă ursul se află în imediata apropiere, răbdare în lunga-i aşteptare, dacă ursul nu apare în sculptură, şi fericire sau entuziasm dacă animalul este înfăţişat ucis.

Fineţea, impresionabilitatea şi umanitatea

sculpturilor eschimose nu se degajă numai din operele înfăţişând animale familiare nordului. Figurile omeneşti, şi în special femeile mame, sunt lucrate cu o atentă grijă. Exploratorul Zavatti, văzând la eschimoşii canadieni o statuetă care reprezenta o mamă strângând la piept copilul mort, afirmă că expresia ei era atât de îndurerată, încât grupui putea fi intitulat „Durere”.

Chiar şi obiectele cele mai mici, ca de exemplu cârligele de pe caiac, sunt lucrate cu multă grijă. Aceste cârlige provin din regiunea Angmagssalik, fiind foarte căutate. Unele sunt sculptate din craniul ursului alb, iar altele dintr-un os de bou moscat. Atât la Angmagssalik, cât şi pe coasta orientală a Groenlandei, artiştii dau multă atenţie măştilor de dans.

Eschimoşii au de asemenea o predilecţie specială să copieze obiectele cele mai dificile, prezentate de albi.

Se poate afirma că sculptura eschimosă reprezintă o artă autentică, în care piatra şi osul reuşesc să exprime tot complexul de sentimente, tocmai pentru că eschimosul-autor este protagonistul faptelor ilustrate de el.

Unul dintre cei mai renumiţi sculptori în piatră şi os, care azi are etatea de 70 de ani, este eschimosul Oclarpi. În tinereţe a fost vânător iscusit şi a însoţit pe exploratorul francez Paul Emil Victor pe coasta răsăriteană a Groenlandei. Sculpturile din piatră, executate de Odarpi, înfăţişează scene de vânătoare şi diferite animale arctice, iar cele din os măşti de dans.

LIMBA ŞI ALFABETUL

Principala caracteristică a limbii eschimose este – după cum am mai spus – marea sa unitate.

Printre însemnările exploratorului Knud Rasmussen, cunoscător al limbii eschimose, se întâlneşte următorul pasaj: „În ziua de 4 decembrie m-am întâlnit pentru prima dată cu eschimoşii din Canada. În acea dimineaţă rece,

când gheata golfului Hudson era compactă, m-am trezit în mijlocul unui grup de bărbaţi, femei şi copii; toţi purtau costume fantastice, care-mi păreau ilustrarea vie a locuitorilor din interior, atât de pomenite în poveştile groenlandeze. Am avut senzaţia că mă găsesc deodată transportat într-o epocă cu totul deosebită. Când ei, cu un surâs amical, îmi adresară cuvinte într-o limbă pe care o înţelesei imediat ca şi cum ar fi fost limba mea maternă, mi-am dat seama că această expediţie îmi deschide un nou şi imens câmp şi îmi dă ocazia să studiez oameni noi. Va fi o muncă plăcută de a crea în mijlocul unor oameni a căror limbă este exact aceeaşi cu limba vorbită de mine din copilărie. Aceşti bărbaţi şi femei, străini, necunoscuţi, m-au primit ca pe o rudă de departe”.

Eschimosa – după cum afirmă mulţi cercetători – este o limbă frumoasă şi armonioasă; o limbă deosebit de flexibilă, logică şi precisă şi fgarte bogată în declinări şi conjugări. În general se folosesc numai substantivele şi verbele. Orice substantiv poate să devină verb şi invers, ceea ce înseamnă că orice cuvânt, cu toate declinările şi conjugările, poate avea o enormitate de forme diferite.

O importanţă fundamentală – în arhitectonica limbii eschimose o au silabele mijlocitoare care pot fi introduse în orice cuvânt, precizându-i un cu totul alt sens. Prin adăugirea acestor silabe la rădăcina cuvântului se pot forma fraze întregi, inclusiv fraze suplimentare. De pildă, eschimoşii spun tatălui aţa, bunicului atâta, iar străbunicului atatata. Iată un alt exemplu, remarcat de cercetători, care ilustrează cum încorporarea silabelor mijlocitoare modifică profund semnificaţia cuvântului. Cuvântul pissukpok înseamnă – ei merg, pissualayok

— Ei merg repede, iar pissuinnarpok – ei se plimbă.

Într-un singur cuvânt pot exista chiar zece silabe mijlocitoare, fiecare dintre ele modificând sensul

cuvântului.

Pentru a defini un singur obiect, limba eschimosă posedă cuvinte deosebite. De exemplu, zăpada poate fi în vorbirea lor zăpadă de văzduh, zăpadă de pământ, zăpadă îngheţată, zăpadă moale şi zăpadă sticloasă.

Pentru a traduce din eschimosă, trebuie să se înceapă de la sfârşitul cuvântului derivat. Limba eschimosă nu cunoaşte modul infinitiv, genul feminin sau prefixele. Ea este mai bogată decât limbile europene în cuvinte cu înţeles concret, dar foarte săracă în cuvinte care exprimă idei abstracte.

În sfârşit, se poate spune că limba eschimosă este unică. Filologii, lingviştii şi fonetiştii nu au găsit nicio asemănare între aceasta şi vreo altă limbă de pe glob.

Eschimosul Petersen Jonathan (1867 – 1960) a fost un profund cunoscător al populaţiei eschimose care-l cunoştea sub numele de Ujuat. El a fost mulţi ani conducătorul grupului eschimos din Groenlanda orientală şi a făcut un studiu foarte documentat privitor la viaţă, limba şi migraţiile eschimoşilor.

Până la sfârşitul secolului trecut nu se putea vorbi de documente scrise de eschimoşi, deoarece aceştia nu cunoşteau scrierea şi nu foloseau niciun alfabet. Abia de la jumătatea veacului al XIX-lea, eschimoşii au acceptat caracterele silabice, de altfel foarte simple şi practice. Alfabetul lor posedă numai unsprezece semne silabice, dar oricare dintre ele poate lua patru diverse poziţii, cu o semnificaţie deosebită.

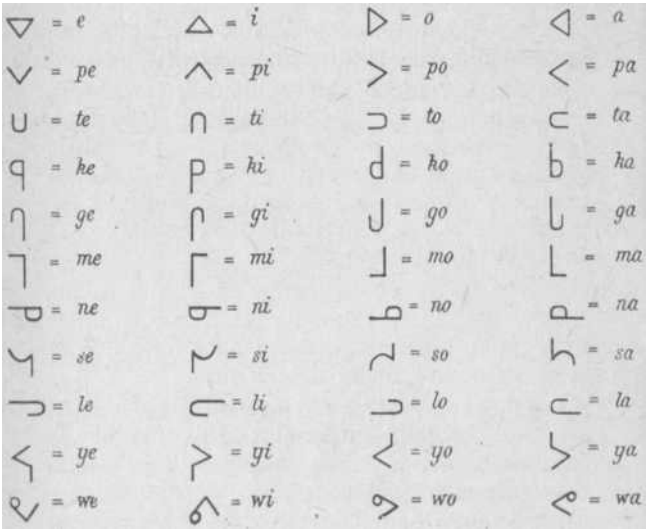

Se presupune că scrierea silabică folosită de eschimoşi a fost inventată de misionarul anglican James Evans (1810 – 1846) şi a fost întrebuinţată pentru prima dată de către indienii Kri la Norwav House, Manitoba. Alţi cercetători sunt de părere că scrierea a fost inventată de misionarii veniţi la începutul secolului trecut pe coasta Labradorului.

POEZIA, MUZICA ŞI DANSUL

La eschimoşi, poezia, muzica şi dansul se confundă într-o singură manifestare artistică. Cele trei arte se completează una pe cealaltă. După cum am văzut în primele capitole, eschimoşii au o mare înclinaţie spre o creaţie folclorică nescrisă şi în special spre poezie, pe care însă niciodată nu o recită, ci o cântă în cadenţa tobelor odată cu executarea unor mişcări de dans.

Cântecele lor sunt proze ritmice simple care înfăţişează oamenii în lupta lor permanentă cu forţele naturii.

Eschimoşii au o imaginaţie bogată şi o limbă armonioasă, în care totul este exprimat prin imagini

delicate. De pildă, ianuarie se numeşte micul soare, iar decembrie timpul dansului. Poeziile lor cântate sunt pătrunse de blândeţe şi inocentă. De aceea, în majoritatea cazurilor, în cântece nu sunt zugrăvite brutalitatea şi nenorocirea, lucru explicabil dacă avem în vedere etica eschimosă care nu cunoaşte noţiunea de rău.

Principala caracteristică a poeziei eschimose este profundul ei realism. În general subiectul cântecelor este luat din viaţa cotidiană. Uneori, însă, în povestiri se întâlnesc personaje analoage spiriduşilor din legendele ţărilor nordice – Skerlingii. Eschimoşii îi cunosc sub numele de Inukposuqjut sau Erkigdlit. Ei cred în existenţa piticilor şi şi-i închipuie ca pe nişte creaturi în carne şi oase care trăiesc sub pământ. Unii dintre eschimoşi, în special angakokii, declară că au văzut scheletele animalelor ucise de spiriduşi şi chiar mormintele lor.

Studiul comparat al expresiilor poetice din cântecele eschimoşilor ne ajută să reconstituim drumul probabil al migraţiilor acestor oameni nordici. De exemplu, mitul Soarelui şi al Lunii se întâlneşte atât la eschimoşii din nord-vestul Groenlandei cât şi printre eschimoşii din Alaska. Mai surprinzător este faptul că o variantă apropiată a acestui rit circulă la indienii aravaci din regiunea inferioară a Amazonului.

Variaţiile expresiilor poetice sunt totuşi neînsemnate, iar rezultatele explorărilor lui Knud Rasmussen au demonstrat că cultura materială şi cea spirituală a eschimoşilor au urmat o dezvoltare gradată.

Multe poveşti eschimose se termina brusc?, altele nu au sens pentru albi, iar unele poezii nu pot fi înţelese decât în legătură cu altele.

Una din aceste poezii, culeasă de etnologul elveţian Jan Gabus de la eschimoşii caribu, înfăţişează dragostea eschimoşilor pentru fiii lor. Poezia este intitulată Vânătorul

găseşte corpul liului său lângă Marele Munte, şi este pătrunsă de un profund sentiment de dragoste şi de o nemângâiată jale şi durere:

Un om pleacă.

Pleacă singur.

Mergea în irig.

Mergea în vânt.

Mergea către Marele Munte.

În zăpadă el văzu ceva:

Nu era iepure.

Nu era pasăre.

Era ceva îngheţat, cu mâini ce ieşeau din zăpadă.

Cu picioare ce ieşeau din zăpadă. Mâinile erau roase de vulpi.

Picioarele erau mâncate de vulpi.

Tatăl privi.

Privi fără să vorbească.

Scutură zăpada de pe haine.

Suilă deasupra ochilor.

Suflă peste gură.

Îl apropie de inima sa.

Inima sa deasupra altei inimi.

Dar fiul rămase rece.

Rămase rece ca piatra.

Nemişcat ca gheaţa.

Şi trei nopţi tatăl nu mai gândi nimic. Pierdu drumul.

Uită de casă.

Nu avea de loc lumină.

De loc lumină în cap.

Acum tatăl cântă.

Cântă sub cort.

Cântă cu eschimoşii şi toţi împreună cântă Cântece pentru fiu.

În continuu contact cu natura, eschimosul ştie să se

bucure de toate frumuseţile ei, pe care le trece în cântecele ce le improvizează pentru o satisfacţie intimă. Iată textul poeziei Cer albastru:

O! căldură de vară care trece peste ţară Nu e nicio adiere de vânt.

Nu e niciun nor.

Numai departe între munţi

Renul care paşte

Sub orizontul albastru.

O! cântare!

O! bucurie!

Mă aşez pe pământ şi plâng…

Reuniunile de dans, poezie şi muzică au loc seara în locuinţa celui considerat neoficial şeful aşezării. Aceste reuniuni cuprind şi recitaluri de artă vrăjitorească, efectuate de angakokii şi de magicienii care vor cu acest prilej să-şi manifeste puterea supranaturală.

Femeile, cu copii purtaţi pe spate, se aşază în semicerc, bărbaţii în spatele lor, iar copiii mai măricei acolo pe unde au loc. În timp ce un bărbat îşi începe cântecul acompaniat de bătăi ritmice de tobă, femeile dansează şi execută mişcări înainte şi înapoi cu ochii fixaţi pe pământ. Ele întrebuinţează în astfel de situaţii drept îmbrăcăminte numai nişte pantaloni scurţi numiţi natit.

În funcţie de natura reuniunii şi scopul ei, dansatorii şi cântăreţii se comportă în mod diferit. Dacă adunarea are un ţel precis, cum ar fi însănătoşirea unui bolnav, dansatorul se agită progresiv până la căderea în „transă”, când se trânteşte la pământ, agitându-se şi pronunţând cuvinte incoerente. Dacă însă în adunare se cântă poveşti de vânătoare sati se istorisesc întâmplări personale, atunci dansatorul rămâne calm şi cuvintele se pierd în ecourile intermitentelor refrene joase de aya, ayaya, ayaya.

Vrăjitorul se produce în general la sfârşitul dansului,

deoarece atunci eschimoşilor deja supraexcitaţi, lucruri simple li se par supranaturale. Singurul instrument muzical este krida, adică toba. În general, ea este confecţionată din stomacuri ele balenă, şi produce sunete ce pot fi amplificate dacă i se umezeşte diafragma. Toba folosită de eschimoşii din Arctica canadiană este mare şi rotundă, în timp ce krida folosită în regiunea Angmagssalik este mult mai mică şi de formă eliptică. Ambele sunt însă confecţionate din lemn de salcie sau din os de balenă, peste care se întinde o piele de caribu sau de focă curăţată de păr, – uneori se mai întrebuinţează intestinul focilor şi peritoneul câinilor şi al urşilor.

În zilele noastre însă eschimoşii nu mai folosesc toba tradiţională. Ascultă la radio muzică, în special cea japoneză şi arabă, şi cântă ei înşişi cu instrumente moderne. În această privinţă eschimoşii manifestă mult talent. În Groenlanda, la Godthab, s-a constituit o orchestră de băştinaşi care, acompaniaţi de un cor de fete, imprimă discuri mult solicitate.

Dintre poeţii, scriitorii şi ziariştii eschimoşi cei mai cunoscuţi sunt:

Lund Henning Jacob Henrik (1875 – 1948), considerat poetul naţional, este cunoscut şi sub numele de Hendlârag. A urmat seminarul din Godthab şi şcoala superioară din Copen – Haga, fiind numit apoi preot la Angmagssalik.

El a publicat poezii lirice şi epice, inspirate din marea sa dragoste pentru poporul său. Poezia sa Nurarput – Ţara noastră – a devenit imnul naţional al Groenlandei.

Villardsen Villards – poet şi scriitor – s-a născut în anul 1916, într-o aşezare situată în apropiere de orăşelul Jakobsshavn. El şi-a făcut studiile la Godthab şi la şcoala superioară din Copenhaga, fiind în prezent directorul şcolii din Angmagssalik. I s-au publicat multe lucrări în proză şi

poezie.

Moller Larst, cunoscut ziarist, este la 30 de ani redactor-şef al revistei Atnagaglintit, care se tipăreşte la Godthab.

CERCETĂTORII REGIUNILOR ARCTICE ŞI ESCHIMOŞII

Pământurile înconjurate de mările arctice, situate între Marea Groenlandei şi Strâmtoarea Bering, considerate în trecut ca „înfricoşătoare şi lipsite de natură vie”, au început să fie vizitate de europeni pe la începutul secolului al XVIII-lea. Primii au fost vânătorii de balene care au făcut cu eschimoşii diferite schimburi, urmărind întotdeauna un profit mare. Aceştia au exterminat aproape toate balenele aflate în mările arctice. Ău venit apoi coloniştii. Negustori în cea mai mare parte, ei au practicat trocul, dând în locul grăsimii, peştelui şi blănurilor, diferite obiecte de valoare mică, înşelând astfel pe eschimoşi, lipsiţi de posibilitatea aprecierii valorii mărfurilor lor faţă de aceea a lucrurilor primite în schimb.

În anul 1889, după călătoria sa în Groenlanda, marele explorator polar Fridtjorf Nansen scria: „În faţa ochilor mei, prezentul şi viitorul eschimoşilor se prezintă învăluit într-o ceaţă sumbră, fără nicio rază de speranţă… De fiecare dată când vedeam dovezile suferinţelor şi nenorocirilor aduse de noi, se trezea în mine un sentiment de indignare, aprins de acea scânteie a sentimentului de dreptate, care totuşi mai persistă încă la cei mai mulţi dintre noi”.

Au existat însă şi oameni stăpâniţi de pasiunea cercetării ştiinţifice, de dorinţa de a cunoaşte viaţa eschimoşilor şi mediul în care trăiesc ei, de a studia cu preţul unor mari riscuri şi sacrificii regiunile aspre ale nordului. Despre ei vom vorbi în paginile ce urmează.

Primele veşti despre eschimoşii din arhipelagul

Aleutinelor, ce se întinde pe o lungime de 2 300 km din Alaska până lângă insulele Komandor, au fost aduse în Europa de vânătorul rus Glutov. Acesta a cercetat bordeiele aleuţilor şi a văzut cum femeile coseau îmbrăcămintea din piei de calan şi împleteau din iarbă ochiuri de plase, pentru prins păsări. În nopţile lungi de iarnă, vânătorul rus a locuit împreună cu aleuţii şi a observat cum aceştia îşi ciopleau din diferite oase cârlige pentru pescuit şi scobeau cu ajutorul unor scoici ascuţite bucăţile de lemn aruncate de valurile mării pe mal pentru a-şi face din ele săgeţi. Glutov a întâlnit pe aceste insule numeroase vulpi şi din această pricină le-a şi dat numele de

Insulele vulpilor. Iată cum descrie el pe aleuţi: „La aspect sunt cam aspri, dar la vorbă şi la purtare sunt prietenoşi şi plăcuţi. Afară de aceasta ei înţeleg totul cu uşurinţă şi îşi însuşesc orice lucru nou văzut la noi. Bărbaţii poartă drept podoabă, într-o tăietură a buzei inferioare, nişte plăci făcute din os de morsă. Când le moare un membru din familie, aleuţii îşi scot osul, pentru un timp oarecare, aceasta constituind un semn de doliu.

Ei îşi aprind focul cu ajutorul unor ierburi uscate şi al pucioasei, pe care o adună din craterele vulcanilor stinşi din insule. De se întâmplă să se rănească vreunul dintre ei, vraciul lor ia un ac de os şi aţă făcută din vine de focă şi începe să coasă, ca şi cum ar coase o piele oarecare. Cel rănit şade şi zâmbeşte şi chiar ajută pe vraci să sfârşească lucrul mai repede. Aleuţii cred că sufletele strămoşilor lor s-au întruchipat în unele animale şi aceste animale se lasă vânatg tocmai pentru ca să le dea hrana necesară aleuţilor. De multe ori însă ei se întorc de la vânătoare cu luntrea goală. Atunci sunt convinşi că spiritele sunt supărate şi de aceea vânatul a fost slab”.

După patru ani Glutov a părăsit pe aleuţi. El a plecat

în Kamceatka cu corăbiile ticsite cu piei de castori şi blăni de vulpi.

Ajuns în anul 1778 în golful Norton, situat pe coastele apusene din Alaska, exploratorul Cook a întâlnit acolo un grup de pescari eschimoşi, mari meşteri în sculptura şi gravura în os. Cook a descris umiakurile şi caiacele a cestora. Ele erau la fel ca şi cele din zilele noastre. Astăzi însă s-a format în rândurile eschimoşilor din regiunea respectivă un mănunchi de exploatatori, care posedă bărci cu motor şi unelte moderne de pescuit.

La zece ani după călătoria lui Cook în Marea Bering, tot prin acele locuri, exploratorul rus Gavril Longhinovici Pribâlov a întâlnit un grup de eschimoşi în arhipelagul ce-i poartă numele. El a studiat cultura eschimoşilor din micile insule Diomede, situate în strâmtoarea Bering şi a celor stabiliţi la ţărmul de răsărit al peninsulei Ciukotsk. Pribâlov a ajuns la concluzia că eschimoşii cunoscuţi de el au reluat o bună parte din elementele culturii ciukcilor.

Până acum aproape 50 de ani eschimoşii din peninsula Ciukotsk duceau o viaţă grea. Ei erau seceraţi de foame şi lipsuri. Prin crearea de către U.R.S.S. A Comitetului de asistentă al naţionalităţilor din nordul Siberiei, eschimoşii, la fel ca şi celelalte populaţii ale Asiei de nord-est, au căpătat posibilităţi noi de trai şi felul lor de viaţă s-a schimbat mult. Aşezările lor de pe coastă posedă acum şcoli şi case de cultură. Toţi tinerii ştiu să scrie şi să citească, iar cei silitori sunt trimişi la şcoli, superioare. Pescarii şi vânătorii eschimoşi au astăzi în schimbul vechilor caiace pescadoare şi baleniere care colindă Mările Bering şi Ciukotsk, când acestea devin libere de gheţuri.

În timp ce în Marea Bering Pribâlov îşi efectua explorările sale, în nord-vestul Canadei se afla cercetătorul american Alexander Mackenzie. Acesta a întâlnit numeroase aşezări de eschimoşi în apropiere de vărsarea

fluviului, denumit de atunci fluviul Mackenzie. Exploratorul american a vizitat locuinţele eschimoşilor şi a observat că aceştia mai întrebuinţau pentru iluminat în timpul iernii, în afară de opaiţul cu ulei de focă, şi luminări făcute din peşti. Eschimoşii uscau peştele pe sfoară, apoi îl aşezau unul câte unul în cutii, întocmai ca pe luminări. „Peştele luminare" arde cu un fum mai puţin înecăcios decât uleiul de focă.

Exploratorul englez John Ross a întâlnit în anul 1811 pe coasta de nord-vest a Groenlandei, la paralela de 76°54, cea mai nordică grupă de eschimoşi, căreia i-a dat numele de eschimoşi polari sau eschimoşi nordici. Din studierea legendelor şi cântecelor lor, Ross a tras concluzia că ei au venit în aceste locuri din insula Baffin prin secolul al X'II-lea. „Numai datorită înaintatelor lor cunoştinţe de vânătoare – afirmă Ross – eschimoşii au putut ajunge în aceste regiuni vitrege până la aproape 80° latitudine nordică, unde spre nord de golful Melville prezenta gheţurilor este aproape permanentă şi durata nopţii polare depăşeşte patru luni.

Exploratorul englez evalua numărul eschimoşilor la 200 de suflete. Astăzi, după ultimele statistici, numărul lor se ridică la 500. În cea de-a doua expediţie întreprinsă în vecinătatea Polului magnetic, eschimoşii cana

dieni din grupa netsilik i-au dat un nepreţuit ajutor, cu ocazia iernării sale forţate din anul 1829. Atunci el a petrecut, împreună cu ei, mai bine de opt luni de zile, Ross a descris tatuajele pe care eschimoşii din peninsula Boothia şi le fac pe frunte şi pe bărbie cu un ac de os, înmuiat în funinginea provenită de la lampa cu ulei de focă.

Eschimoşii din peninsula Labrador, precum şi cei din insulele învecinate au luat contact cu exploratorii europeni

încă din anul 1586, când englezul John Davis a debarcat prin acele locuri. Dar Davis, ca şi Hudson, Baffin, Fox şi alţi exploratori ce au urmat s-au purtat brutal cu eschimoşii şi au întâmpinat rezistenta lor. Acelaşi lucru s-a petrecut ori de câte ori europenii au încercat să le distrugă aşezările din Labrador, insula Baffin şi insula Melville.

Singurul european care a ştiut să câştige încrederea eschimoşilor netsilik a fost exploratorul englez William Parry. Iernând, în anul 1821, într-o mică insulă, iituată la nord-vest de peninsula Labrador, lângă coasta sudică a peninsulei Melville, Parry a făcut cunoştinţă cu o grupă de eschimoşi stabiliţi acolo. O tânără eschimosă, numită Igloolik, i-a desenat lui Parry, pe o piele de focă, harta exactă a peninsulei şi a strâmtorii căutate zadarnic de toate expediţiile premergătoare. Folosindu-se de hartă, Parry a reuşit să găsească strâmtoarea, căreia i-a dat numele celor două corăbii ale sale Fury şi Hecla. Strâmtoarea aceasta poartă două nume, deoarece de fapt este vorba de două strâmtori despărţite de o insulă, căreia Parry, în cinstea acelei eschimose, i-a dat numele de Insula Igloolik.

La începutul secolului al XIX-lea, când au vizitat insula Newfoundland (Terra Nova), Parry şi afli exploratori au constatat că eschimoşii populau şi coasta acestei insule. Astăzi eschimoşii s-au retras mult spre vest, în Labrador, deoarece ei au fost goniţi din Newfoundland de către pescarii bretoni, care, observând abundenţa de peşte din acea regiune, au ocupat complet insula.

În anul 1822, exploratorul englez William Scoresby a descoperit strâmtoarea ce-i porată numele – situată la coasta răsăriteană a Groenlandei. El a întâlnit la poalele unui fiord câteva colibe părăsite. Cercetându-le, a constatat că erau locuinţele de iarnă ale unui grup de eschimoşi întâlniţi apoi mult mai în interiorul fiordului,

unde ei se îndeletniceau cu pescuitul şi cu vânătoarea. Aceştia sunt eschimoşii care formează grupa orientală din Groenlanda.

Cu toate că sunt peste o sută de ani de când se găsesc în contact cu civilizaţia europeană, ei n-au renunţat în întregime la armele lor. Astăzi puşca a luat loc pe caiac, alături de tradiţionalul harpon. Fierul a înlocuit osul întrebuinţat înainte la fabricarea cuţitelor. În vreme de iarnă eschimoşii de pe coasta orien tală a Groenlandei continuă să îmbrace numai veşminte confecţionate din blănurile animalelor vânate, care sunt mai călduroase decât stofele de lână. Ei se folosesc însă de caschetele europene prevăzute cu apărători pentru urechi.

Între anii 1842 – 1844 exploratorul rus Lavrenti Alekseevici Zagoskin a studiat viaţa şi cultura eschimoşilor din aşezările situate de-a lungul luncilor cuprinse între râurile Yukon şi Kuskokwin din Alaska. În urma acestor cercetări a constatat că grupele de eschimoşi din Alaska de sud-vest au suferit influenţa indienilor în mai mare măsură decât celelalte grupe. De pildă, fumatul cu pipa sau întrebuinţarea măştilor în timpul serbărilor sunt obiceiuri pe care eschimoşii le-au luat de la indienii dirâghiti, cu care se învecinează.

Exploratorul francez René Bellot a cutreierat în prima sa expediţie din anii 1851 – 1852, împreună cu un grup de eschimoşi, insulele Baffin, Bylot, Somerset şi Prinţul Wales. În cartea exploratorului Călătoria în mările polare, apărută la Paris după moartea lui, în anul 1883, se relevă caracterul blând şi prietenos al eschimoşilor. „Erau foarte săritori la orice fel de muncă – scrie Bellot – şi nu ştiu ce m-aş fi făcut în acest pustiu rece fără sprijinul lor neprecupeţit”. Bellot a revenit peste câţiva ani în Arctica, dar n-a mai întâlnit pe prietenii săi, eschimoşii din insula Baffin. Pe când se afla în strâmtoarea Barrow, singur pe un

gheţar, din neatenţie a nimerit într-o cre vasă (crăpătură) acoperită cu zăpadă şi a dispărut în adâncul prăpastiei. În prefaţa cărţii mai sus menţionate, francezul Paul Boiteau spune: „Poate că el ar fi reuşit să escaladeze gheţarul, dacă ar fi avut alături pe eschimoşi, care ar fi cercetat zăpada cu bastoanele lor lungi”.

De un mare ajutor i-au fost exploratorului Belcher eschimoşii care populează tundra canadiană de la vestul golfului Hudson, din jurul celor peste o sută de lacuri formate de râurile Kazan, Dubawut, Thelon şi Backs. Grupele acestea de eschimoşi au fost cunoscute de-abia în anul 1851, de către membrii expediţiei Belcher, cu ocazia cercetărilor efectuate la vărsarea fluviului Backs. După informaţiile primite de la ei, Belcher a putut descoperi scheletele câtorva marinari ce făcuseră parte din expediţia tragică a englezului John Franklin. Toţi cei 138 de membri ai acestei expediţii au pierit pe insula King William şi în golful Elliot, deoarece cele două corăbii ale lui Franklin au fost prinse de gheţuri în labirintul insulelor arhipelagului canadian. Lipsiţi de provizii şi de îmbrăcăminte călduroasă, ei au plecat pe jos spre tundra canadiană, cu intenţia de a ajunge la un cantonament, dar pe drum au fost doborâti, unul după altul, de natura vitregă care i-a surprins nepregătiţi. În însemnările sale, Belcher arată că în regiunea locuită de aceste grupe de eschimoşi – cărora exploratorul Rasmussen le-a dat numele d9 caribu – de multe ori termometrul coboară în timpul iernii până la minus 50°C, iar în perioada de vară, zăpada topită transformă solul într-o baltă imensă, bântuită de trântari.

Eschimoşilor din aceste grupe tehnica modernă nu le-a fost de prea mare folos. Dimpotrivă, introducerea puştii a făcut ca vânatul să se rărească. Renii au început să ocolească drumurile vechi de migraţie şi de aceea mulţi eschimoşi mor de foame. Statul canadian i-a lăsat izolaţi în

infernul arctic, iar asociaţiile comerciale de blănuri sunt interesate ca aceştia să fie menţinuţi într-o stare înapoiată pentru a-i putea exploata mai uşor. La fel de vinovaţi sunt şi misionarii, adepţi ai ideii că „Pentru un eschimos este mai important să pătrundă în cer decât să se vindece de tuberculoză”. De altfel, statisticele recente arată că durata de viaţă a unui eschimos din grupa caribu nu depăşeşte 29 de ani, în timp ce locuitorii din sudul Canadei trăiesc în medie cam 66 de ani. Numai un număr infim de mic dintre eschimoşii canadieni ştiu carte şi cunosc limba engleză.

La nord de aşezarea Etah, la poalele gheţarului Humboldt, au rămas să ierneze, în anul 1853, membrii expediţiei americanului Kane, care a plecat cu vasul Advance în căutarea lui Franklin. De atunci acest bazin poartă numele de golful Kane. Acolo a avut loc primul contact de lungă durată între exploratorii polari şi eschimoşii nordici. În însemnările sale.

Kane a descris numeroase întâmplări de vânătoare, la care au luat parte şi eschimoşii polari. De la aceştia, membrii expediţiei au învăţat multe lucruri interesante din viaţa animalelor polare. La sosirea verii polare, corabia Advance, neputând fi eliberată din gheţuri, a trebuit să fie părăsită şi Kane a dăruit-o eschimoşilor, deoarece – după cum scria el – fără sprijinul lor exploratorii ar fi pierit cu toţii de „moarte albă”. Ajutaţi de eschimoşi ei au reuşit să-şi transporte bărcile pe sănii până la marea deschisă, unde, vâslind pe lângă ţărm, au întâlnit alte aşezări ale eschimoşilor. Aceştia i-au condus mai departe de-a lungul coastei, pe săniile lor, până la Upernivik, şi acolo s-au îmbarcat pe o balenieră.

Exploratorul englez Isac I. Hayes a trăit aproape patru ani de zile în mijlocul eschimoşilor din nord-vestul Groenlandei, în timpul celor trei expediţii ale sale dintre anii 18531861. El a descris vânătorile eschimoşilor,

precum şi obiceiurile lor. Hayes a tradus mai multe balade şi cântece ale eschimoşilor din strâmtoarea Roberson. În multe din aceste balade eschimoşii descriu dragostea maternă a focilor, morselor şi a altor multe animale marine din Arctica.

În cercetările geologice efectuate de Hayes în insula Ellesmere, acesta a fost ajutat de eschimoşii nordici din Groenlanda. Ei au făcut legătura cu vasul ancorat la aproape 200 km spre sud. Săniile lor transportau până la Ellesmere alimentele şi materialele de pe vas.

Impresionantă este p & vestea vieţii eschimosului Hans Hendrik (scrisă de Hayes), care timp de aproape 20 de ani a fost în serviciul a trei exploratori polari (Kane, Hali şi Hayes). Eschimosul Hans este de fapt descoperitorul a nenumărate insule, strâmtori şi canale, dar în istoria scrisă a acestor regiuni descoperirile sunt atribuite celor trei exploratori. Tot Hans Hendrik a salvat de la moarte sigură pe cei 14 englezi din expediţia lui Hall. Aceşti naufragiaţi, împreună cu soţia şi copiii lui Hans au plutit pe un sloi de gheată timp de aproape şase luni şi în această perioadă ei au supravieţuit numai datorită focilor pe care eschimosul le-a vânat în tot timpul peregrinării prin strâmtoarea Davis.

Între anii 1880 – 1883, membrii expediţiei americane de sub comanda locotenentului Adolphus W. Greely au cartografiat coasta de nord a Groenlandei şi au făcut însemnate descoperiri geografice. Ei s-au bucurat de ajutorul eschimoşilor nordici. De pildă, eschimosul Cristiansen Frederich a condus cu sania pe unul din membrii expediţiei – geograful Lokwood – în regiunea lacurilor unde au fost găsite numeroase zăcăminte carbonifere. Ei au ajuns până la Capul Columbia situat la 83° latitudine nordică, de unde peste 27 de ani Peary a plecat în expediţia de cucerire a Polului Nord.

În însemnările sale Lokwood spune despre Cristiansen: „Era o inimă de aur şi eu l-am iubit mult. În timpul lungilor, obositoarelor, dar fructuoaselor noastre expediţii cu sania, el şi-a dăruit toată energia fără a scoate nicio vorbă. Moartea lui, care surveni cu puţin timp înainte de salvarea noastră, m-a lăsat trist, foarte trist”.

De asemenea, graţie eschimosului Jens Edoardo, un încercat vânător arctic, membrii expediţiei au avut tot timpul carne proaspătă de morsă şi focă. Spre primăvara anului 1883, terminându-se proviziile, foamea se făcea din ce în ce mai simţită. Sloiurile începând să curgă, vânătoarea devenise foarte periculoasă. Edoardo, care zărise o focă, se urcă în caiac şi plecă din insula Pim, în urmărirea ei. Un sloi i-a răsturnat caiacul şi eschimosul s-a înecat în strâmtoarea Smith. În cartea sa „Trei ani în nordul îndepărtat”, Greely vorbeşte despre acest eschimos: „Pe seama valorosului şi blândului Edoardo noi nu avem de spus decât cuvinte bune. Niciodată n-am putut pronunţa niciun cuvânt de dojană. Niciodată umbra celei mai mici greşeli. Deseori, în cei trei ani petrecuţi împreună am simţit sufletul lui bun. Noi toţi plângem moartea acestui curajos şi cinstit om pentru care am avut o afecţiune puternică şi sinceră”.

Cel mai îndrăzneţ cercetător al Arcticei a fost Fridtjorf Nansen. În anul 1888, el a trăit timp de şase luni în mijlocul eschimoşilor din Groenlanda occidentală, pescuind, mâncând şi dormind împreună cu ei. Nansen a învăţat de la eschimoşi cum trebuie condus caiacul şi oco lite sloiurile de gheaţă, pregătindu-se astfel pentru marea sa călătorie la Pol. A scris şi o carte despre aceşti oameni, aflaţi în permanentă luptă cu natura. După cum se exprimă el, eschimoşii sunt cei mai cumsecade oameni din câţi a creat natura.

Ca şi Parry, Nansen remarcă simţul de observaţie al

eschimoşilor, manifestat şi la întocmirea hărţilor geografice. El vorbeşte despre hărţile trasate de eschimoşi pe piei de morsă, care reprezentau precis poziţia golfurilor, gheţarilor şi insulelor Groenlandei.

Un alt fiu al Norvegiei, Roald Amundsen, care a luat parte, împreună cu savantul nostru Emil Racoviţă, la expediţia în regiunile antarctice cu vasul Belgica, a fost un cercetător pasionat şi al regiunilor arctice. Cu mica sa corabie Gjoa, Amundsen a călătorit timp de doi ani (1904 – 1906) de-a lungul ţărmului nordic al Canadei şi a cunoscut pe eschimoşii din numeroasele aşezări înşirate în apropiere de Cercul Polar nordic. Aceştia i-au fost călăuze devotate, conducându-l în bune condiţii prin labirintul de stânci şi prin apele strâmtorilor mărginite de fiorduri adânci. Amundsen a scris în însemnările sale: „Fără ajutorul şi priceperea acestor oameni care-şi iubesc locul lor natal, nu aş fi putut reuşi să trec din Oceanul Atlantic în Oceanul Pacific”.

O mare dovadă de abnegaţie a dat-o eschimosul Bronlund Jorgen, care a luat parte la expediţia condusă de Mylius Erichsen, din anul

1907. Bronlund, împreună cu danezii Erichsen şi Hagen, a plecat să cerceteze coastele nord-estice ale Groenlandei. Exploratorii au izbutit în luna iunie să treacă dincolo de 83° latitudine nordică. Când mai aveau de străbătut o distantă de 200 km până la locul unde se găsea ancorat vasul danez Danemarka, au sfârşit proviziile. Nădăjduiau însă că vor izbuti să ajungă la un depozit de alimente pe care la venire îl lăsaseră în drumul lor. Cu picioarele înfăşurate în zdrenţe au trecut peste gheţarii din Ţara Landbert, dar în apropiere de depozit danezii, nemaiputând suporta frigul şi foamea, au murit cu toate sforţările făcute de Bronlund pentru a le veni în ajutor. Acesta a rămas singur. El s-a târât până la depozit, unde a

constatat că urşii şi vulpile mâncaseră tot conţinutul celor câteva lăzi de biscuiţi şi conserve. Atunci eschimosul a înţeles că hărţile şi notele expediţiei care fuseseră redactate în condiţii atât de dramatice nu trebuiau pierdute. A pornit spre baza principală şi a ajuns sfârşit, dar fericit că a putut salva preţioasele documente. În jurnalul lui, scris în limba eschimosă, şi-a notat ultimele cuvinte, de astă dată în limba daneză, pentru ca cel care îl va găsi să poată înţelege. Iată ce a scris: „Marţi, după o tentativă de reîntoarcere, am ajuns aici şi nu pot continua din cauza picioarelor degerate şi a întunericului. Corpurile celorlalţi se găsesc la jumătatea fiordului, la vreo două mile. Mylius a murit la 15 zile după Hagen. Jorgen Bronlund”.

Eschimosul a băgat notele expediţiei, împreună cu hărţile desenate de Hagen, şi jurnalul scris de el într-o casetă de metal şi a aşteptat apoi moartea.

Cadavrul lui Bronlund a fost descoperit peste un an de zile de către exploratorul Koch. Acesta a zărit întâi o bucată de metal strălucind lângă o grotă. A dat la o parte zăpada care astupa intrarea. Înăuntru zăcea credinciosul Bronlund care avea carabina încă pe genunchi în poziţie de tragere. Datorită însemnărilor rămase de la membrii acestei expediţii s-a putut preciza că în regiunea din nordul Groenlandei –, cunoscută sub numele de Pământul lui Peary, nu există niciun canal.

Groenlandezii l-au considerat un erou. Pentru sublimul lui sacrificiu i s-a ridicat un monument la Godthab, locul lui de naştere. Danezii de asemenea au ridicat un monument la Copenhaga în memoria lui şi a celor doi danezi.

Cu toate că cele şase tentative făcute în Arctică de exploratorul american Robert Peary eu dat greş, totuşi el nu se putea împăca cu gândul de a nu fi realizat visul său

din tinereţe: atingerea Polului Nord. Peary şi-a dat seama că nu se poate realiza această performantă decât cu concursul eschimoşilor. Planul lui prevedea împărţirea membrilor expediţiei în şase grupe de sprijin formate dintr-un membru al expediţiei şi câte trei eschimoşi. Asaltul Polului Nord a început la 19. II. 1909. Eschimosul Seegloo a salvat grupul înaintat al lui Peary, lipsit de alimente şi combustibil, după o goană neîntreruptă cu sania timp de 18 ore. Pentru efortul şi devotamentul său Peary l-a ales ca însoţitor în ultimul său marş către Pol. La expediţia pentru cucerirea Polului Nord o mare contribuţie au adus-o şi eschimoşii Egigwah, Oagneak şi Oatak. Acestuia din urmă statul danez i-a acordat o pensie tocmai pentru ajutorul pe care l-a dat multor exploratori. Peary spunea despre eschimoşi: „Dacă acestor oameni buni la suflet le arăţi încredere, ei nu vor precupeţi nici oboseala şi nici chiar propria lor viaţă. Nimeni nu poate şi nu trebuie să desconsidere imensa importanţă a eschimoşilor, aceşti fii solitari ai nordului, pentru bunul sfârşit al unei expediţii printre zăpezi şi gheţuri eterne”.

Cel care a îndrăgit în cea mai mare măsură pe eschimoşi, precum şi albele întinderi de gheaţă, locuite de ei, a fost etnograful şi exploratorul Knud Rasmussen. El a pus în anul 1910, la nord de Golful Melville, la paralela de 80°, bazele orăşelului Thule, acolo unde numai timp de patru luni pe an, adică în scurta vară polară, marea este liberă de gheţuri şi vasele se pot apropia fără teamă de ţărm. Oraşul eschimoşilor a fost clădit numai cu forţele lor, statul danez nedându-le niciun concurs. De la baza sa, Rasmussen a organizat mai multe expediţii de explorare în nord-vestul Groenlandei.

În toate aceste expediţii a fost însoţit de eschimoşi, care s-au dovedit tovarăşi credincioşi ce şi-au dat chiar viaţa pentru Rasmussen. Astfel eschimosul Tobias, vânător

şi ghid neîntrecut, pe un viscol înspăimântător a plecat cu sania pentru a aduce alimente expediţiei care fusese imobilizată departe de orice aşezare. Când Tobias se întorcea cu pesmeţi, cutii de conserve, cafea şi zahăr, sania lui a fost atacată de lupi, la numai câţiva kilometri de cantonament. Tânărul eschimos a fost mâncat de lupi, iar câinii au reuşit să ajungă la igluul lui Rasmussen fără stăpânul lor.

La 81° latitudine nordică, deci cu peste 100 km la nord de aşezarea Thule, exploratorul a întâlnit urme de aşezări, ceea ce dovedeşte că în trecut nordul insulei ar fi avut o climă mai dulce. Marele om de ştiinţă a murit în oraşul Thule, în anul 1933, şi a fost plâns de întreaga populaţie eschimosă.

Exploratorul canadian Vilhjalmur Stefanson a trăit între anii 1912 – 1916 în mijlocul eschimoşilor canadieni. Înainte de primul război mondial el a ales un număr de 12 bărbaţi şi femei eschimose din regiunea fluviului Mackenzie, i-a îmbarcat pe o corabie şi i-a transportat din Marea Beaufort în Marea Ciukotsk, până în insula Vranghel. Peste doi ani, insula a fost vizitată de canoniera sovietică Krasnîi Oktiabr, cu scopul de a se construi acolo o

staţiune meteorologică, pentru a veni în ajutorul navelor ce străbat Drumul Maritim de Nord, din Arhanghelsk la Vladivostok. Sovieticii n-au mai găsit în viaţă decât pe eschimosa Ada Blockjack şi pisi-ca sa. Toţi ceilalţi muriseră de foame şi scorbut.

Stefanson a studiat viaţa eschimoşilor din Alaska de nord, despre care spunea într-o carte a sa: „Criminali nu există la eschimoşi. Printre ei poţi face ce vrei, numai să nu furi sau să minţi. Poţi avea mai multe femei, poţi chiar să dăruieşti una sau să schimbi una din ele, dar să nu furi. Un consiliu, alcătuit din angakok, doi bătrâni şi două

femei, hotărăsc, în cazul când cineva din grupă este prins furând. De multe ori consiliul are nevoie de o perioadă de timp, de o lună sau două, ca să delibereze. Vinovatul nu ştie niciodată că este supravegheat şi primeşte fără împotrivire pedeapsa stabilită”.

Stefanson a stat de vorbă cu un eschimos bătrân şi şi-a exprimat mirarea faţă de asprimea cu care sunt pedepsiţi cei vinovaţi. Eschimosul i-a răspuns: „Ce putem face cu un om care minte sau fură? Dacă-l vom ierta, el va continua să fure şi să mintă. Nu ne este frică de omul care fură sau minte, dar ne temem de copiii lui. Noi vom fi în pericol să cădem pe mâna hoţilor şi mincinoşilor”.

Încă din anul 1906, când a întreprins prima călătorie în Groenlanda, geofizicianul german

Alfred Wegener, a rămas foarte surprins de dragostea eschimoşilor pentru semenii lor. În toate expediţiile de cercetare din Groenlanda, Wegener a găsit în eschimoşi nu numai călăuze, ci şi prieteni dintre cei mai devotaţi. De altfel şi în ultimul său drum, el a fost însoţit de un bun prieten, eschimosul Rasmus Willumsen. Din cauza unui atac de cord, Wegener a murit în mijlocul pustiului de gheaţă din Groenlanda. Se presupune că Rasmus l-a îngropat şi i-a înfipt schiurile în zăpadă pentru a însemna mormântul, apoi a pornit mai departe spre staţiunea din Umanak, ca să anunţe trista veste. A luat cu el, în drumul lung de 180 km pe care îl mai avea de străbătut până la cantonament, numai un săculeţ de-al lui Wegener, conţinând jurnalul ultimei sale călătorii. N-a mai ajuns însă la staţiune. Cercetările făcute au descoperit mormântul lui Wegener, dar corpul lui Rasmus n-a fost găsit. Poate că zace într-o spărtură a gheţarului pe care trebuia să-l traverseze.

În anul 1912 a avut loc în peninsula Alaska o erupţie a vulcanului Katmai. După încetarea puternicelor

manifestări vulcanice, care au durat vreme de trei luni, eschimoşii s-au apropiat de locul unde se găsea muntele de foc. Au constatat cu uimire că acesta dispăruse şi în locul lui au văzut o vale adâncă, în care, din mii de crăpături, ţâşneau aburi şi apă fierbinte. De atunci regiunea aceasta a primit numele de Valea celor zece mii de fumuri. Ea a fost cercetată de numeroşi vulcanologi. Ajutaţi de eschimoşi, ei au reuşit să facă importante descoperiri în regiunea înconjurătoare. Astfel, geologul american Andersen care a petrecut aproape un an în aşezările eschimoşilor stabiliţi pe coasta de sud a peninsulei Alaska, povesteşte cum aceştia i-au procurat interesante roci vulcanice, intrate ulterior în colecţia de mineralogie a Muzeului din New York. Andersen a fost însoţit pretutindeni în expediţiile sale de prietenii săi eschimoşi, care au refuzat însă să se apropie de fumarolele din Valea celor zece mii de fumuri. Ei pretindeau că angakokul le-a spus că „spiritele rele" de acolo s-ar revolta dacă le-ar tulbura liniştea. Toate încercările făcute de Andersen pentru a-i convinge pe eschimoşi că aceste fenomene ale naturii n-au nicio legătură cu pretinsele „spirite", au fost zadarnice.

Viaţa şi obiceiurile eschimoşilor din zona strâmtorii Scoresby, precum şi a acelora de la Angmagssalik, de pe coasta răsăriteană a Groenlandei, au fost cercetate şi de exploratorul francez Jean Charcot. Descrierile sale de călătorie prin această regiune sunt pline de pitoresc şi de poezie. Ani de-a rândul ei a studiat viaţa vânătorilor eschimoşi din strâmtoarea Scoresby. A observat că aceştia sunt nevoifi să vâneze şi iarna, deoarece în scurta perioadă de vară nu au timp suficient pentru ca să-şi adune şi să-şi înmagazineze hrana necesară întregului grup. „Vânătoarea de iarnă – spunea Charcot – pe lângă faptul că este mult îngreunată din pricina gerurilor aprige, pune pe eschimoşi

în faţa unor examene dure de capacitate, cerând din partea lor angajarea ultimelor rezerve de forţă. Bunurile cu valoare comercială sunt foarte puţine. De aceea în Arctica se poate trăi numai folosind toate forţele proprii şi exploatând în mod abil puţinele surse ajutătoare de care dispun eschimoşii”.

Charcot a descris modul curios în care eschimoşii vânează lupii polari, posesori ai unor blănuri foarte preţioase. Vânătorii folosesc ca momeală fanoane de balenă pe care le taie subţiri şi le rulează în formă de arc de ceas. Le pun apoi să îngheţe şi astfel rulate le întrebuinţează ca nadă. Lupul înghite cu lăcomie momeala care, odată ajunsă în stomac, în contact cu căldura, se încălzeşte şi având tendinţa să-şi recapete forma iniţială se desfăşoară şi găureşte peretele stomacului. Slăbit din cauza hemoragiei interne, lupul devine o pradă uşoară pentru vânătorii eschimoşi.

În anul 1936 Charcot a vizitat pentru ultima dată pe eschimoşii de pe coasta răsăriteană a Groenlandei. La înapoierea spre patrie corabia sa Pourquoi Pas? surprinsă de furtună în apropiere de Islanda s-a scufundat în apele reci ale Oceanului Atlantic, ducând în adâncuri pe Charcot şi pe 39 din cei 40 de marinari care formau echipajul navei.

Paul E. Victor, un alt explorator francez, a fost însoţit în expediţia sa dintre anii 19341935 de neîntrecutul ghid, eschimosul Kristian

Tugartugu. Francezul a colindat împreună cu eschimosul regiunea de coastă cuprinsă între Angmagssalik şi Scoresby şi a escaladat numeroşi gheţari necunoscuţi până atunci. P.E. Victor a dat unuia din aceşti gheţari numele credinciosului său tovarăş de drum. În lucrarea sa, tipărită în 1939, exploratorul francez scrie între altele: „Cu toate că numele de Tugartugu, în limba

eschimosă se traduce prin „Omul care se mişcă dormind”, tânărul meu prieten s-a dovedit a fi un om de-o inteligenţă sclipitoare şi un muncitor neîntrecut, fără de care eu n-aş fi reuşit să duc la bun sfârşit cercetările ce le-am făcut în acest pustiu de gheaţă”.

Tedy Banck, un tânăr cercetător american, a vizitat pentru prima oară insulele Aleutine, în cursul celui de al doilea război mondial. El şi-a dat seama că studierea culturii aleuţilor prezintă un mare interes ştiinţific. Banck a hotărât să organizeze o expediţie etnografică în ţara unanganilor – cum îşi spun între ei aleuţii. Americanul, botanist de specialitate, a cercetat şi flora insulelor, în special plantele comestibile şi cele medicinale. Scopul principal al călătoriei sale l-a constituit însă dorinţa de a cunoaşte obiceiurile şi moravurile aleuţilor şi de a studia migraţia popoarelor din Asia în America de Nord, migraţie ce se pare că ar fi avut loc şi prin arhipelagul Aleutinelor. Tedy Banck a petrecut câtva timp în satele aleutine din insulele Atha şi Umnak. El a cercetat vechile aşezări din insula Signam, s-a căţărat pe munţii ce păreau inaccesibili de pe insula Tanag şi a examinat numeroşi vulcani stinşi sau încă fumegând. Toate însemnările lui despre insulele Aleutine şi le-a strâns într-o carte intitulată Leagănul vânturilor. În ea autorul a descris natura şi bogăţia faunistică şi floristică a arhipelagului şi a prezentat numeroase date geologice cu privire la vulcanismul muribund din Aleutine. Banck vorbeşte şi despre obiceiurile băştinaşilor, reproducând câteva din frumoasele legende păstrate din bătrâni. Tânărul cercetător a descoperit în peşteri vechi morminte de aleuti. În ele se aflau mumii învelite în rogojini fine făcute din alge marine şi din piei de focă. Analiza radioactivă a acestor rogojini a arătat că ele datează de aproximativ 1 100 de ani. Multiplele informaţii culese de Banck confirmă teoria

adoptată pe o scară largă de numeroşi oameni de ştiinţă care afirmă că strămoşii aleuţilor au venit din Siberia şi că aceşti strămoşi nu pot fi decât eschimoşii.

„În închipuirea multora – scrie Banck – insulele Aleutine reprezintă un lanţ de stânci sterpe şi reci. În realitate arhipelagul este bogat în resurse naturale şi are o climă relativ bună, ceea ce a constituit un „magnet" pentru popoarele migratoare. Aşa se explică că eschimoşii au venit cu mii de ani în urmă în arhipelag". Autorul arată spre sfârşitul cărţii sale că astăzi satele din „Leagănul vânturilor".

par pustii. Asta deoarece bărbaţii lipsesc mai tot timpul de acasă, fiind plecaţi după câştig. Unii se ocupă cu vânătoarea lutrelor sau a focilor, iar aiţii lucrează la construcţiile militare ale americanilor. Femeile la rândul lor îşi părăsesc şi ele locuinţele. Deseori ele pot fi văzute pe ţărm, unde se îndeletnicesc cu adunatul scoicilor, al algelor marine şi cu vânătoarea păsărilor. Cel mai mare duşman al aleuţilor îl constituie bolile. Peste 40% din locuitori sunt bolnavi de tuberculoză. De aceea durata medie de viaţă a băştinaşilor din acest arhipelag este de 25 de ani. Aleuţii îşi uită cu timpul limba şi cultura lor, deoarece în şcolile din regiunea locuită de ei limba de predare este cea engleză.

În ultimii ani eschimoşii din Alaska de nord au însoţit echipele de geologi şi paleontologi. Graţie informaţiilor date de ei, s-au. Putut descoperi scheletele bine conservate în gheaţă ale animalelor ce au trăit în Alaska la începutul epocii cuaternare, când clima era mult mai caldă.

Etnograful american G.P. Murdock a studiat de curând viaţa eschimoşilor din insulele izolate ale arhipelagului arctic canadian, aducând unele dovezi certe cu privire la modificarea fizicului acestei populaţii în urma schimbării modului ei de viaţă. De pildă, el a observat că

feţele acestor eschimoşi nu mai au o formă trapezoidală ca înainte vreme, ci au devenit rotunde. S-a pus întrebarea care să fie cauza acestei transformări. Se ştie că eschimoşii erau nevoiţi, pentru ca să poată obţine piei moi şi subţiri necesare confecţionării hainelor, precum şi diferitelor curele, să mestece continuu în gură piei de foci. Cu aceasta se îndeletniceau în special femeile şi tinerii până să împlinească vârsta de 15 ani, când încep să vâneze. Aşa se explică dezvoltarea exagerată pe care o lua maxilarul lor inferior, ceea ce făcea ca obrazul să capete o formă trapezoidală. După primul război mondial, grupele din insulele canadiene au început să fie în contact direct cu negustorii americani. La agenţiile comerciale înfiinţate de aceştia, vânătorii eschimoşi căpătau în schimbul blănurilor diferite obiecte necesare traiului. Acum ei găsesc îmbrăcăminte şi curele gata confecţionate, fără să mai fie nevoie să mestece pielea de focă. Iată, deci, că ceea ce se socotea drept o caracteristică a feţei eschimoşilor nu era decât rezultatul activităţii desfăşurate de ei.

În anul 1957 cercetătorul american Gessain a petrecut câteva luni în mijlocul eschimoşilor din Alaska de nord-vest. El s-a mirat când într-una din zile aceştia i-au servit la masă un peşte proaspăt caracteristic faunei marine şi un altul de apă dulce. Cum ţărmul mării Beaufort se găsea la o distanţă de aproape 20 km şi americanul ştia că niciun eschimos din aşezarea respectivă nu plecase cu sania până acolo, a întrebat de unde era peştele. Eschimoşii i-au explicat că a fost pescuit din lacul cunoscut de ei sub numele de Nuvuk. Făcându-se cercetări, s-a constatat că lacul posedă două straturi de apă: unul superior cu apă dulce şi altul inferior cu apă sărată. Geologii sunt de părere că lacul s-a format dintr-un golf care treptat a fost izolat de mare prin ridicarea uscatului. Zăpezile abundente din cursul iernii se topesc primăvara şi

aduc în acest lac apa dulce. Lipsa curenţilor şi clima rece împiedică amestecul apei dulci cu cea sărată. Este interesant faptul că în stratele inferioare ale lacului Nuvuk se dezvoltă o viaţă caracteristică mării Beaufort, iar în partea superioară a lui o faună la fel ca aceea existentă în râurile cu apă dulce din acea regiune.

După cum am văzut, bunătatea, sinceritatea, devotamentul şi spiritul de sacrificiu caracterizează această populaţie. Cu toate acestea în istoria expediţiilor polare nu i s-a dat locul pe care-l merită, deşi eschimoşii au fost colaboratori preţioşi şi de neînlocuit ai exploratorilor. Deseori membrii expediţiilor europene şi americane au fost salvaţi de la o moarte sigură numai gratie abnegaţiei însoţitorilor lor eschimoşi.

Problema originii şi vieţii eschimoşilor, populaţie răspândită pe aproape jumătate din aria polară arctică, constituie un mare interes pentru oamenii de ştiinţă din întreaga lume. Arheologii şi etnografii studiază şi compară fragmentele de arme, vârfuri de harpoane, a nelte şi amulete descoperite în mormintele vechi, dar concluziile la care au ajuns sunt foarte diferite.

Desigur că aceşti cercetători vor aduce noi şi importante date cu privire la istoria şi condiţiile vieţii eschimoşilor, a obiceiurilor şi îndeletnicirilor lor, a eticii şi culturii acestor încercaţi oameni ai nordului.

CUVINTE DIN LIMBA ESCHIMOSĂ

AGLU: gaură de respiraţie făcută în gheată de foci
AGSSIUT: vino repede.
AKSOASAK: aurora boreală
AMMASSAT: peştişor
ANORE: vânt
ARGLARPUNGA: eu plec acasă
ANGAKOK: şaman în Groenlanda
ASIUKIA: nu ştiu

AŢA: tată
ATÂTA: bunic
ATATATA: străbunic
ATTUK: băieţei
AVEK: morsă
AYAYUT: tobă
AYOR: tristeţe
AYORNAMAN: nu-i nimic de făcut!
BISIGNARFIK: sărbătoare
EEGLA: pat
ECK: da
IMAK: mare
INUK: persoană (om)
INUKSSUIT: oameni
KAMIKS: cizme
KERKA: mijlocul nopţii
KINNA TANNA: cine este oare?
KRATLIK: pantaloni din piele de urs
KRIDA: tobă
KRUTLEK: opaiţul cu ulei de focă
KRASLUNA: omul alb
KRIGNAK: coşul de aerisire al igluului
KRUBITAK: vestă din piele de ren
KRAYAKTSI: glugă impermeabilă
KREPIKS: sac de dormit făcut din piele de caribu
M AMAREI: este bun
MIKILUPALUK: lumină mică
MASSAKUT: imediat
MACTOK: slănină de balenă
MATTAK: narval
MITTEK. Fetiţă
NAGOSSAK: doctor
NANUK: urs alb
NEKRI: hrană

NERRIV AK: mâncare
NUANINGUIU: cu plăcere
NOMAGTOK: totul e gata
NUNA: ţară
PARALU: atenţie
PISSUKPOK: ei merg
PISSUALAYOK; ei aleargă
PISSUINNARPOK: ei se plimbă
POLLARTAPUNGA: vin în vizită la tine
SAVIK: tier
SAVIKSSIVIK: fier meteoric
SIKU: banchiză
SIKUMIN: venind de la banchiză
SIKUMUTU: spre banchiză
SIKUNAMEGTOK: banchiza este bună
SINIK: somn
SIORAPALUK: atât de frumos
SOO: mulţumesc
SUKKU: zahăr
TAKU: priveşte
TATSITSIKUTAT: apă dulce îngheţată
TERIANGNAK: vulpe
TILUGTUT: cuţit de lemn pentru curăţit veşmintele de zăpadă
TIMIAK: pasăre
TOK: este
TORNEK: suflet
TORNADEK: Invocarea spiritelor
TORNALIK: şaman în Alaska
TSAKRI: nume dat caiacului în Groenlanda orientală
TSIAR: frumos
TSEKI: satâr cu ajutorul căruia se desprinde pielea animalelor marine
TSOOGATA: capul de os sau de fier al harponului

TUKUTU: renul canadian (caribu)
TUPILEKS: spiritele rele
TUSARFIK: ascultă
UDIORIAK: stele
UKIOK: vine iarna
ULU: cuţit întrebuinţat de femei pentru tăiat grăsimea, folosit şi în multe alte împrejurări UNGI: nu
UTOKRATSOPUNGA: iartă-mă

CUPRINS

Repartiţia geografică 7
Obârşia eschimoşilor 15
Ce spun cercetările arheologice 26
Organizarea socială. Obiceiuri şi legende 33
Construcţia caselor de locuit 50
Cum se îmbracă eschimoşii 56
Mijloace de transport 60
Vânătoarea 69
Etica eschimoşilor 100
Credinţe religioase 105
Pictura şi sculptura 114
Limba şi alfabetul 121
Poezia, muzica şi dansul 125
Cercetătorii regiunilor arctice şi eschimoşii 132
Cuvinte din limba eschimosă 161

Redactor responsabil: PETRE DUDCOVSCHI
Tehnoredactor: G. TANASE
Dat la cules: 20.08.1966. Bun de tipar: 14 11.1966.
Apărut 1966.
Comanda nr. 6774.
Tiraj: 50140. Hârtie semivelină de 63. G/m² 700X920/32. Coli editoriale: 5. Coli de tipar: 5, 25. Planşe: 8. A. T.; 10083. C.Z. Pentru bibliotecile mici: 8 R – 96.
Tiparul executat sub comanda nr. 527/1966, la întreprinderea Poligrafică Cluj. Str. Brassai 5 – 7.

Republica Socialistă România

Cascadă din apropierea aşezării Thule.
În timpul verii polare
zumzetul căderii de apă tulbură tăcerea fiordurilor.

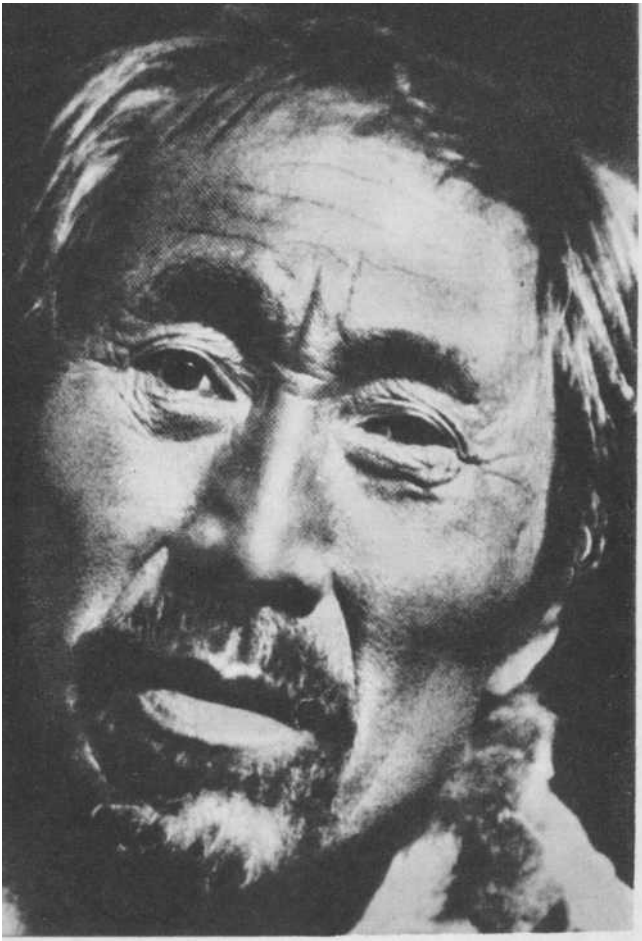

Eschimos din Alaska de nord
— Capul Barrow.

Eschimosă
din delta fluviului Mackenzie
— Canada.

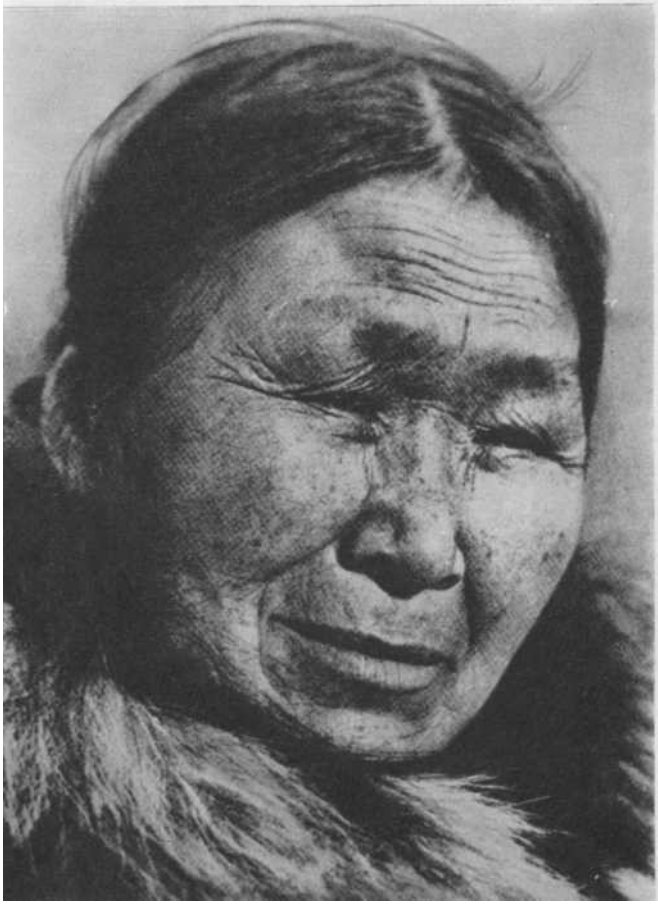

Tînără eschimosă din Angmagssalik
(Groenlanda de est)
purtînd o pelerină din piele de focă
garnisită cu puf de rață polară.

Copii eschimoși
din nordul Groenlandei,
cu prietenii lor de joacă — cîinii.

Femeia eschimosă din așezarea Upernavik
(Groenlanda occidentală),
cu părul strîns într-un coc legat cu o curea colorată.
Fetele au cureaua roșie,
femeile măritate cureaua albastră,
iar văduvele cureaua neagră.

Întoarcerea de la pescuit

Eschimos canadian cu caiacul pregătit pentru vînătoarea de morse.

Igluul din Alaska, mult mai mic decît cel canadian, folosit temporar de vînători.

Eschimos
din tundra
canadiană
(grupa Caribu)
lîngă un «tupek»
— cort de vară.

Cîini arctici aşezaţi în «evantai»
la o sanie care transportă alimente de la Thule la Etah.

Eschimos din Groenlanda orientală,
pe un sloi plutitor de gheață,
vînînd cu harponul pești și pui de focă.

Eschimosă canadiană
din peninsula Melville
purtînd copilul pe spate într-o glugă.
Ea mestecă pielea de focă
pentru a o face mai moale.

Doi urşi polari
din golful Baffin
într-o «partidă de box»

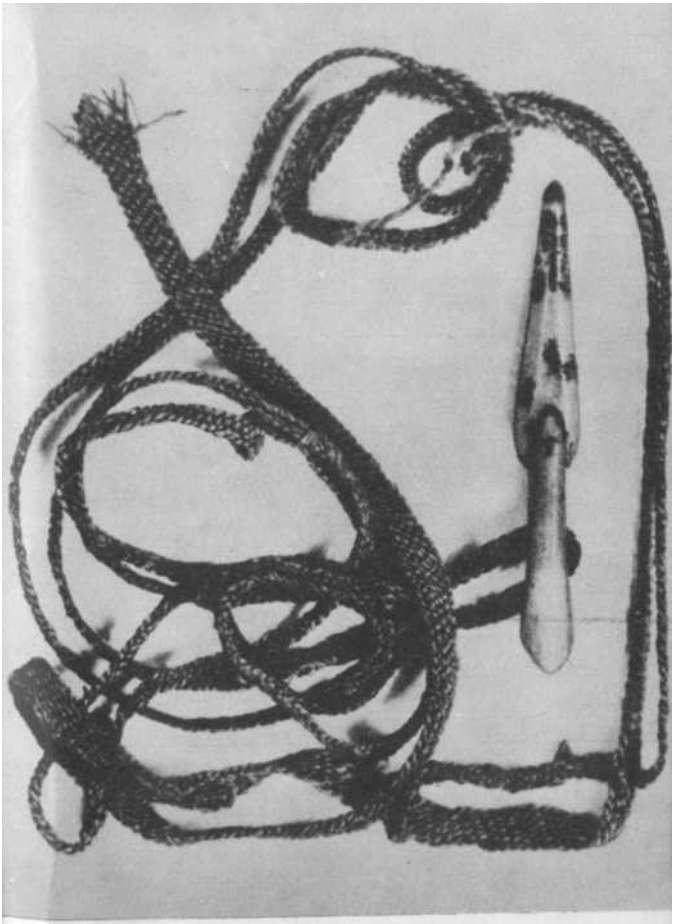

Capul de harpon — tsoogata —
confecționat din fier meteoric
și funie împletită din vene de focă.

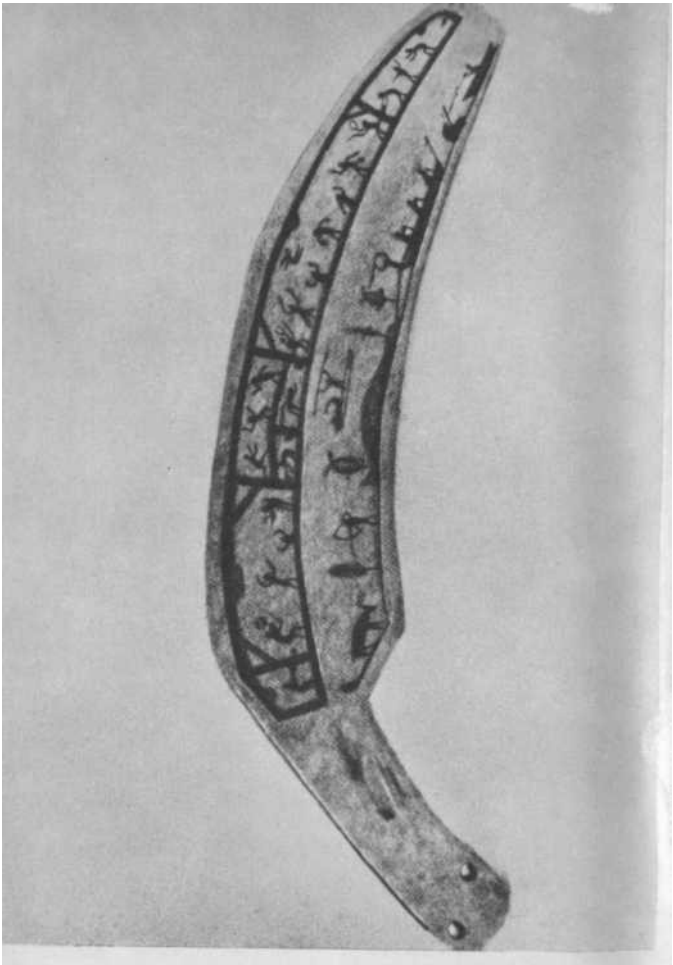

Cuţit din os —tilugtut—
pentru curăţat veşmintele de zăpadă.
Sculptura reprezintă scene de vînătoare
a focilor, balenelor şi renilor.

Lei 3,50

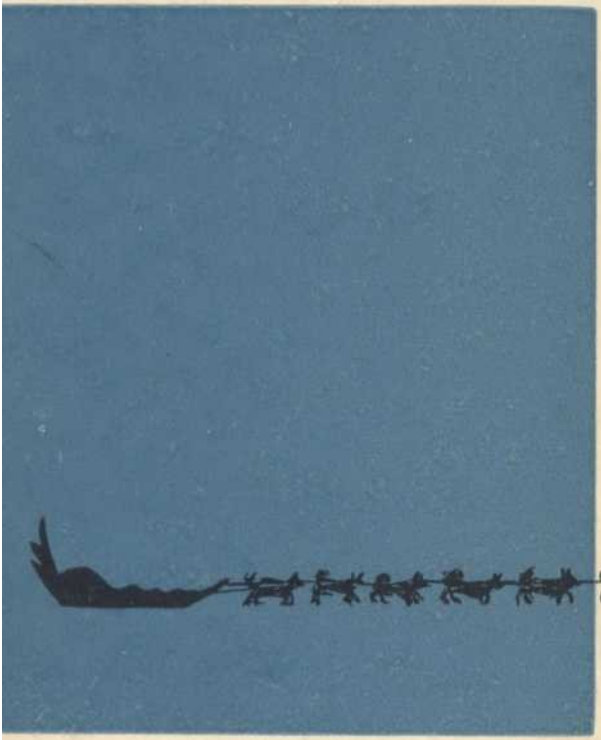

EDITURA TINERETULUI